

PROGRAM EDUKACJI PRZEDSZKOLNEJ

NaSZe

przEDsZkOle

zgodny
z nową
podstawą
programową

Małgorzata Kwaśniewska, Wiesława Żaba-Żabińska

NaSze przEDsZkOLE

**Program edukacji przedszkolnej
wspomagający rozwój aktywności dzieci**

Projekt okładki
Magdalena Pilch

Fotografia na okładce
Grzegorz Wrzecionowski

Kierownik projektu
Iza Parlicka

Redakcja
Wiesława Żaba-Żabińska

Redakcja językowa
Beata Pędziwilk

Korekta
Beata Pędziwilk

Skład i łamanie
Marek Zapala

Wydawca oświadcza, że dołożył wszelkich starań, aby dotrzeć do wszystkich właścicieli i dysponentów praw autorskich.

Książka, którą nabyłeś, jest dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, abyś przestrzegał praw, jakie im przysługują. Jej zawartość możesz udostępnić nieodpłatnie osobom bliskim lub osobiście znanym. Ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz jej fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A kopiując jej część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

Szanujmy cudzą własność i prawo.
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

ISBN 978-83-8108-113-9

© Grupa MAC S.A. 2017

Grupa MAC S.A.
25-561 Kielce, ul. Witosa 76
tel. 41 366 55 55; faks 41 366 33 02
e-mail: mac@mac.pl; www.mac.pl

SPIS TREŚCI

Wstęp	5
Struktura programu	7
Cele edukacyjne	9
Wskazania metodyczne	13
Warunki dotyczące realizacji programu	16
Zasady, metody i narzędzia diagnozowania rozwoju dziecka	17
Zasady, formy i przykłady organizowania współpracy przedszkola z rodzicami	19
Treści edukacyjne:	
– Aktywność społeczna	
• To ja	21
• Nasze rodziny	23
• Nasza grupa	24
• Nasza miejscowość, nasz region	26
• Jesteśmy Polakami	27
• Jesteśmy członkami wspólnoty narodowej i etnicznej	28
• Polska w Europie	29
• Nasza Ziemia	29
<i>Oczekiwane efekty aktywności społecznej dziecka</i>	<i>30</i>
– Aktywność językowa	
• Potrafimy słuchać	31
• Mówimy wyraźnie	32
• Opowiadamy	32
• Interesujemy się książką	33
• Uczymy się czytać	34
• Przygotowujemy się do pisania	36
• Przygotowujemy się do nauki języka obcego	40
• Poznajemy język mniejszości narodowej, etnicznej lub język regionalny	44
<i>Oczekiwane efekty aktywności językowej dziecka</i>	<i>45</i>
– Aktywność poznawcza	
• Nasze zabawy i zainteresowania	46
• Nasze zmysły	47
• Ćwiczymy pamięć i koncentrację uwagi	47
• Rozwijamy myślenie	47
• Nasza edukacja matematyczna	49
• Poznajemy przyrodę	52
• Poznajemy świat	58
<i>Oczekiwane efekty aktywności poznawczej dziecka</i>	<i>59</i>
– Aktywność artystyczna	
• W świecie sztuki	
* Muzyka	60

* Plastyka	62
* Literatura i czasopisma	64
* Teatr	64
* Film	65
Nasz kontakt z techniką	66
Jesteśmy artystami	68
<i>Oczekiwane efekty aktywności artystycznej dziecka</i>	69
– Aktywność ruchowa i zdrowotna	
• Nasz rozwój fizyczny.....	70
• Nasza sprawność ruchowa	70
• Dbamy o nasze zdrowie	71
• Nasze bezpieczeństwo na co dzień	74
<i>Oczekiwane efekty aktywności ruchowej i zdrowotnej dziecka</i>	75
Proponowana literatura	76
Aneks	79

WSTĘP

Nasze przedszkole. Program edukacji przedszkolnej wspomagający rozwój aktywności dzieci jest przeznaczony do instytucjonalnie zorganizowanej pracy pedagogicznej z małymi dziećmi.

Jego autorska koncepcja jest dostosowana do założeń *Podstawy programowej wychowania przedszkolnego dla przedszkoli oraz innych form wychowania przedszkolnego, z dnia 24 lutego 2017 roku*¹. Proponowany program jest, dostosowaną do nowych wytycznych, wersją programu *Nasze przedszkole. Program edukacji przedszkolnej*² naszego autorstwa.

Przeobrażenia natury aksjologicznej, jakie dokonały się w ostatnim dziesięcioleciu w polskiej pedagogice, wymusiły weryfikację tradycyjnych poglądów na proces wychowania małych dzieci, a tym samym na jego cele, treści, metody. Konsekwencją tego stała się **potrzeba podejmowania prób aktualizowania założeń programowych edukacji**, począwszy od jej najniższych szczebli.

Różnorodność ujęć wszystkich aspektów związanych z wychowaniem, choć trudna do ogarnięcia i wnikliwej interpretacji, wskazuje na ogromne zainteresowanie rozwojem człowieka na każdym etapie jego życia. **Wyjątkowym z pedagogicznego punktu widzenia okresem rozwojowym jest wiek przedszkolny**, kiedy to po raz pierwszy w sposób zorganizowany, zamierzony, celowy, planowy i systematyczny dziecko poddawane jest wielorakim oddziaływaniom.

Mając na uwadze wielość koncepcji filozoficznych i psychologicznych³, wyjaśniających istotę wpływów różnych czynników na rozwój człowieka oraz reakcji na nie, w programie *Nasze przedszkole* postanowiono postrzegać i interpretować zachowania dziecięce w **perspektywie transgresyjnej**, sytuującej je zawsze ponad to, czego się od nich oczekuje. **Punktem wyjściowym uczyniono aktywność dziecka, we wszystkich możliwych jej formach**, której właściwością jest działanie zmierzające do poznania samego siebie, własnych możliwości, otoczenia społeczno-przyrodniczego, relacji z innymi, ale przede wszystkim dążenia do wzrastającej samodzielności, a w konsekwencji do samostanowienia zgodnego z osobistymi potrzebami, dążeniami, aspiracjami. Przejście z tak ogólnie rozumianego podejścia humanistycznego do transgresyjnego pojmowania aktywności oznacza przyzwolenie dziecku na wykraczanie poza ustalone kanony postępowania, co w prezentowanym programie zaznaczono w hasłach mówiących o swobodzie wyborów, poszukiwaniu niestandardowych rozwiązań, podejmowaniu czynności niekonwencjonalnych, ustalaniu wewnętrznych motywów działania.

W związku z rozumieniem rozwoju dziecka nie tylko jako poznawania siebie i działania w otoczeniu, ale także jako permanentne dążenie do czegoś więcej, program *Nasze przedszkole*, pomimo *szttywności* struktury, **zakłada pełną elastyczność w toku wykorzystywania go w pracy pedagogicznej**, co w rzeczywistości oznacza **dostosowanie stawianych zadań** (najlepiej o charakterze otwartym) **do potrzeb zespołu dziecięcego i poszczególnych jednostek**, dowolność w interpretacji treści, wykraczanie ponad, i tak już rozbudowanego, zakresu materiału edukacyjnego.

W tym kontekście pojawiają się konkretne **wymagania względem nauczyciela**, który posiadając pełne kwalifikacje do pracy pedagogicznej z małymi dziećmi, powinien ponadto charakteryzować się szczególnymi cechami osobowościowymi, intelektualnymi, dydaktycznymi i wychowawczymi – będą one sprzyjać pełnemu rozwojowi dziecięcej aktywności. Z listy pożądanых cech⁴ wyszczególnienia wymagają: elastyczność w postępowaniu, umiejętność twórczego przystosowania się do zmian, pomysłowość, wysoki poziom wiedzy, twórczość w formułowaniu problemów i poglądów, samodzielność w poszukiwaniu nowych metod i środków, otwartość na problemy dzieci, dążenie do odnoszenia przez wychowanków sukcesów, wychowywanie ich na ludzi o szerokich horyzontach myślowych, aktywnie i twórczo przekształcających rzeczywistość. Jednak głównymi walorami nauczyciela, animatora zmian w dziecku, mają być: świadomość własnej roli jako autorytetu, odpowiedzialność za człowieka w jego całościowej formie oraz nieustanna refleksja metodyczna.

¹ Załącznik nr 1 *Podstawa programowa wychowania przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego* (Dziennik Ustaw z dnia 24 lutego 2017 r., poz. 356).

² M. Kwaśniewska, W. Żaba-Żabińska, *Nasze przedszkole. Program edukacji przedszkolnej*, Grupa Edukacyjna S.A., Kielce 2016.

³ Zdaniem D. Waloszek (por. *Program w edukacji dzieci. Geneza. Istota. Kryteria*, „ŻAK”, Warszawa 2005, s. 126), jednym z kryteriów poprawności programu jest konieczność przyjęcia określonej koncepcji filozoficznej i psychologicznej.

⁴ Cz. Banach, *Cechy – właściwości osobowościowe nauczycieli*, w: *Edukacja i rozwój, jaka szkoła?, jaki nauczyciel?, jakie wychowanie?*, pod red. A. Jopkiewicza, Kielce 1995, s. 209–219.

Realizacja potrzeby dziecka do określenia swojej odrębności, przy konieczności jednoczesnego uwzględniania indywidualności innych, wymaga uczestnictwa w procesie wychowawczo-dydaktycznym przebiegającym w **określonych warunkach środowiska sprzyjającego doświadczeniu świata**. Obok standardowych elementów wyposażenia przedszkola najważniejszym komponentem infrastruktury, warunkującym sukces edukacyjny, jest w tym przypadku kultura życia codziennego przejawiająca się w dążeniu do zrozumienia dotychczasowych doświadczeń dziecka, poszanowaniu jego potrzeb, akceptowaniu wyrażanych poglądów, ukierunkowaniu podejmowanych działań, rozpoznawaniu motywów postępowania, dyskretnym współuczestniczeniu w budowaniu swoistej hierarchii wartości. W takim rozumieniu procesu edukacyjnego, element wychowania, czyli wspomaganie dziecka na drodze gromadzenia doświadczeń i nabywania zdolności ich przekształcania w kierunku większego zróżnicowania, stanowi priorytetową wartość interakcyjnych spotkań z wychowankami.

W działania pedagogiczne na rzecz pomagania dzieciom w rozwoju **zaangażowani powinni być, oprócz nauczycieli i personelu przedszkola, także rodzice**, których wiedza o dziecku, preferowany system wartości oraz światopogląd powinny być elementami wspólnych uzgodnień i podejmowanych decyzji względem dbałości o losy podopiecznych. Praca przedszkola oparta na zasadzie *drzwi otwartych dla rodziców* jest gwarantem zrozumienia idei przewodnich programu *Nasze przedszkole*, a tym samym nadzieją na urzeczywistnienie założonych w nim celów edukacyjnych. Tytuł programu jest kwintesencją sposobu pojmowania i organizowania działalności pedagogicznej placówek przedszkolnych (szczegółowe zasady organizowania współpracy z rodzicami wraz z propozycjami spotkań zawarte zostały w jednym z rozdziałów tego programu).

W założeniach programowych główny nacisk położony został na aktywność dziecięcą w różnych jej obszarach: społecznym, językowym, poznawczym, artystycznym, ruchowym i zdrowotnym, **co skorelowane zostało z obszarami edukacyjnymi** zaproponowanymi przez MEN w podstawie programowej⁵.

Główne cele wychowania przedszkolnego określone w podstawie programowej rozbite zostały na cele szczegółowe, określone w rozdziałach *Cele edukacyjne* oraz *Cele operacyjne*, sformułowane po przedstawieniu treści z każdego obszaru, określone jako *Oczekiwane efekty aktywności dziecka*.

Osiągnięcia dzieci powinny być stale monitorowane, co ułatwić mogą zaproponowane w programie zasady i metody diagnozowania rozwoju dzieci wraz z załączonymi narzędziami pomiarowymi.

Przedszkole jest dla dziecka pierwszym miejscem nabywania doświadczeń w instytucjonalnie zorganizowanym środowisku i **w celowo zaplanowanym procesie**. Dorośli (rodzice, nauczyciele), świadomi roli, jaką w życiu odgrywają pierwsze kontakty, relacje, wrażenia, odczucia, powinni dołożyć wszelkich starań, aby okres edukacji przedszkolnej był dla dziecka nie tylko obfity w korzystnie wpływające wydarzenia, ale przede wszystkim, aby odbywał się on w atmosferze wzajemnej życzliwości, zaufania, poszanowania praw, otwarcia na „inność”.

Podczas realizacji głównego życzenia autorek, aby wszyscy uczestnicy procesu edukacyjnego wzajemnie chcieli siebie słuchać i przy tym dobrze się bawili, działając w różnych obszarach aktywności, możliwe jest, **aby dziecko kończyło edukację przedszkolną szczęśliwe, bogate w doświadczenia, gotowe do ekspansji w nowym środowisku szkoły**.

Pamiętać należy jednak stale, iż każde dziecko jest swoistą indywidualnością, z określonymi potrzebami i możliwościami, co wymusza na nauczycielu konieczność ciągłego, empatycznego wczuwania się w nie i właściwego organizowania przestrzeni edukacyjnej. W szczególności dotyczy to dzieci z niepełnosprawnościami, w przypadku których stawiane wymagania z zakresu poszczególnych umiejętności i wiadomości powinny uwzględniać ograniczenia wynikające z ich niepełnosprawności.

⁵ Por. tabela, s. 7–8

STRUKTURA PROGRAMU

Jednym z zasadniczych czynników rozwoju człowieka, obok uwarunkowań biologicznych, wpływów środowiskowych i wychowania, jest **aktywność jednostki** wyrażona w toku podejmowanych czynności motorycznych, werbalnych i umysłowych.

Aktywność małego dziecka służy poznawaniu otoczenia, coraz sprawniejszej orientacji w nim, ocenianiu własnych możliwości, nawiązywaniu kontaktów społecznych, przekształcaniu rzeczywistości. Doświadczenie świata dzięki aktywności własnej pomaga w gromadzeniu, rejestrowaniu i reorganizowaniu danych stanowiących istotę regulacji stosunków między dzieckiem a otoczeniem społeczno-kulturowym. Cechą aktywności jest ukierunkowanie na osiągnięcie wyniku, co przyczynia się do podejmowania przez dziecko działań zorientowanych na cel, wymagających nazywania problemów i poszukiwania sposobów służących ich rozwiązywaniu. Aktywność jest więc fundamentalnym elementem radzenia sobie w różnych sytuacjach oraz warunkiem osiągnięcia sukcesów.

Aktywność, według transgresyjnego sposobu rozumienia rozwoju człowieka, nabiera dodatkowo znaczenia w kontekście **dążenia jednostki do podkreślania swojej indywidualności** w toku podejmowania różnorodnych działań. To, co dziecko będzie chciało robić, dlaczego, w jaki sposób, w jakim tempie, do czego będzie zmierzać, jak bardzo wynik jego działania będzie odbiegał od oczekiwanego, na ile będą to działania niestandardowe, stanowi o wartości, dojrzałości podmiotu. Jest więc pewne, że w toku aktywnego działania rozwija się osobowość dziecka.

Tak rozumiane znaczenie aktywnej działalności dla rozwoju człowieka skłoniło autorki programu do ujęcia treści edukacyjnych w obszarach odpowiadających różnym formom aktywności dziecięcej. Z uwagi na różnorodność kryteriów klasyfikacji, zarówno w literaturze psychologicznej, jak i pedagogicznej, form aktywnych działań podejmowanych przez dzieci, zaproponowany w programie układ ma charakter autorski. I tak z ogólnie rozumianej aktywności wyodrębniono następujące jej przejawy: **społeczną, językową, poznawczą, artystyczną, ruchową, zdrowotną**, w ramach których wyszczególnione zostały dodatkowe kategorie (przedstawione w schemacie). Aby wykazać ich zgodność z założeniami ministerialnymi, zestawiono je w przedstawionym schemacie, z jednoczesnym ujęciem numeru obszaru edukacyjnego z podstawy programowej.

Rodzaj aktywności	Zakres treści edukacyjnych	Numer obszaru edukacyjnego z podstawy programowej odpowiadający danemu rodzajowi aktywności dziecięcej
SPOŁECZNA	<ul style="list-style-type: none"> – To ja – Nasze rodziny – Nasza grupa – Nasza miejscowość, nasz region – Jesteśmy Polakami – Jesteśmy członkami wspólnoty narodowej i etnicznej – Polska w Europie – Nasza Ziemia 	<p>I (1, 2, 3, 4) II, III, IV (10, 20, 22, 23)</p>
JĘZYKOWA	<ul style="list-style-type: none"> – Potrafimy słuchać – Mówimy wyraźnie – Opowiadamy – Interesujemy się książką – Uczymy się czytać – Przygotowujemy się do pisania – Przygotowujemy się do nauki języka obcego – Poznajemy język mniejszości narodowej, etnicznej lub język regionalny 	<p>I (7, 9) IV (2, 4, 5, 6, 8, 21, 22, 23)</p>

POZNAWCZA	<ul style="list-style-type: none"> - Nasze zabawy i zainteresowania - Nasze zmysły - Ćwiczymy pamięć i koncentrację uwagi - Rozwijamy myślenie - Nasza edukacja matematyczna - Poznajemy przyrodę - Poznajemy świat 	IV (11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19)
ARTYSTYCZNA	<ul style="list-style-type: none"> - W świecie sztuki <ul style="list-style-type: none"> • Muzyka • Plastyka • Literatura i czasopisma • Teatr • Film - Nasz kontakt z techniką - Jesteśmy artystami 	I (6) II (11) IV (1, 3, 7, 8, 9, 11, 19)
RUCHOWA I ZDROWOTNA	<ul style="list-style-type: none"> - Nasz rozwój fizyczny - Nasza sprawność ruchowa - Dbamy o nasze zdrowie - Żyjemy w zdrowym otoczeniu - Nasze bezpieczeństwo na co dzień 	I (4, 5, 8)

Aktywność własna, aby mogła odegrać właściwe sobie znaczenie w rozwoju dziecka, **musi współwystępować z wpływem otoczenia**, w którym jednostka żyje i działa. Dlatego też od świadomie organizowanej działalności nauczyciela przedszkola oczekuje się, że w toku procesu edukacyjnego będzie miało miejsce **sprzysianie dziecięcej aktywności**. Z racji tego, że typową formą działalności, w której wyraża się i rozwija pełna aktywność psychomotoryczna dziecka, jest zabawa, zaproponowane treści programowe powinny być traktowane jako punkt wyjścia do organizowania wspólnych zabaw będących terenem aktywnego nabywania doświadczeń przez wychowanków.

W wyniku podejmowanych przez dzieci działań należy spodziewać się efektów tej aktywności. Mimo różnorodności doświadczeń dziecięcych, splotu czynników warunkujących tempo rozwoju, zindywidualizowanego charakteru oddziaływań pedagogicznych przedszkola oczekiwać można pewnego, wspólnego dla wszystkich dzieci, zakresu kompetencji, jakimi powinny charakteryzować się w konsekwencji stosowanych w praktyce założeń programowych. Stąd propozycja umieszczenia w programie, po zaprezentowaniu treści z zakresu danego obszaru aktywności, wykazu postulowanych efektów działalności edukacyjnej przedszkola, ujętego w postaci listy kompetencji nabytych przez wychowanków.

CELE EDUKACYJNE

Dziecko w wieku przedszkolnym charakteryzuje się cechami swoistymi dla tego okresu rozwojowego. Psycholodzy podkreślają, że są nimi głównie:

- dominujący wpływ rodziny na osobowość dziecka
- dynamiczny rozwój fizyczny
- mimowolny charakter zaangażowania procesów poznawczych w rozwój intelektualny
- egoizm w kontaktach społecznych
- silnie emocjonalny stosunek do wykonywanych działań
- zabawowy charakter aktywności
- naturalna ciekawość świata.

Chociaż lista cech ujętych w sposób bardziej szczegółowy byłaby znacznie dłuższa, to te wystarczą, aby określić ogólny cel edukacji przedszkolnej, którym jest, według autorek programu, **wspomaganie rozwoju dziecka poprzez świadome podejmowanie zorganizowanych działań edukacyjnych, przyczyniających się do aktywnego nabywania przez nie doświadczeń**. Przyjęcie, jako kluczowej, transgresyjnej koncepcji rozwoju człowieka wymaga uzupełnienia celowości podejmowanej w przedszkolu działalności pedagogicznej o **przyzwalanie dziecku na rozwój zgodnie z jego indywidualnym programem** (tempem, zakresem potrzeb, upodobaniami, rodzajem inteligencji itp.) oraz o **wyzwalanie w nim postawy twórczej, zdolnej do specyficznego spostrzegania, interpretowania i przekształcania otaczającej rzeczywistości**.

W podstawie programowej sformułowano jeden cel wychowania przedszkolnego – jest nim całościowe wsparcie rozwoju dziecka.

Układ treści programowych skoncentrowanych wokół form aktywności dzieci podyktował specyfikę ujęcia szczegółowych celów edukacji, pogrupowanych według wcześniej przyjętego porządku.

Cele dotyczące wspomagania aktywności społecznej

- nabywanie przez dziecko wiedzy o sobie (dane personalne, cechy wyglądu zewnętrznego, cechy charakteru)
- nazywanie własnych stanów emocjonalnych
- nabywanie umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach (odporność na porażki i stres)
- dostrzeganie różnic między dobrem a złem
- rozszerzanie informacji o swojej rodzinie
- nabywanie coraz większej samodzielności
- dążenie do rozumienia własnej indywidualności
- uświadamianie motywów własnego działania
- aktywne uczestniczenie w życiu grupy
- przestrzeganie zasad zgodnego życia w grupie
- swobodne komunikowanie się z innymi
- dostrzeganie odrębności innych
- dążenie do rozumienia potrzeb dzieci o zróżnicowanych potrzebach fizycznych i intelektualnych
- posiadanie podstawowej wiedzy o miejscu zamieszkania
- nabywanie świadomości własnej roli, jako dziecka, w środowisku społeczno-kulturowym
- nabywanie świadomości obywatelskiej
- nabywanie świadomości narodowej lub etnicznej
- poznawanie ogólnych informacji o świecie i wszechświecie
- określanie własnych upodobań (co lubię robić, co mi się podoba)
- swobodne podejmowanie działań zmierzających do określenia własnej tożsamości.

Cele dotyczące wspomaganie aktywności językowej

- słuchowe spostrzeganie różnego rodzaju dźwięków i ich określanie
- umiejętne rozróżnianie dźwięków mowy ludzkiej
- prawidłowe artykułowanie głosek
- posługiwanie się wyrazistą mową
- swobodne wyrażanie swoich myśli, potrzeb, stanów emocjonalnych w rozmowach z innymi osobami w codziennych sytuacjach
- stopniowe nabywanie szerszego zasobu słownictwa
- posługiwanie się poprawną polszczyzną
- posługiwanie się pozawerbalnymi sposobami komunikacji
- wykorzystywanie mowy do osiągnięcia coraz większej samodzielności i niezależności
- zainteresowanie korzystaniem z książek dla dzieci
- poznawanie literatury dziecięcej
- wzrokowe spostrzeganie elementów z otoczenia (jako czynnik warunkujący nabycie umiejętności czytania)
- rozumienie znaczenia symboli graficznych
- zainteresowanie umiejętnością czytania i pisania
- rozwijanie umiejętności czytania
- przygotowanie do nabywania umiejętności pisania
- przygotowanie do posługiwania się językiem obcym nowożytnym
- przygotowanie do posługiwania się językiem mniejszości narodowej, etnicznej lub językiem regionalnym.

Cele dotyczące wspomaganie aktywności poznawczej

- inicjowanie działalności zabawowej według własnych pomysłów i na miarę własnych możliwości
- rozwiązywanie w charakterystyczny dla siebie sposób problemów pojawiających się podczas zabawy
- prezentowanie własnych zainteresowań, poznawanie cudzych
- poznawanie w toku zabaw zróżnicowanych potrzeb innych dzieci
- dostrzeganie pomysłów dzieci uzdolnionych i korzystanie z nich w zabawach
- wykorzystywanie zmysłów w poznawaniu otoczenia
- odtwarzanie z pamięci treści wierszy i piosenek
- coraz dłuższe koncentrowanie uwagi na materiale edukacyjnym
- rozwijanie czynności myślenia (analizy, syntezy, porównywania, klasyfikowania, próby abstrahowania i uogólniania)
- dostrzeganie prostych związków przyczynowo-skutkowych
- posługiwanie się cechami jakościowymi obiektów
- rozwijanie orientacji w schemacie własnego ciała i w otoczeniu
- dostrzeganie rytmu w organizacji przestrzeni i czasu
- rozwijanie umiejętności rozumienia pojęć liczbowych oraz umiejętności liczenia i wykonywania prostych działań arytmetycznych
- rozpoznawanie i nazywanie cyfr oraz tworzenie z nich liczb
- poznawanie sposobów mierzenia
- dążenie do zrozumienia pojęcia stałości miary, objętości i masy

- wykorzystywanie w zabawach figur geometrycznych
- rozpoznawanie i nazywanie wybranych figur geometrycznych
- dostrzeganie zmian zachodzących w przyrodzie pod wpływem zmieniających się pór roku
- rozpoznawanie zwierząt i roślin znajdujących się w najbliższym otoczeniu
- posługiwanie się podstawowymi terminami z zakresu przyrody ożywionej i nieożywionej
- rozumienie konieczności ochrony środowiska naturalnego
- systematyczne poszerzenie wiedzy o świecie (z różnych dziedzin życia człowieka, np. wybranych aspektów świata kultury, techniki itp.).

Cele dotyczące wspomagania aktywności artystycznej

- słuchanie różnego rodzaju muzyki
- śpiewanie poznanych piosenek
- uczestniczenie w zabawach rytmicznych
- swobodne wyrażanie siebie poprzez śpiew, taniec, grę na instrumentach perkusyjnych
- dostrzeganie piękna w otaczającym świecie
- wyrażanie własnej wrażliwości estetycznej poprzez wykonywanie prac plastycznych różnymi technikami
- rozumienie znaczenia literatury w życiu człowieka
- oglądanie przedstawień teatralnych i filmów dla dzieci połączone z wyrażaniem własnych refleksji
- czynne uczestniczenie w przygotowanych przedstawieniach teatralnych
- podejmowanie działalności konstrukcyjnej
- nabywanie umiejętności bezpiecznego korzystania z wybranych urządzeń technicznych
- rozumienie znaczenia techniki w życiu człowieka
- określanie własnych zainteresowań z określonej dziedziny sztuki
- rozwijanie talentów artystycznych.

Cele dotyczące wspomagania aktywności ruchowej i zdrowotnej

- aktywne uczestniczenie w zabawach, grach i zajęciach ruchowych
- poprawne posługiwanie się nazwami części ciała (łącznie z wybranymi nazwami organów wewnętrznych)
- dostrzeganie zmian zachodzących w rozwoju fizycznym człowieka w ciągu jego życia
- rozumienie znaczenia ruchu w rozwoju człowieka
- przestrzeganie zasad przyjętych w zabawach ruchowych
- sprawne wykonywanie ćwiczeń gimnastycznych
- twórcze wykorzystywanie w zabawach niekonwencjonalnych przyborów
- podejmowanie sportowej rywalizacji
- świadome regulowanie zmęczenia odpoczynkiem
- poznawanie podstawowych zasad dbałości o zdrowie, przestrzeganie ich
- rozumienie znaczenia dbałości o bezpieczne, sprzyjające zdrowiu otoczenie
- poznawanie ogólnych zasad bezpieczeństwa, przestrzeganie ich
- umiejętne określanie własnego samopoczucia
- rozumienie problemów ludzi niepełnosprawnych fizycznie
- rozumienie problemów ludzi chorych i cierpiących.

Pomiędzy założeniem ogólnych celów edukacji a ich osiągnięciem ma miejsce długofalowy i skomplikowany proces, w czasie którego dziecko podlega licznym wpływom przyspieszającym lub też opóźniającym nabywanie określonych kompetencji. Świadomość tego faktu nie może jednak ograniczać stałego dążenia nauczycieli do stwarzania jak najlepszych warunków sprzyjających aktywnej działalności dziecka w różnych jej formach. Jednak tylko praca oparta na określonych zasadach, metodach, wskazaniach metodycznych może przynieść pożądane rezultaty.

Ponadto należy uwzględnić fakt funkcjonowania w grupie dzieci z niepełnosprawnościami, względem których realizacja zamierzonych celów, w myśl wytycznych ministerialnych, musi uwzględniać indywidualne ograniczenia poszczególnych wychowanków.

WSKAZANIA METODYCZNE

Specyfika każdego autorskiego programu wychowania, niezależnie od poziomu kwalifikacji nauczyciela z niego korzystającego, wymaga uszczegółowienia w zakresie wskazań metodycznych dotyczących jego praktycznego zastosowania.

Podjmując kroki zmierzające do tego, by przystosować założenia programowe do praktycznej realizacji, nauczyciel zobowiązany jest przede wszystkim do dokładnego przestudiowania całości publikacji, celem zrozumienia intencji autorów oraz określenia stopnia spójności ich idei z własnymi przekonaniem z zakresu postulowanego przebiegu procesu edukacji dzieci. Warunkiem koniecznym do podjęcia ostatecznej decyzji o wyborze programu jest także świadomość specyfiki środowiska społecznego (cech społeczności lokalnej, oczekiwań rodziców, możliwości dzieci, akceptacji dyrekcji placówki), które powinno współdecydować o treściach i metodach wychowania i nauczania młodego pokolenia.

Po podjęciu decyzji o wyborze tego programu jako podstawy do organizacji procesu edukacyjnego z dziećmi w wieku przedszkolnym należy wziąć pod uwagę następujące **wskazania**:

- **program może być realizowany w każdych warunkach**, jednak należy pamiętać o zasadzie stałej i dowolnej dostępności dzieci do różnorodnego materiału dydaktycznego;
- treści programowe zostały pogrupowane według **kryterium wieku** dzieci (młodsze, starsze) wraz z uwzględnieniem grupy **dzieci o szczególnie wysokim poziomie rozwoju**, jednak oczekuje się od nauczyciela refleksyjnego podejścia w kwestii doboru treści do **indywidualnych możliwości poszczególnych wychowanków**;
- w programie za jeden z głównych czynników decydujących o dynamice rozwoju dziecka uznano jego aktywność, która przejawia się przede wszystkim poprzez samodzielnie podejmowaną działalność zabawową, dlatego też to właśnie **samorzutnym, spontanicznym zabawom dziecięcym należy przypisać w toku realizacji założeń programowych priorytetowe znaczenie**, inicjując je, podtrzymując ich przebieg, dostarczając atrakcyjnego materiału, obserwując widoczne rezultaty świadczące o dokonujących się w dziecku zmianach o charakterze jakościowym i ilościowym;
- w podziale treści programowych na obszary edukacyjne jako kryterium przyjęto różne formy aktywności dziecięcej, a stosując się do postulatu integracji treściowej, wskazane byłoby, aby w toku jednego dnia pobytu dzieci w przedszkolu miały one szansę **podejmowania różnorodnych form działalności**;
- uznanie aktywności dziecięcej za cechę i jednocześnie stymulator rozwoju pociąga za sobą konieczność stosowania w pracy pedagogicznej głównie **metod czynnych** (samodzielnych doświadczeń, kierowania własną działalnością, stawiania zadań i ćwiczenia) oraz popularnych w ostatnich latach **metod aktywizujących** (np. dramy);
- przejawy aktywności dziecięcej są swoistym barometrem dla nauczyciela, który – organizując proces edukacyjny – powinien jednocześnie **obserwować poziom aktywności** swoich wychowanków i właściwie go interpretować przy ogólnym założeniu, że właściwą, dobrą sytuacją jest ta, gdy dziecko chętnie uczestniczy w inicjowanych działaniach;
- w dynamice rozwoju dziecka istotną rolę odgrywa rodzaj inteligencji, czyli potencjał, który pozwala jednostce korzystać z typów myślenia odpowiednich dla konkretnych obszarów treści, dlatego nauczyciel powinien rozpoznać w wychowanku jego predyspozycje intelektualne i **stworzyć mu optymalne warunki do nabywania kompetencji**;
- przy realizacji programu zawsze przewidywać należy nie tylko **aktywny udział dzieci, ale także ich rodziców**, względem których nauczyciel powinien podjąć wszelkie starania, aby zachęcić ich do czynnego uczestnictwa w urzeczywistnianiu zamierzeń wychowawczo-dydaktycznych.

W dążeniu do realizacji zamierzonych celów edukacyjnych **kierować należy się głównie zasadą indywidualizacji pracy** polegającą na dostosowywaniu zadań do możliwości dziecka, wykorzystywaniu tych możliwości w największym stopniu oraz ich rozwijaniu. Indywidualizacja pracy z wykorzystaniem programu *Nasze przedszkole* może odbywać się na różne sposoby. Nauczyciel może (powinien):

- **dostosować do możliwości dziecka czas pracy** potrzebny do wykonania powierzonego mu zadania,
- stawiać przed dziećmi **zróżnicowane zadania**: dla jednych (np. dzieci z niepełnosprawnościami) – o charakterze uzupełniającym, utrwalającym, korygującym, dla innych (dzieci zdolnych) – o charakterze poszerzającym, rozbudowującym posiadaną wiedzę, posiadane umiejętności,

- **dopasowywać zadania do zainteresowań** dziecka, tak aby były one czynnikiem motywującym do pracy,
- założone cele ogólne podejmowanych przedsięwzięć **rozdrabniać na cele operacyjne** względem dzieci o zróżnicowanych możliwościach i potrzebach edukacyjnych,
- **indywidualizować podejście metodyczne** do dzieci o wyjątkowych potrzebach (np. wielokrotnie powtarzać określoną zasadę, stosować zwiększoną ilość pochwał, itp.),
- **organizować pracę w grupach** o zbliżonych zainteresowaniach i potrzebach lub w grupach o zróżnicowanym potencjale – w celu uspołeczniania dzieci,
- **organizować zajęcia dodatkowe** dla dzieci o szczególnych zainteresowaniach (np.: motoryzacyjnych, artystycznych, matematycznych itp.).

Uwzględniając zapis z aktualnie obowiązującej podstawy programowej, wymagania stawiane dzieciom z niepełnosprawnościami powinny uwzględniać ograniczenia wynikające z ich niepełnosprawności (w szczególności dotyczy to nauki języka obcego nowożytnego).

Nową wartością w edukacji przedszkolnej od roku szkolnego 2014/15, podtrzymaną w aktualnej podstawie programowej, jest przygotowanie dzieci do posługiwania się językiem obcym nowożytnym oraz wczesna edukacja wielokulturowa. Wymaga to dostosowania rozwiązań metodycznych do zapisów zawartych w podstawie.

W początkowej fazie przygotowania do nauki języka obcego nauczyciel przede wszystkim powinien stworzyć warunki umożliwiające dzieciom osłuchanie się z językiem obcym w różnych, naturalnych sytuacjach życia przedszkolnego, np. w trakcie zajęć, zabaw, czynności samoobsługowych, spacerów itd. Działania te powinny odbywać się w ciągu całego dnia pobytu dziecka w przedszkolu. Będzie to dwujęzyczne (po polsku oraz w poznawanym języku) stosowanie poleceń, przekazywanie informacji, komunikowanie wybranych słów, czytanie krótkich tekstów w języku obcym (ilustrowanych obrazkami), nauka rymowanek, prostych wierszyków, piosenek. Nauczyciel może czasami posłużyć się tylko słowem w poznawanym języku i gestem lub obrazkiem. Tematykę i słownictwo wyznaczają rytm przedszkolnego dnia oraz realizowane tematy kompleksowe lub projekty edukacyjne.

Podstawą osiągnięcia dobrych rezultatów jest dostarczenie dziecku doskonałych dźwiękowych wzorców językowych. Powtarzanie i imitowanie dźwięków odgrywa bardzo ważną rolę w nauce języka obcego, zwłaszcza w zakresie kształtowania prawidłowej wymowy i intonacji. Celem przygotowania do nauki języka nie jest zapamiętanie wszystkich prezentowanych słówek i wyrażeń, ale osłuchanie się z brzmieniem języka, zainteresowanie, gotowość i chęć do nauki.

Jeśli możliwości kadrowe i organizacyjne przedszkola nie pozwolą na osłuchiwanie się z językiem obcym w ciągu całego dnia, a będą to odrębne zajęcia z lektorem danego języka, to warto zadbać, aby tematyka nawiązywała do rytmu dnia w domu i przedszkolu oraz do treści realizowanych przez nauczycieli wychowania przedszkolnego.

Przygotowanie dzieci do posługiwania się językiem obcym nowożytnym to nowe zadanie wychowania przedszkolnego. Najbardziej pożądaną formą realizacji będą naturalne i planowane sytuacje edukacyjne w ciągu całego dnia w powiązaniu z osiąganiem celów w zakresie innych działań programu wychowania przedszkolnego. Rozumienie mowy to pierwsza umiejętność, którą dziecko zdobywa w trakcie uczenia się języka. Stanowi ona podstawę rozwijania późniejszej sprawności w zakresie mówienia. Jednym ze skutecznych sposobów uczenia rozumienia wypowiedzi ze słuchu jest wydawanie prostych poleceń, komunikatów, przekazywanie informacji w obcym języku w połączeniu z gestami lub obrazkami. Dziecko łatwo odgaduje sens usłyszanej wypowiedzi i zaczyna ją rozumieć. Pomocne mogą być także podwójne komunikaty – zarówno w języku polskim, jak i obcym.

Zgodnie z zaleceniem MEN, dokonując wyboru języka obcego nowożytnego, do posługiwania się którym będą przygotowywane dzieci uczęszczające do przedszkola lub innej formy wychowania przedszkolnego, należy brać pod uwagę, jaki język obcy nowożytny jest nauczany w szkołach podstawowych na terenie danej gminy.

Wszyscy ludzie są związani ze społecznością, językiem i kulturą poprzez miejsce, w jakim się urodzili. Edukacja wielokulturowa to poznawanie różnorodności kulturowej i tradycji własnego narodu, a także kultury innych narodów. To proces kształtowania obrazu świata, uczenia się akceptacji odmienności, tolerancji i nabywania umiejętności przyjmowania zróżnicowania kulturowego. To zrozumienie i akceptacja własnej tożsamości i tożsamości innych ludzi.

W ramach wdrażania podstawy programowej realizowane w przedszkolu treści obejmować będą, oprócz poznawania kultury własnego narodu, także kultury wybranych społeczeństw. Istotą jest przeciwdziałanie rasizmowi i dyskryminacji, tolerancja i szacunek dla odmienności wyglądu, tradycji i obyczajów oraz wzmocnienie własnej tożsamości kulturowej.

Nauczyciel powinien uświadamiać wychowankom różnicowanie świata społecznego i pomagać w jego zrozumieniu, respektując prawidłowości rozwojowe wieku przedszkolnego (egocentryzm w myśleniu, myślenie intuicyjne, naturalna ciekawość, aktywność poznawcza, skłonność do fantazjowania, uczenie się rozróżniania dobra i zła, moralność oparta na autorytecie, kształtowanie się empatii) oraz potrzeby dziecka (bezpieczeństwa, przynależności, wiedzy i rozumienia, uznania).

Dostarczanie wiedzy o innych kulturach będzie fragmentaryczne i powiązane z treściami bliskimi dziecku. Proces wspomagania rozwoju i edukacji dziecka trzeba organizować tak, aby świat nieznany dziecku powiązać, w zrozumiały sposób, z miejscem i środowiskiem, w którym żyje, np. przy okazji świąt dzieci dowiedzą się o tradycjach nie tylko własnego narodu czy regionu, ale także odległych krajów, będą słuchać polskich bajek i legend oraz bajek pochodzących z odległych zakątków świata, doświadczać smakowania tradycyjnych, polskich dań oraz poznają wybrane smaki kulinarne świata.

Edukacja wielokulturowa i kształtowanie własnej tożsamości to także kształtowanie świadomości językowej poprzez porównywanie swojego języka z obcym. Świadomość tego, że ludzie różnią się między sobą, również ze względu na język, którym się posługują, przyczynia się do rozwoju otwartości wobec przedstawicieli innych kultur, osób o innym pochodzeniu narodowym czy etnicznym, i przestrzegających innych tradycji. Zetknięcie się z językiem obcym i elementami kultury innego kraju rozwija świadomość własnego języka i kultury, w której dziecko wyrasta. Wczesna edukacja wielokulturowa i kontakt z językiem obcym w przedszkolu mają wpływ na rozwój zainteresowań i procesów poznawczych, a także budują pozytywną postawę wobec nauki języków obcych w kolejnych etapach obowiązkowej edukacji w szkole.

Edukacja wielokulturowa to proces poznawania innych kultur, tradycji, uczenia się akceptacji odmienności i nabywania umiejętności przyjmowania różnicowania kulturowego. Dostarczanie wiedzy o innych kulturach będzie cząstkowe i powiązane z treściami bliskimi dziecku. Świat nieznany powinien wiązać się, w zrozumiały dla dziecka sposób, z własnym domem, przedszkolem, środowiskiem lokalnym, ojczyzną. Wiedza o różnorodności kulturowej musi iść w parze z kształtowaniem osobistego zakorzenienia kulturowego dzieci, ich rodziców i nauczycieli.

Dla dziecka w przedszkolu – które nie ma ukształtowanej tożsamości narodowej i ma małą zdolność do myślenia abstrakcyjnego – pokazanie i przeżycie treści musi mieć następującą kolejność:

- Ja i moja rodzina
- Moja miejscowość
- Mój region
- Mój kraj
- Inne narody i inne kultury.

W całość tematów i działań należy włączyć poznawanie i wdrażanie do stosowania wartości ogólnoludzkich, takich jak: prawda, dobro, piękno, przyjaźń, szacunek, odpowiedzialność, współdziałanie, tolerancja itd.

Podsumowując, można powiedzieć, że pragnienie szczęścia dziecka wymaga trudu organizacyjnego, stałej refleksji, ciągłej obserwacji, układania wzajemnych relacji, poszukiwania coraz lepszych rozwiązań.

WARUNKI DOTYCZĄCE REALIZACJI PROGRAMU

Głównym warunkiem realizacji programu edukacji przedszkolnej jest **sala przedszkolna dobrze wyposażona** w różnego rodzaju kąciki zainteresowań, np.: przyrody, lalek, książek, techniczny, sklepowy, samochodowy.

Dla rozwoju psychoruchowego dziecka ważne jest **zrównoważenie przez przedszkole pełnienia funkcji kształcącej, wychowawczej, opiekuńczej**. Dlatego istotnym elementem dotyczącym realizacji programu jest **prawidłowa organizacja czasu pobytu dziecka w przedszkolu**. Przedstawiają to przykładowe – ramowe rozkłady dnia dla młodszych i starszych dzieci, zamieszczone w Aneksie (załącznik nr 1). Dodatkowo w programie zaproponowane zostały: plan wychowawczo-dydaktyczny na grudzień – Aneks (załącznik nr 2), i przykładowe całodzienne scenariusze zajęć z dziećmi – Aneks (załącznik nr 3).

Zaproponowane scenariusze odpowiadają aktualnym potrzebom nauczycieli postawionych w sytuacji rozwijania u dzieci kompetencji językowych w zakresie nauczania języka obcego nowożytnego (załącznik 3b), kompetencji związanych z wielokulturowością (załącznik 3d) oraz kreowania zdrowego stylu życia (załącznik 3c).

Przedszkole powinno stwarzać warunki do **indywidualizacji pracy z dziećmi** w zależności od ich potrzeb i możliwości, czemu służyć mogą, np. zajęcia dodatkowe (np.: rytmika, logorytmika), wspierające rozwój indywidualnych zainteresowań dzieci.

Jednym z istotnych elementów pracy nauczyciela jest diagnozowanie indywidualnego rozwoju każdego wychowanka, na podstawie technik obserwacji, a także ocenianie poziomu gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole.

Stworzone przez przedszkole warunki powinny przede wszystkim **zapewniać wychowankom poczucie bezpieczeństwa, a także gwarantować miłą i przyjemną atmosferę**.

ZASADY, METODY I NARZĘDZIA DIAGNOZOWANIA ROZWOJU DZIECKA

Okres przedszkolny wiąże się z licznymi zmianami dokonującymi się w rozwoju dziecka. Dążenie kadry pedagogicznej przedszkola do urzeczywistniania założonych celów, połączone ze świadomą organizacją warunków sprzyjających edukacji, dodatkowo potęguje liczne przeobrażenia dziecięcej psychiki. **Dziecko kończące edukację przedszkolną to nowa wartość, osoba znacznie bardziej samodzielna, wykazująca się wyższym poziomem sprawności i umiejętności, posiadająca znacznie szersze horyzonty wiedzy niż trzylatek, przekraczający pierwszy raz próg przedszkola.** Aktywność dziecka podejmowana w czasie edukacji przedszkolnej sprawia także, że jest ono bardziej świadome swoich możliwości, osobistych dążeń, upodobań, gradacji uznawanych wartości oraz własnego wpływu na przekształcenia otaczającej je rzeczywistości.

Sukcesy dziecka są wspólną satysfakcją wszystkich uczestników procesu edukacyjnego, ale stanowią także wyzwanie jako kategoria podlegająca ocenie. Radość wynikającą z dostrzeganych zmian w osobowości dziecka nauczyciel musi bowiem łączyć z **pracą pedagogiczną polegającą na obserwowaniu, stałym monitorowaniu i ocenianiu tempa i kierunku przeobrażeń pojedynczych cech oraz ogólnie rozumianego rozwoju.**

W czasie dokonywania monitorowania dynamiki rozwoju dziecka nauczyciel powinien mieć na względzie następujące **zasady**:

- każde dziecko jest odrębną indywidualnością, dlatego należy unikać porównania go do innych dzieci
- rozwój dziecka uwarunkowany jest wieloma czynnikami, dlatego należy mieć na uwadze jego potencjał biologiczny, dotychczasowe doświadczenia, liczne wpływy środowiskowe oraz kierunek jego własnej aktywności
- z uwagi na różnice w indywidualnym tempie rozwoju każdego człowieka należy zachować spokój w oczekiwaniu na pojawienie się u dziecka określonych właściwości, kompetencji
- dysponujemy różnymi typami inteligencji, dlatego rozwój dziecka należy postrzegać poprzez specyficzne zdolności do nabywania kompetencji
- jesteśmy w toku rozwoju, dlatego należy unikać kategoriycznych stwierdzeń w ocenie wybranej cechy, bowiem w niedługim czasie stwierdzenia te ulegają dezaktualizacji
- każdy z nas czuje obawy przed oceną, dlatego należy starać się, aby wyrażane względem dziecka opinie nie budziły jego lęku, co łatwo osiągnąć, koncentrując się na pozytywnych aspektach dziecięcych zachowań, dociekań
- każdy człowiek jest zdolny do przekraczania wyznaczonych mu ograniczeń, dlatego należy pozostawić dziecku dużo swobody w wyrażaniu siebie i pozytywnie oceniać każdy przejaw jego twórczego, niekonwencjonalnego myślenia i działania
- z powodu względnej wartości różnych narzędzi badawczych służących określaniu poziomu rozwoju dziecka, należy zachować maksymalną ostrożność podczas ich wykorzystywania i interpretacji wyników uzyskanych tą drogą
- zdarza się nam popełniać błędy, dlatego wartościując rozwój dziecka, warto konsultować swoje niepokojące spostrzeżenia ze specjalistami z poradni psychologiczno-pedagogicznej
- nauczyciele mają przyjemność uczestniczenia w rozwoju dziecka przez stosunkowo krótki okres jego życia, dlatego uwagi wynikające ze swoich spostrzeżeń muszą konsultować, uzgadniać z rodzicami wychowanka znającymi go znacznie dłużej.

Obowiązek diagnozowania rozwoju dziecka, wpisany w powinność pedagogiczną nauczyciela, nie musi wiązać się z jakimikolwiek trudnościami, jeżeli tylko podejździe się do niego z rzetelnym przygotowaniem teoretycznym, ze zrozumieniem prawidłowości rozwoju, znajomością zasad, metod, technik i narzędzi badawczych, służących poznawaniu cech osobowościowych, ale przede wszystkim z szacunkiem, tolerancją i ludzką życzliwością w stosunku do ocenianego podmiotu o ogromnej wrażliwości, jakim jest dziecko w wieku przedszkolnym.

Rzecz dzieje się w sposób ciągły, ale jego tempo jest indywidualne dla każdego dziecka. Nauczyciele, rodzice, chcąc go wspomagać (nie przyśpieszać!), muszą wiedzieć, na jakim etapie rozwoju się ono znajduje. Rozbieżności w rozwoju dzieci w wieku przedszkolnym są bardzo duże.

Żeby traktować rozwój każdego dziecka indywidualnie i wspomagać go, powinniśmy wiedzieć, na jakim poziomie rozwoju jest mowa dziecka, jego myślenie, percepcja wzrokowa, słuchowa, orientacja przestrzenna, koordynacja wzrokowo-ruchowa. Znając to, możemy pracować indywidualnie z każdym dzieckiem.

Szczególnie ważny moment w pracy przedszkola wiąże się z oceną dziecka pod kątem jego gotowości do nauki szkolnej.

W literaturze pedagogicznej, poświęconej gotowości szkolnej dziecka, poruszanych jest wiele wątków, począwszy od rysu historycznego badań nad przygotowaniem dziecka do szkoły, poprzez określenia definicyjne i poszukiwania kryteriów oceny gotowości szkolnej, aż do analizy wyników badań naukowych z tej dziedziny. Współcześnie próbuje się także określać poziom gotowości szkoły masowej na przyjęcie wychowanków zróżnicowanych pod względem stopnia rozwoju. Funkcjonują także wystandaryzowane testy do określenia poziomu dojrzałości szkolnej (np. DS₁ Barbary Wilgockiej-Okoń⁶) oraz szereg narzędzi badawczych, głównie arkuszy obserwacyjnych, służących określeniu poziomu rozwoju wybranych cech.

Najbardziej wszechstronną metodą rozpoznawania cech charakterystycznych dla rozwoju dziecka jest obserwacja, której narzędziami mogą być prowadzone przez nauczyciela dzienniczki lub arkusze obserwacyjne. Ważne jest, aby w toku obserwacji pamiętać o przestrzeganiu zasad: celowości, planowości, systematyczności, dokładności i o obiektywizmie. Przykładowe arkusze obserwacyjne zamieszczono w Aneksie (załączniki nr 4a, 4b, 4c, 4d). Służy on do określenia dynamiki rozwoju dziecka w zakresie sfer: fizycznej, umysłowej i społeczno-emocjonalnej. Porównywanie poziomu rozwoju danej cechy, uzyskanego przez dziecko w trzech kolejnych pomiarach, pozwala zdiagnozować tendencje rozwojowe i postawić prognozę co do dalszej dynamiki przeobrażeń. Dane dotyczące interpretacji wyników obserwowania dziecka znajdują się w Aneksie (załączniki nr 4a, 4b, 4c, 4d).

Oceny gotowości dziecka do nauki szkolnej proponujemy natomiast dokonać na podstawie *Arkusza obserwacji do badania gotowości szkolnej* (Aneks, załącznik nr 5). Arkusz został zbudowany z 50 zadań badających sferę rozwoju fizycznego, umysłowego i społecznego. Maksymalnie dziecko może osiągnąć z tego testu 144 punkty. Określone zostały 3 poziomy gotowości szkolnej: wysoki (144–109 pkt.), przeciętny (108–73 pkt.) i niski (poniżej 73 pkt.). Szczegółowe przedziały dla poszczególnych sfer rozwoju oraz jakościowa interpretacja wyniku znajduje się w Aneksie (załącznik nr 5).

Warunki wykonywania zadań z wykorzystaniem *Arkusza badania gotowości szkolnej*

- Zadania wykonywane przez dziecko powinny być tak rozłożone w czasie, aby nie czuło się ono znużone i zmęczone.
- Należy tak zorganizować pracę, aby wykonywanie zadań było dla dziecka dobrą zabawą, a nie przykrą koniecznością.
- W czasie wykonywania zadań należy zagwarantować dziecku spokój, ciszę i poczucie bezpieczeństwa.
- Polecenia kierowane do dziecka należy wypowiadać wyraźnie, a w razie potrzeby – powtórzyć.
- Do realizacji zadań są potrzebne: ołówek, kredki, nożyczki, patyczki, kolorowy papier, farby, pędzle, klej, klocki, bibuła, skakanka, piłka.
- Określenie rozwoju społecznego dziecka wymaga dłuższej obserwacji w trakcie interakcji z dziećmi i dorosłymi.
- Określanie poziomu rozwoju wskazanych sfer może odbywać się w innej kolejności niż zaproponowano w arkuszu, natomiast zadania w każdej sferze ułożone są według wzrastającego stopnia trudności, dlatego nie należy zmieniać ich kolejności.

⁶ B. Wilgocka-Okoń, *Gotowość szkolna dzieci sześcioletnich*, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2003.

ZASADY, FORMY I PRZYKŁADY ORGANIZOWANIA WSPÓLPRACY PRZEDSZKOLA Z RODZICAMI

Jedną z głównych cech charakterystycznych dla dzieci w wieku przedszkolnym jest fakt **dominującej roli środowiska rodzinnego** w ich rozwoju. Pomimo istotnego znaczenia, jakie przypisuje się edukacji przedszkolnej, to jednak dom rodzinny jest nadal dla dziecka na tym etapie rozwojowym miejscem, gdzie czuje się ono w pełni bezpieczne, kochane i rozumiane. Ta prawidłowość rozwojowa małych dzieci musi więc być uwzględniona w toku organizowania procesu edukacyjnego na terenie przedszkola.

Współczesna pedagogika przedszkolna o orientacji humanistycznej postuluje **nadanie właściwej rangi udziałowi rodziców w procesie instytucjonalnego wychowywania ich dzieci**. Przejawiać ma się to w możliwości wyboru placówki przedszkolnej (także grupy dzieci i – ewentualnie – nauczyciela) oraz w aktywnym współuczestniczeniu w podejmowaniu istotnych decyzji dotyczących samego procesu wychowania i nauczania. Nowocześnie rozumiana rola nauczyciela eksponuje więc jego kompetencje nie tylko do pracy z dziećmi, ale także do umiejętnego integrowania środowiska przedszkola ze środowiskiem rodzinnym wychowanków. Od pedagogów oczekuje się „wychodzenia naprzeciw” wyobrażeniom rodziców o edukacji ich dzieci, posiadania zdolności nawiązywania kontaktów interpersonalnych oraz umiejętności prowadzenia dialogu o sprawach istotnych dla prawidłowego funkcjonowania dziecka w warunkach przedszkolnych. Aktualnie przedszkole ma być miejscem otwartym na różnorodność dwustronnych (rodzice – nauczyciel), a nawet trójstronnych (dziecko – rodzice – nauczyciel) inicjatyw dotyczących organizacji, przebiegu i wyników procesu edukacyjnego.

Wobec powyżej zarysowanych tendencji współpracę przedszkola z rodzicami autorki programu *Nasze przedszkole* proponują oprócz na następujących **zasadach**:

- zapoznanie rodziców z głównymi ideami, celami, treścią podstawy programowej oraz treściami programu wychowania, jaki będzie wykorzystywany w pracy z dziećmi
- wspólne podejmowanie decyzji dotyczących:
 - zagospodarowania przestrzeni przedszkola, głównie sali, w której przebywać będą ich dzieci,
 - wyboru *kart pracy, zeszytów ćwiczeń* itp.,
 - ustaleń dotyczących szczegółowej organizacji dnia pobytu dzieci w przedszkolu,
 - sposobów kontaktowania się z nauczycielem w sytuacjach wyjątkowych,
- określenie możliwości stałego uczestnictwa rodziców w organizowanych zajęciach dla dzieci (z uwzględnieniem przestrzegania zasad higieny pracy dzieci i nauczyciela)
- organizowanie kontaktów z rodzicami, opartych na tradycyjnych (np. „kącik dla rodziców”, zebrania, rozmowy indywidualne itd.) i nowatorskich (zajęcia warsztatowe, pikniki, zawody sportowe, akcje charytatywne, wykorzystywanie internetu, itp.) formach współpracy
- uwzględnianie w pracy pedagogicznej z dziećmi inicjatyw wychodzących ze strony rodziców
- stałe wymienianie informacji o spostrzeżeniach dotyczących przebiegu procesu rozwojowego dzieci
- ujednoczenie oddziaływania wychowawczego domu rodzinnego i przedszkola w zakresie dbałości o zdrowy styl życia dziecka.

Z uwagi na specyfikę proponowanego programu, przejawiającą się w oparciu jego założeń na transgresyjnej koncepcji rozwoju człowieka, w toku nawiązywanych z rodzicami kontaktów należy ponadto wyjaśniać znaczenie, jakie przypisuje się w rozwoju dziecka jego samodzielności, kreatywności, dążeniu do niepowtarzalności, bowiem tylko wspólnie obrany kierunek dążeń może przynieść pożądane efekty edukacyjne. Sens zawarty w tytułowym wyrażeniu „Nasze przedszkole” oznacza, w rozumieniu autorek, nie tylko wspólnotę podejmowanych działań, ale także **współodpowiedzialność za losy małych dzieci**.

Przyjęcie w pracy pedagogicznej zasady współpodmiotowości, jako jednej z głównych i obowiązkowych kategorii, pociąga za sobą konsekwencję w postaci większego niż dotychczas aktywnego udziału rodziców w życiu przedszkola i szkoły.

Rolą nauczyciela jest wsłuchiwanie się w oczekiwania rodziców, zachęcanie ich do uczestniczenia w funkcjonowaniu przedszkola lub szkoły oraz stwarzanie rodzicom warunków do współdecydowania o przebiegu edukacji dzieci.

Natomiast przed rodzicami stoi zadanie podjęcia wspólnych inicjatyw z nauczycielem i realizowanie ich dla dobra dziecka.

Do wykorzystywanych dotychczas form współpracy nauczycieli z rodzicami, takich jak: rozmowy indywidualne, zebrania, zajęcia otwarte, „kącik dla rodziców”, Rada Rodziców, udział w uroczystościach i pracach na rzecz placówki itp., należy dopisać wiele nowych, które mogą przyczynić się do podniesienia poziomu świadomego zaangażowania się rodziców w proces edukacji dzieci. Są to: zajęcia warsztatowe, wykłady z udziałem specjalistów z różnych dziedzin, współprowadzenie przez rodziców zajęć dla dzieci itp.

W Aneksie (załącznik nr 6) proponujemy przykładowe scenariusze spotkań nauczyciela z rodzicami, a także z dziećmi pięcioletnimi i sześcioletnimi.

TREŚCI EDUKACYJNE

Aktywność społeczna

Realizacja założeń podstawy programowej z zakresu następujących obszarów:

Fizyczny obszar rozwoju dziecka (I: 1, 2, 3, 4).

Emocjonalny obszar rozwoju dziecka (II).

Społeczny obszar rozwoju dziecka (III).

Poznawczy obszar rozwoju dziecka (IV: 10, 20, 21, 22, 23).

Zakres tematyczny	Grupa dzieci		
	Dzieci młodsze (3-letnie, 4-letnie)	Dzieci starsze (5-letnie, 6-letnie)	Dzieci o szczególnie wysokim poziomie rozwoju
To ja	<i>Podawanie informacji o sobie</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – podawanie swojego imienia, nazwiska – określanie swoich cech fizycznych: płeć, wiek, kolor oczu – określanie swoich ulubionych zabaw, zajęć 	<ul style="list-style-type: none"> – podawanie swojego adresu zamieszkania – określanie swoich cech fizycznych: wzrost (w odniesieniu do innych), kolor włosów – określanie swoich ulubionych potraw, form wypoczynku 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazywanie lokalizacji miejsca swojego zamieszkania na mapie Polski – określanie swoich cech fizycznych: koloru skóry – określanie swoich zainteresowań
	<i>Poznawanie swojego ciała poprzez zabawy</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – oglądanie siebie w lustrze – korzystanie z własnych zmysłów – rozpoznawanie smaku, zapachu, słyszanych dźwięków, rozpoznawanie za pomocą wzroku, dotyku – wskazywanie części ciała i nazywanie ich 	<ul style="list-style-type: none"> – rysowanie siebie – dostrzeganie zmian zachodzących w swoim wyglądzie pod wpływem upływającego czasu – dostrzeganie swojej niepowtarzalności, a także niepowtarzalności innych, szanowanie jej 	<ul style="list-style-type: none"> – nazywanie wybranych organów wewnętrznych (np.: serce, żołądek) i określenie ich roli w życiu człowieka
<i>Samodzielne wykonywanie czynności samoobsługowych</i>			
<ul style="list-style-type: none"> – ściąganie ubrań, butów, umieszczanie ich w wyznaczonym miejscu w szatni – zakładanie ubrań, butów – korzystanie z toalety – spożywanie posiłków – prawidłowe posługiwanie się łyżką, widelcem 	<ul style="list-style-type: none"> – wiązanie obuwia – spożywanie posiłków – korzystanie z serwetek – zwracanie uwagi na kulturę spożywania posiłków 	<ul style="list-style-type: none"> – posługiwanie się kompletem sztućców podczas spożywania posiłków 	

<i>Rozpoznawanie i określanie swoich stanów emocjonalnych w czasie zabaw i innych działań</i>		
<ul style="list-style-type: none"> – wskazywanie odpowiednich obrazków przedstawiających różne stany emocjonalne na kostce pantomimicznej – próby nazywania swoich emocji (np.: radość, smutek, złość, strach) – próby określania przyczyn swoich stanów emocjonalnych 	<ul style="list-style-type: none"> – wyrażanie i nazywanie różnych emocji podczas zabaw – określanie sytuacji wywołujących różne emocje, np.: radość, złość, smutek, strach... – radzenie sobie z emocjami poprzez udział w zabawach, rozmowach, słuchaniu wybranych utworów literackich – stosowanie technik i metod pozwalających przezwyciężyć negatywne emocje powstałe w wyniku przeżytych porażek i sytuacji stresowych, np. technik relaksacyjnych, muzykoterapii, metody Ruchu Rozwijającego Weroniki Sherborne 	<ul style="list-style-type: none"> – podawanie przeciwieństw do określonych stanów emocjonalnych – graficzne przedstawianie, za pomocą odpowiednio dobranych środków wyrazu (np.: kreski, koloru), różnych stanów emocjonalnych
<i>Uczestniczenie w działaniach pozwalających na poznanie swoich możliwości</i>		
<ul style="list-style-type: none"> – współdecydowanie o ubiorze, wyborze zabawek, zabaw 	<ul style="list-style-type: none"> – prezentowanie własnych wyrobów, dokonanie samooceny ich wykonania – współdecydowanie o sposobie wykonywania danej czynności – wykazywanie się inicjatywą w sytuacjach nowych, nieznanych – samodzielne wykonywanie różnych czynności rozwijających poczucie odpowiedzialności za powierzone zadanie – uczestniczenie w sytuacjach stwarzających możliwość wyboru, przewidywanie skutków zachowań, zwrócenie uwagi na konsekwencje wynikające z danego wyboru – szukanie kompromisu w spornych sprawach 	<ul style="list-style-type: none"> – werbalne określanie swoich możliwości (np. to już potrafię – tego jeszcze muszę się nauczyć; to sprawia mi przyjemność – tego nie lubię, itp.)

		– wykorzystanie sytuacji dnia codziennego do nabywania umiejętności samooceny	
	<i>Poznananie wartości moralnych</i>		
	– doświadczanie na konkretnych przykładach (sytuacje dnia codziennego, zachowania bohaterów literackich) wybranych wartości moralnych, np.: dobra, odwagi	– dążenie do zrozumienia i przeżywania wartości moralnych, takich jak: dobro, szacunek, uczciwość, odpowiedzialność, odwaga, sprawiedliwość, szczęście, piękno... – wskazywanie przeciwieństw poznanych wartości, np.: zło, nieuczciwość, kłamstwo; zwrócenie uwagi na ich nieakceptowanie społeczne	– ocenianie zachowań innych (kolegów, bohaterów literackich, filmowych)
Nasze rodziny	<i>Podawanie informacji na temat swojej rodziny</i>		
	– podawanie informacji, jak mają na imię mama, tata – nazywanie członków bliższej i dalszej rodziny, np.: <i>mama, tata, brat, siostra, ciocia, babcia, dziadek, wujek</i> – pełnienie ról społecznych (członkowie rodziny), np. w toku zabaw tematycznych – dzielenie się informacjami na temat ważnych wydarzeń z życia rodziny	– podawanie informacji, jakie zawody wykonują rodzice, czym się zajmują – opisywanie wyglądu rodziców, dostrzeganie ich charakterystycznych cech (wygląd, charakter) – określanie czynności domowych wykonywanych przez poszczególnych członków rodziny – podawanie powiązań między członkami rodziny, np. <i>Babcia to mama mamy lub mama taty</i> – wyjaśnianie wieloznaczności słowa <i>dom</i> – dzielenie się wiadomościami na temat życia w rodzinie, np. sposobów wspólnego spędzania czasu, pojawienia się nowego potomka	– próby tworzenia drzewa genealogicznego (trzy-pokoleniowego) swojej rodziny
	<i>Organizowanie świąt o charakterze rodzinnym</i>		
– uczestniczenie w krótkich programach artystycznych	– przygotowywanie programu artystycznego, samodzielne (lub z pomocą nauczyciela) wykonanie upominków, wspólna zabawa z przybyłymi gośćmi	– podawanie przybliżonych dat (np.: koniec grudnia, wczesna wiosna itp.) wybranych świąt (np. Dzień Matki)	

	<i>Wzmacnianie więzów w rodzinie</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – wzajemne okazywanie sobie uczuć przez członków rodziny 	<ul style="list-style-type: none"> – kultywowanie tradycji, zwyczajów rodzinnych, np. związanych ze świętami Bożego Narodzenia, Wielkanocy – szanowanie domowników, ich przyzwyczajęń, nieprzeszkadzanie im w wypoczynku, pracy – wzajemne okazywanie sobie uczuć, mówienie o nich – tworzenie wzajemnych relacji, opartych na szacunku, akceptacji i miłości – szanowanie odmowy uczestnictwa w niechcianych sytuacjach 	<ul style="list-style-type: none"> – poznawanie historii rodziny, jej rodowodu
Nasza grupa	<i>Współtworzenie przyjaznej atmosfery w grupie</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – poznawanie imion i nazwisk dzieci z grupy, – przestrzeganie ustalonych umów i zasad regulujących współżycie w grupie 	<ul style="list-style-type: none"> – przestrzeganie wspólnie ustalonych umów i zasad regulujących współżycie w grupie 	<ul style="list-style-type: none"> – czynne uczestniczenie w ustalaniu reguł i zasad współżycia w grupie
	<i>Rozwijanie relacji pomiędzy dziećmi, opartych na wzajemnym szacunku i akceptacji</i>		
<ul style="list-style-type: none"> – nieprzeszkadzanie innym dzieciom w zabawie – podejmowanie prób wspólnych zabaw – stosowanie form grzecznościowych względem siebie, a także osób dorosłych w każdej sytuacji (w domu, w przedszkolu, na ulicy) 	<ul style="list-style-type: none"> – dostrzeganie potrzeb innych, szanowanie ich – cieszenie się z sukcesów drugiej osoby – pomaganie kolegom w sytuacjach wywołujących smutek – szanowanie wytworów pracy innych oraz ich własności – pomaganie młodszemu, nieśmiały, niepełnosprawnym, akceptowanie ich inności – dostrzeganie i akceptowanie potrzeb ludzi o szczególnych, wyjątkowych zdolnościach – przygotowywanie uroczystości z okazji urodzin dzieci z grupy, pamiętanie o nieobecnych, np. z powodu choroby 	<ul style="list-style-type: none"> – inicjowanie zabaw sprzyjających integracji grupy 	

	<ul style="list-style-type: none"> – współdziałanie podczas zabaw, gier, tańców integracyjnych – unikanie zachowań agresywnych, powstrzymywanie się przed nimi, dążenie do kompromisu – unikanie chwalenia się bogactwem (wskazywanie na skromność jako pożądaną cechę charakteru) – unikanie wzajemnego wyszydzania i szykanowania – wspólne rozwiązywanie powstałych problemów, nawet w sposób niekonwencjonalny – ocenianie własnego zachowania, działania względem innych, a także zachowania innych względem nas 	
<i>Współdziałanie w grupie</i>		
<ul style="list-style-type: none"> – uczestniczenie we wspólnych zabawach 	<ul style="list-style-type: none"> – uczestniczenie we wspólnych zabawach, np.: ruchowych, prowadzonych metodą R. Labana, W. Sherborne – wspólne wykonywanie prac plastycznych, układanie gier matematycznych, organizowanie zabaw twórczych, np. tworzenie scenek z wykorzystaniem pantomimy, dramy – wspólne planowanie i przygotowywanie uroczystości na terenie przedszkola i poza nim 	<ul style="list-style-type: none"> – współuczestniczenie w tworzeniu grup dzieci o określonych zainteresowaniach
<i>Komunikowanie się w grupie</i>		
<ul style="list-style-type: none"> – mówienie o swoich potrzebach – odpowiadanie na pytania – dzielenie się swoimi przeżyciami 	<ul style="list-style-type: none"> – dzielenie się wrażeniami, spostrzeżeniami z obserwacji danego zdarzenia, danej sytuacji – odpowiadanie na zadane pytania, formułowanie własnych pytań 	<ul style="list-style-type: none"> – prowadzenie dialogów z zachowaniem przyjętych zasad

		<ul style="list-style-type: none"> – pełnienie w każdej sytuacji roli słuchacza i mówiącego – zwrócenie uwagi na niewerbalny sposób porozumiewania się 	
	<i>Aktywne uczestniczenie w dbaniu o porządek i wystrój sali zajęć</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – udział w porządkowaniu sali po skończonej zabawie – składanie ubrań przed leżakowaniem – odkładanie prac do półek indywidualnych 	<ul style="list-style-type: none"> – pełnienie dyżurów, np. przy nakrywaniu stołu do posiłków – porządkowanie po sobie miejsca zabaw, pracy i spożywania posiłków – uczestniczenie w tworzeniu dekoracji, wzbogacanie kącika przyrody, tworzenie okazjonalnych kącików zainteresowań – dbanie o porządek w półkach indywidualnych 	<ul style="list-style-type: none"> – wykazywanie inicjatywy w dbałości o salę zajęć
Nasza miejscowość, nasz region	<i>Poznanie swojej miejscowości</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – określanie miejsca zamieszkania (miasto, wieś) 	<ul style="list-style-type: none"> – nazywanie swojej miejscowości, poznanie jej historii, ważniejszych instytucji, zabytków – podawanie adresu zamieszkania, adresu przedszkola – poznanie legend, opowieści związanych ze swoją miejscowością, swoim regionem – wskazywanie lokalizacji swojej miejscowości na mapie Polski – tworzenie planu osiedla, swojej miejscowości – organizowanie kącika regionalnego, wzbogacanie go o eksponaty wykonane w przedszkolu i przyniesione z domu – słuchanie nagrań zespołów ludowych ze swojego regionu, poznanie przyśpiewek, obrzędów, tańców, gwary – spotkania z twórcami ludowymi, np. garncarzem 	<ul style="list-style-type: none"> – poznanie zapisu nazwy swojej miejscowości

	<i>Spacery, wycieczki po swojej miejscowości, swoim regionie</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – spacerowanie w pobliżu przedszkola 	<ul style="list-style-type: none"> – zwracanie uwagi na ukształtowanie terenu, występującą roślinność, ważniejsze zakłady przemysłowe, miejsca pamięci narodowej – wykonywanie albumów o swojej miejscowości, swoim regionie – poznanie zasad organizacji życia społecznego w swojej miejscowości, swoim regionie 	<ul style="list-style-type: none"> – układanie reklam zachęcających do odwiedzenia miejscowości, regionu
	<i>Poznanie osób pracujących w bliskim otoczeniu przedszkola</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – poznawanie czynności, jakie wykonują osoby z najbliższego otoczenia, nazywanie narzędzi pracy, zwrócenie uwagi na ubiór tych osób 	<ul style="list-style-type: none"> – odwiedzanie punktów usługowych, poznawanie pracy zatrudnionych w nich osób – poznawanie, na podstawie swojej miejscowości, sposobów budowania dawniej i współcześnie – zwracanie uwagi na materiały, jakie wykorzystywano w budownictwie dawniej, a jakie wykorzystuje się obecnie – nazywanie zawodów związanych z budownictwem – zwracanie uwagi na architekturę zieleni i wnętrz zwiedzanych obiektów znajdujących się we własnej miejscowości 	<ul style="list-style-type: none"> – poznawanie zawodów niedostępnych bezpośredniej obserwacji
Jesteśmy Polakami	<i>Rozwijanie poczucia przynależności narodowej</i>		
		<ul style="list-style-type: none"> – stosowanie zwrotów: <i>Jestem Polakiem. Mieszkam w Polsce. Mówię po polsku</i> – poznawanie legend, opowiadań, wierszy dotyczących historii państwa polskiego, np. jego powstania – poznawanie ważniejszych regionów Polski, znajdujących się tam bogactw naturalnych – podawanie nazwy naszego kraju, symboli narodowych: flagi, godła, hymnu 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazywanie Polski na mapie Europy, nazywanie jej sąsiadów

		<ul style="list-style-type: none"> – poznawanie poprzez literaturę pochodzenia nazwy stolicy Polski – Warszawy, jej herbu i ważniejszych miejsc – nazywanie największych rzek Polski – Wisły i Odry, morza – Bałtyku, gór – Tatr – oraz większych miast Polski – poznawanie ważniejszych wydarzeń z życia Polski, np. wejście Polski do Unii Europejskiej – interesowanie się aktualnymi wydarzeniami w naszym kraju – poznawanie imion i nazwisk znanych Polaków, np.: Fryderyka Chopina, Mikołaja Kopernika itd., oraz ważniejszych pomników <i>polskiej historii</i>, np.: Zamku Królewskiego w Warszawie – oglądanie zdjęć, ilustracji, słuchanie wierszy, opowiadań; odwoływanie się do własnych obserwacji w celu zwrócenia uwagi na piękno naszego kraju 	
<p>Jesteśmy członkami wspólnoty narodowej i etnicznej</p>	<ul style="list-style-type: none"> – uczestniczenie w zabawach dzieci innych narodów – słuchanie opowiadań o życiu ludzi różnych narodowości – oglądanie książeczek ilustrujących życie dzieci innych narodów lub wspólnot etnicznych – nawiązanie niewerbalnych i werbalnych kontaktów z osobami różnych narodów 	<p style="text-align: center;"><i>Kultura innych narodów</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – poznawanie kultury innych narodów poprzez wykorzystywanie książek, filmów, internetu – poznawanie świątecznych obrzędów, zwyczajów, tradycji ludzi różnych narodowości – poznawanie życia ludzi różnych narodowości poprzez słuchanie baśni i legend – przyswajanie nazw określających przynależność ludzi do wspólnoty narodowej lub etnicznej – poznawanie strojów ludowych 	<ul style="list-style-type: none"> – porównywanie wybranych tradycji różnych narodowości – uczestniczenie w wybranych formach aktywności z elementami kultury różnych narodów (np. śpiew, taniec, przygotowywanie potraw) – dostrzeganie oryginalności elementów różnych kultur na zasadzie podobieństwa do dotychczasowych doświadczeń – wyjaśnianie sytuacji konfliktowych na tle różnic kulturowych

		<ul style="list-style-type: none"> – poznawanie wytworów artystów wybranych wspólnot narodowych lub etnicznych – akceptowanie odrębności ludzi różnych narodów 	
	<i>Symbole wspólnot narodowych i wspólnot etnicznych</i>		
		<ul style="list-style-type: none"> – używanie nazwy danej wspólnoty narodowej lub etnicznej – rozpoznawanie godła danej wspólnoty narodowej lub etnicznej 	
Polska w Europie	<i>Zainteresowanie Unią Europejską</i>		
		<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnienie znaczenia zdań: <i>Jesteśmy Polakami. Jesteśmy Europejczykami</i> – wyjaśnianie, jakie znaczenie dla Polski ma przynależność do Unii Europejskiej – poznawanie nazw wybranych państw należących do Unii Europejskiej – poznawanie charakterystycznych zwyczajów, tradycji; poznawanie baśni wybranych państw należących do UE 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazywanie na mapie Europy wybranych państw należących do Unii Europejskiej – całościowe rozpoznawanie nazw wybranych państw należących do Unii Europejskiej
Nasza Ziemia	<i>Poznawanie świata</i>		
		<ul style="list-style-type: none"> – nazywanie ludzi różnych ras, określanie miejsc ich zamieszkania, warunków klimatycznych, w jakich żyją – poznawanie zwyczajów ludzi różnych ras (ubiór, mieszkanie) – zwracanie uwagi na zabawy dzieci z różnych regionów świata – poznawanie modelu kuli ziemskiej – globusa: <ul style="list-style-type: none"> • wskazywanie kontynentów, oceanów, mórz • zabawy z globusem, np. <i>Podróżujemy palcem po świecie</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – poznawanie ciekawostek na temat Ziemi i wszechświata – dzielenie się wiadomościami na temat kosmosu: lotów kosmicznych, planet, gwiazdozbiorów

		<ul style="list-style-type: none"> • poznawanie nazw wybranych planet Układu Słonecznego, np.: Mars, Wenus; słuchanie ciekawostek na ich temat • gromadzenie literatury, zdjęć, albumów związanych z kosmosem • poznawanie zawodów związanych z kosmosem, np.: kosmonauty, astronomia • poznawanie ciekawostek, opowiadań, legend na temat satelity Ziemi – Księżyca 	
--	--	--	--

Oczekiwane efekty aktywności społecznej dziecka

W wyniku tej formy aktywności dziecko:

- podaje swoje dane osobowe
- swobodnie wypowiada się na temat swojej rodziny
- zna zakres swoich obowiązków w domu rodzinnym
- przejawia samodzielność w czynnościach samoobsługowych i organizowaniu swobodnej działalności – stosownie do swoich możliwości rozwojowych
- wykazuje inicjatywę w działaniu
- uzasadnia swoje postępowanie
- nazywa swoje emocje
- umiejętnie pokonuje trudności, radzi sobie z porażkami i stresem
- określa wartości na zasadzie przeciwieństw, np.: dobro – zło, piękno – brzydota itd.; próbuje uzasadnić swoje odczucia
- zna zasady ustalone w przedszkolu, stara się ich przestrzegać
- swobodnie porozumiewa się z dorosłymi osobami i z rówieśnikami
- określa odrębność innych względem siebie
- jest zdolne do kompromisów
- akceptuje potrzeby dzieci o zróżnicowanych potrzebach fizycznych i intelektualnych
- chętnie podejmuje działania zbiorowe, czuje się współodpowiedzialne za uzyskany wynik
- wykazuje zainteresowanie wiedzą o miejscu zamieszkania, Polsce, Unii Europejskiej, świecie i wszechświecie
- pełni swoją rolę, jako dziecko, w życiu społecznym
- ma poczucie bycia członkiem wspólnoty narodowej i etnicznej
- dąży do organizowania i przekształcania rzeczywistości społeczno-kulturowej według własnych pomysłów.

Aktywność językowa

Realizacja założeń podstawy programowej z zakresu następujących obszarów:

Fizyczny obszar rozwoju dziecka (I: 7, 9).

Poznawczy obszar rozwoju dziecka (IV: 2, 4, 5, 6, 8, 21, 22, 23).

Zakres tematyczny	Grupa dzieci		
	Dzieci młodsze (3-letnie, 4-letnie)	Dzieci starsze (5-letnie, 6-letnie)	Dzieci o szczególnie wysokim poziomie rozwoju
Potrafimy słuchać	<i>Rozróżnianie dźwięków</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – słuchanie dźwięków dochodzących z otoczenia – rozpoznawanie sztucznie otrzymywanych dźwięków, np.: poprzez pocieranie, gniecie różnych rodzajów papieru lub stukanie przedmiotami – słuchanie różnych odgłosów przyrody, rozpoznawanie ich – różnicowanie głosów zwierząt, pojazdów, naśladowanie ich – uważne słuchanie rozmówcy 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznawanie sztucznie otrzymywanych dźwięków, np.: przelewanie płynów, przesypywanie lub rozsypywanie różnych materiałów – słuchanie znanych osób, rozpoznawanie ich po głosach – uczestniczenie w zabawach polegających na odtwarzaniu usłyszanych dźwięków, np. w zabawie w echo melodyczne, wokalne – określanie, wskazywanie miejsca powstawania dźwięku, liczenie usłyszanych dźwięków – porównywanie słyszanych dźwięków, np. wysoki – niski, długi – krótki, cichy – głośny – rozpoznawanie instrumentów muzycznych – perkusyjnych i innych, np.: gitary, pianina, po wydawanych przez nie dźwiękach – aktywne słuchanie rozmówcy 	<ul style="list-style-type: none"> – nazywanie źródeł dźwięków

	<i>Odtwarzanie dźwięków</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – maszerowanie w rytmie muzyki lub w rytmie wystukiwanym na bębnie 	<ul style="list-style-type: none"> – wykłaskiwanie rytmicznych fragmentów piosenek – rozpoznawanie piosenki po melodii nuconej przez nauczyciela lub chętne dziecko – uczestniczenie w zabawach ruchowo-słuchowych według Metody Dobrego Startu 	<ul style="list-style-type: none"> – odtwarzanie rytmu w metrum $\begin{matrix} 2 & 3 & 4 \\ 4 & 4 & 4 \end{matrix}$, wystukiwanego, wykłaskiwanego przez nauczyciela
Mówimy wyraźnie	<i>Ćwiczenia oddechowe</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – zwrócenie uwagi na zasady higieny aparatu oddechowego – ćwiczenia oddechowe połączone z ruchem ciała 	<ul style="list-style-type: none"> – przestrzeganie zasad higieny głosu – ćwiczenia oddechowe połączone z wypowiedaniem głosek, śpiewaniem lub recytowaniem wierszy 	
	<i>Ćwiczenia usprawniające narządy mowy</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – ćwiczenia szczęki dolnej – ćwiczenia warg – ćwiczenia języka – ćwiczenia podniebienia miękkiego i mięśni zwierających pierścień gardłowy 	<ul style="list-style-type: none"> – ćwiczenia narządów artykulacyjnych z wykorzystaniem samogłosek, spółgłosek, krótkich tekstów – kształtowanie silnego, o odpowiedniej wysokości, głosu poprzez wykonywanie ćwiczeń fonacyjnych i głosowych – modulowanie głosu stosownie do sytuacji 	
Opowiadamy	<i>Swobodne rozmowy</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – wyrażanie swoich myśli, potrzeb, przeżyć w rozmowach z dorosłymi w codziennych sytuacjach – swobodne rozmowy na tematy bliskie dzieciom w kontaktach indywidualnych 	<ul style="list-style-type: none"> – wyrażanie swoich myśli, potrzeb, przeżyć w rozmowach z rówieśnikami w codziennych sytuacjach – swobodne rozmowy na tematy bliskie dzieciom w kontaktach grupowych – przekazywanie swoich odczuć, intencji w sposób werbalny i niewerbalny 	<ul style="list-style-type: none"> – sprawne posługiwanie się mową w różnych sytuacjach
	<i>Rozwijanie umiejętności płynnego mówienia</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – wypowiedanie się na temat obrazka, ilustracji, wysłuchanego tekstu 	<ul style="list-style-type: none"> – wspólne układanie opowiadania 	<ul style="list-style-type: none"> – samodzielne układanie opowiadań – mówienie z intonacją odpowiednią dla sytuacji

		<ul style="list-style-type: none"> – podawanie zakończeń znanych bajek, opowiadań – układanie historyjek obrazkowych, opowiadanie ich, dopowiadanie ich zakończeń 	
<i>Wyrabianie umiejętności poprawnej mowy</i>			
<ul style="list-style-type: none"> – naśladowanie zdań poprawnie sformułowanych przez dorosłych – powtarzanie krótkich rymowanek 	<ul style="list-style-type: none"> – stosowanie w wypowiedziach prawidłowych form fleksyjnych wszystkich odmieniających się części mowy: czasownika, rzeczownika, zaimka, przymiotnika, liczebnika – używanie spójników w celu uzyskania dłuższych wypowiedzi – prawidłowe stosowanie przyimków 	<ul style="list-style-type: none"> – posługiwanie się poprawną mową 	
<i>Stosowanie prawidłowych form składniowych</i>			
<ul style="list-style-type: none"> – wypowiadanie się prostymi zdaniami 	<ul style="list-style-type: none"> – wypowiadanie się zdaniami złożonymi, stosowanie kilkuzdaniowej wypowiedzi – poprawne wypowiadanie się w czasach – przyszłym i przeszłym – odpowiadanie na pytania, poprawne formułowanie pytań – stosowanie słów przeciwstawnych, zdrobnień, zgrubień – formułowanie dłuższych wypowiedzi na ważne tematy – samodzielne werbalizowanie własnych potrzeb i decyzji 	<ul style="list-style-type: none"> – formułowanie dłuższych wypowiedzi na dowolny temat 	
Interesujemy się książką	<i>Organizowanie w sali kącika książek</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – nabywanie nawyku dbania o książki, szanowania ich 	<ul style="list-style-type: none"> – systematyczne wzbogacanie kącika książek o nowe pozycje z zakresu literatury dziecięcej – poznawanie nazwisk wybranych autorów książek dla dzieci, np.: D. Wawilów, D. Gellner, W. Chotomskiej, J. Tuwima, J. Brzechwy itd. 	<ul style="list-style-type: none"> – próby samodzielnego czytania książek

		<ul style="list-style-type: none"> – zwracanie uwagi na budowę książki: okładkę z tytułem i nazwiskiem autora, ilustrację – przestrzeganie zasad korzystania z książek: odwracania stron, oglądania tekstu 	
	<i>Wzbudzanie zainteresowania literaturą</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – słuchanie wierszy, opowiadań – odpowiadanie na pytania dotyczące utworu literackiego – recytowanie, indywidualnie i zespołowo, krótkich wierszy 	<ul style="list-style-type: none"> – słuchanie wierszy, opowiadań, baśni polskich i zagranicznych autorów, – recytowanie, indywidualnie i zespołowo, długich wierszy – tworzenie własnych książek dotyczących znanych bajek lub wymyślonych przez dzieci, składających się z obrazków lub tekstu ułożonego przez nie, a zapisanego przez nauczyciela 	<ul style="list-style-type: none"> – tworzenie własnych stron książek – wyodrębnianie elementów akcji w danym utworze literackim
Uczymy się czytać	<i>Rozwijanie spostrzegania wzrokowego</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – obserwowanie otoczenia, wymienianie jego elementów – wyszukiwanie takich samych przedmiotów, obrazków – wskazywanie istotnych różnic pomiędzy dwoma przedmiotami, obrazkami – układanie prostych kompozycji z figur geometrycznych według podanego wzoru – składanie pociętych obrazków w całość według podanego wzoru 	<ul style="list-style-type: none"> – obserwowanie otoczenia, wymienianie jego elementów, porównywanie ich z tym, co znajduje się dalej – wyszukiwanie takich samych przedmiotów, obrazków, symboli graficznych – wskazywanie szczególnych różnic pomiędzy dwoma przedmiotami, obrazkami – układanie złożonych kompozycji z figur geometrycznych według podanego wzoru – składanie pociętych obrazków w całość bez wzoru – kończenie rysowania danego przedmiotu według podanego wzoru – segregowanie danych symboli graficznych według przyjętego kryterium – poznawanie zapisu swojego imienia i zapisów imion kolegów i koleżanek z grupy, rozpoznawanie ich, układanie liter według wzoru 	<ul style="list-style-type: none"> – układanie swojego imienia z liter, bez podanego wzoru

<i>Rozwijanie słuchu fonetycznego</i>		
<ul style="list-style-type: none"> – sylabizowanie w toku zabaw, np. naśladowanie mowy robota, lalki itp. – rytmiczne powtarzanie tekstów rymowanek, krótkich wierszy 	<ul style="list-style-type: none"> – wymawianie samogłosek, a potem wymawianie za nauczycielem spółgłosek – wykonywanie ćwiczeń różnicujących głoski opozycyjne, np.: t – d, r – l, p – b – powtarzanie słów zawierających głoski opozycyjne, np.: kura – góra, piórko – biurko – wyodrębnianie zdań w wypowiedziach, liczenie ich, układanie wypowiedzi, np. na temat obrazka, składającej się z określonej liczby zdań – słuchanie zdań, wyodrębnianie w nich słów; liczenie słów w zdaniach; układanie zdań z określonej liczby słów; określanie kolejności słów w zdaniach – układanie rymów do podanych słów – wyodrębnianie w słowach sylab, określanie ich kolejności; dzielenie słów na sylaby; liczenie sylab w słowach; tworzenie słów rozpoczynających się, kończących się daną sylabą – wyodrębnianie w słowach głosek: w wygłosie, nagłosie, śródgłosie – liczenie głosek w słowach; układanie słów rozpoczynających się, kończących się daną głoską 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumienie różnic pomiędzy samogłoską i spółgłoską – wykonywanie ćwiczeń dotyczących tempa wypowiedzi, akcentu wyrazowego i zdaniowego, różnicowania zdań pytających i oznajmujących
<i>Przygotowanie do czytania</i>		
<ul style="list-style-type: none"> – obserwowanie osoby dorosłej czytającej książki, czasopisma – naśladowanie czytających dorosłych, np.: zabawa w czytanie – obserwowanie napisów znajdujących się w oto- 	<ul style="list-style-type: none"> – umiejętność odczytywania często stosowanych oznaczeń i symboli – zwracanie uwagi na fakt, że czytanie – obok mówienia, pisanie – jest jedną z form komunikowania się ludzi 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumienie relacji głoska – litera, słowo – wyraz – rozpoznawanie liter, czytanie krótkich tekstów

	<p>czeniu, np.: witryn sklepowych, nazw produktów itp.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – rozumienie, że rozwój umiejętności czytania odbywa się stopniowo i indywidualnie u każdego dziecka – całościowe rozpoznawanie napisów umieszczonych w sali zajęć – nazw znajdujących się tam zabawek, kącików zainteresowań, roślin (sukcesywne ich wymienianie) – wykonywanie ćwiczeń rozwijających orientację przestrzenną (przygotowanie do czytania od lewej strony do prawej) – wspólne z nauczycielem czytanie tekstów obrazkowo-wyrazowych (nauczyciel czyta tekst, dzieci podają nazwy obrazków) – czytanie całościowe wyrazów, równoważników zdań – określanie znaczenia umiejętności czytania 	
<i>Elementarna nauka czytania</i>			
	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznawanie zapisu własnego imienia (według metody I. Majchrzak) 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznawanie liter drukowanych – małych i wielkich – tworzenie sylab z poznanych liter i ich odczytywanie – tworzenie wyrazów z poznanych liter i ich odczytywanie – czytanie wyrazów o prostej budowie fonetycznej – czytanie krótkich, ilustrowanych tekstów – korzystanie z elementów różnych metod nauki czytania (np. z metody symultaniczno-sekwencyjnej J. Cieszyńskiej) 	<ul style="list-style-type: none"> – czytanie dłuższych tekstów – czytanie książeczek innym dzieciom

Przygotowujemy się do pisania	<i>Naturalne kontakty ze słowem pisanym</i>		
	– obserwowanie piszących dorosłych	– odróżnianie druku od pisma odręcznego	– rozpoznawanie liter pisanych
	<i>Nabywanie doświadczeń w posługiwaniu się różnymi narzędziami pisarskimi</i>		
	– posługiwanie się kredkami świecowymi	– posługiwanie się różnymi rodzajami kredek, ołówków, mazaków, cienkopisów, długopisów itp.	
	<i>Stopniowe uzupełnianie wrażeń dotykowych</i>		
	– rozpoznawanie różnych przedmiotów za pomocą dotyku	– stosowanie do rysowania różnego rodzaju podłoża (kartek o zróżnicowanej grubości, strukturze, fakturze, w różnych kolorach)	
	<i>Podjęcie działalności plastyczno-konstrukcyjnej</i>		
	– wykonywanie prostych prac plastycznych	– wykonywanie prac plastyczno-konstrukcyjnych różnymi technikami	
	<i>Rozwijanie dyspozycji psychofizycznych niezbędnych do nabycia umiejętności pisania</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – rozwijanie sprawności całego ciała (w toku wykonywania czynności samoobsługowych, zabaw ruchowych) – poprawne nazywanie części ciała – stopniowe poznawanie określeń dotyczących położenia przedmiotu w przestrzeni – nabywanie sprawności manualnej (poprzez wykonywanie czynności wymagających zaangażowania mięśni dłoni, np.: lepienie prostych kształtów z plasteliny, zgniatanie i zaginanie papieru itp.) – nabywanie koordynacji ruchowej – nabywanie koordynacji wzrokowo-ruchowej, np. powtarzanie prostych ruchów innej osoby w czasie zabawy – naśladowanie ruchów wykonywanych przez 	<ul style="list-style-type: none"> – rozwijanie sprawności całego ciała (w toku wykonywania czynności samoobsługowych, zabaw ruchowych, ćwiczeń gimnastycznych) – nabywanie świadomości własnego ciała (tzn. poprawnego nazywania części ciała, rozumienia ich funkcji, znajomości stron ciała) – określanie kierunku (rysowania) pisania – od lewej strony linii do prawej i od góry kartki do dołu – wykonywanie czynności wymagających zaangażowania mięśni dłoni, np.: lepienie z plasteliny, zgniatanie i zaginanie papieru, wycinanie, wydzieranie itp. – rozwijanie koordynacji ruchowej (głównie skoordynowanej współpracy ruchów ramienia, przedramienia, nadgarstka i palców) 	<ul style="list-style-type: none"> – podpisywanie własnym imieniem rysunków, zaproszeń dla rodziców na uroczystości przedszkolne, upominków dla kolegów itp.

	<p>nauczyciela, odtwarzanie ruchem całego ciała sposobów poruszania się zwierząt itp.</p> <ul style="list-style-type: none"> - stosowanie gestów jako znaków umownych, np. palec wskazujący na ustach jako prośba o zachowanie ciszy; wprowadzanie graficznych znaków umownych, np.: znaczków w szatni, oznakowania pólki indywidualnych 	<ul style="list-style-type: none"> - rozwijanie koordynacji wzrokowo-ruchowej, np. powtarzanie ruchów innej osoby w czasie zabawy- - rozwijanie koordynacji ruchowo-słuchowo-wzrokowej (wykorzystanie w zajęciach Metody Dobrego Startu Marty Bogdanowicz lub jej elementów) - naśladowanie ruchów wykonywanych przez nauczyciela, odtwarzanie ruchem całego ciała lub samych rąk sposobów poruszania się zwierząt itp. - rozumienie wybranych znaków umownych - interpretowanie znaczenia wybranych znaków drogowych - słowne określanie struktury kartki i swobodne próby plastycznego eksperymentowania z jej właściwościami - gospodarowanie przestrzenią kartki (wykonywanie prac plastycznych na papierze o różnych formatach – z tendencją do przechodzenia do małych, zamkniętych powierzchni) - wykonywanie czynności z dużym i z małym napięciem mięśniowym w toku zabaw ruchowych i ćwiczeń plastycznych - nabywanie płynności ruchów rąk (np. w toku swobodnych ruchów tanecznych, gimnastycznych ćwiczeń ramion, zadań plastycznych wymagających zamalowania dużych przestrzeni kartki, ćwiczeń grafomotorycznych Hany Tymichovej itp.) 	
--	---	---	--

		<ul style="list-style-type: none"> – nabywanie precyzji wykonywania ruchów dłońmi (np. ubieranie lalek, zapinanie guzików, wiązanie sznurowadeł, dekorowanie kartki itp.) – rozwijanie wyobraźni przestrzennej (np. poprzez zastosowanie przestrzennych technik plastycznych, takich jak: konstruowanie, modelowanie itp., oraz pozostawianie swobody w zagospodarowaniu przestrzeni kartki w toku rysowania) – nabywanie wrażliwości dotykowej (poprzez kontakt z różnorodnym materiałem przeznaczonym do działalności plastyczno-konstrukcyjnej, np.: sznurkiem, watą, folią aluminiową, papierem ściernym, styropianem itp.) – wykonywanie czynności na czas, rysowanie pod dyktando wierszyków recytowanych w różnym tempie, wykorzystywanie rywalizacji stosowanej w toku zespołowych zabaw ruchowych – odwzorowywanie elementów (przerysowywanie, rysowanie według wzoru, kalkowanie itp.) – nabywanie umiejętności kreślenia w ograniczonej przestrzeni, w układzie szeregowym, linii będących elementami liter (linii prostych – pionowych, poziomych i ukośnych; falistych, zaokrąglonych; pętli, kół, owali) – rysowanie literopodobnych szlaczków na dużych płaszczyznach i w liniaturze 	
--	--	--	--

		<ul style="list-style-type: none"> – rozwijanie zainteresowania podejmowaniem prób pisania – określanie znaczenia umiejętności pisania 	
Przygotujemy się do nauki języka obcego	<i>Rytm dnia w przedszkolu</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – Słownictwo w języku obcym: <ul style="list-style-type: none"> • dzień dobry • do widzenia • wstać • usiąść • jeść • pić • spać • inne 	<ul style="list-style-type: none"> – Słownictwo w języku obcym: <ul style="list-style-type: none"> • śniadanie • obiad • spacer • bawić się • lalka • klocki • grać • porządek • bałagan • sprzątać • inne 	<ul style="list-style-type: none"> – Słownictwo w języku obcym: <ul style="list-style-type: none"> • gimnastyka • dyżurny • inne
	<i>Żyjemy zdrowo</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – Słownictwo w języku obcym: <ul style="list-style-type: none"> • myć ręce • myć zęby • biegać • iść • skakać • piłka • koło • inne 	<ul style="list-style-type: none"> – Słownictwo w języku obcym: <ul style="list-style-type: none"> • chory • zdrowy • chusteczka • kąpiel • mydło • ręcznik • woda • chleb • masło • szynka • mleko • herbata • ser • jajka • inne 	<ul style="list-style-type: none"> – Słownictwo w języku obcym: <ul style="list-style-type: none"> • kaszel • katar • ubranie • sukienka • spodnie • buty • sweter • czapka • kurtka • szalik • wybrane nazwy sportów • inne
	<i>Emocje i nasz świat wartości</i>		
<ul style="list-style-type: none"> – Słownictwo w języku obcym: <ul style="list-style-type: none"> • smutny • wesoły • proszę • dziękuję • inne 	<ul style="list-style-type: none"> – Słownictwo w języku obcym: <ul style="list-style-type: none"> • lubię • nie lubię • dobrze • źle • przepraszam • inne 	<ul style="list-style-type: none"> – Słownictwo w języku obcym: <ul style="list-style-type: none"> • przyjaciel • inne 	

<i>Nasze otoczenie</i>		
<p>– Słownictwo w języku obcym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mama • tata • brat • siostra • babcia • dziadek • dom • dzieci • inne 	<p>– Słownictwo w języku obcym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ja • ty • mój • twój • mam na imię... • ludzie • lekarz • poczta • sklep • listonosz • policjant • rolnik • kucharz • samochód • wieś • miasto • nożyczki • nóż • łyżka • kubek • widelec • łóżko • stół • krzesło • telefon • święta Bożego Narodzenia • choinka • prezent • życzenia • nazwy wybranych czynności • inne 	<p>– Słownictwo w języku obcym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • flaga • samolot • pociąg • tramwaj • rower • lodówka • odkurzacz • pralka • żelazko • pokój • łazienka • kuchnia • poduszka • papier • szkło • nazwy wybranych zawodów • inne
<i>Poszerzamy słownictwo</i>		
<p>– Słownictwo w języku obcym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • słuchać • dotykać • patrzeć • wąchać • książka • czytać • inne 	<p>– Słownictwo w języku obcym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • lupa • aktor • doświadczenie • historyjka • bajka • przedstawienie • inne 	<p>– Słownictwo w języku obcym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kukiełka • teatr • inne

	<ul style="list-style-type: none"> – Słucha po polsku bajek, baśni i legend innych narodów 	<ul style="list-style-type: none"> – Słucha krótkich bajek w języku obcym ilustrowanych obrazkami. – Zapamiętuje proste wiersze w języku obcym. – Zapamiętuje proste rymowanki w języku obcym. 	
<i>Przyroda wokół nas</i>			
	<ul style="list-style-type: none"> – Słownictwo w języku obcym: • drzewo • kwiat • kot • pies • ryby • inne 	<ul style="list-style-type: none"> – Słownictwo w języku obcym: • jabłko • truskawka • gruszka • ogórek • pomidor • słońce • deszcz • chmury • padać • wiatr • park • las • rzeka • jezioro • góra • pole uprawne • łąka • inne 	<ul style="list-style-type: none"> – Słownictwo w języku obcym: • cytryna • banan • pomarańcza • inne owoce • koń • słoń • żyrafa • tygrys • inne zwierzęta • wybrane nazwy warzyw • inne
<i>Nasza edukacja matematyczna</i>			
	<ul style="list-style-type: none"> – Słownictwo w języku obcym: • Schemat ciała – głowa, noga, ręka: • duży • mały • inne 	<ul style="list-style-type: none"> – Słownictwo w języku obcym: • Schemat ciała – palce, włosy, oko, ucho, nos, usta, brzuch; • na stole • pod stołem • obok stołu • pory roku • dni tygodnia • liczebniki główne 1–10 • inne 	<ul style="list-style-type: none"> – Słownictwo w języku obcym: • wysoko • nisko • daleko • blisko • nazwy miesięcy • inne

	<i>Muzyka wokół nas</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – Słownictwo w języku obcym: <ul style="list-style-type: none"> • śpiewać • muzyka • inne 	<ul style="list-style-type: none"> – Śpiewa proste piosenki w języku obcym. – Poznaje muzykę innych narodów, w tym dzieła muzyki klasycznej. – Poznaje pochodzenie wybranych instrumentów. – Słownictwo w języku obcym: <ul style="list-style-type: none"> • piosenka • tańczyć • inne 	<ul style="list-style-type: none"> – Słownictwo w języku obcym: <ul style="list-style-type: none"> • inne
	<i>Nasz kolorowy świat</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – Słownictwo w języku obcym: <ul style="list-style-type: none"> • kolory podstawowe • rysować • malować • inne 	<ul style="list-style-type: none"> – Słownictwo w języku obcym: <ul style="list-style-type: none"> • kolory pochodne • kredki • ołówek • farby • pędzel • kartka • wycinać • inne – Ogląda reprodukcje obrazów i inne dzieła sztuki plastycznej innych narodów. – Tworzy wybrane elementy sztuki innych narodów, np. origami. 	<ul style="list-style-type: none"> – Słownictwo w języku obcym: <ul style="list-style-type: none"> • modelować • stemplować • inne
Poznaje- my język mniejszości narodowej, etnicznej lub język regionalny	<i>Przygotowanie do posługiwania się językiem mniejszości narodowej lub etnicznej, lub językiem regionalnym</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – uczestniczenie w zabawach prowadzonych w języku mniejszości narodowej lub etnicznej, lub w języku regionalnym 	<ul style="list-style-type: none"> – słuchanie rymowanek, piosenek, wierszy w języku mniejszości narodowej lub etnicznej, lub w języku regionalnym – słuchanie – opowiadanych w języku mniejszości narodowych lub etnicznych, lub w języku regionalnym – historyjek ilustrowanych obrazkami, sylwetami 	

<i>Posługiwanie się językiem mniejszości narodowej lub etnicznej, lub językiem regionalnym</i>		
<ul style="list-style-type: none"> – poznawanie nazw przedmiotów codziennego użytku w języku mniejszości narodowej lub etnicznej, lub w języku regionalnym 	<ul style="list-style-type: none"> – posługiwanie się prostymi zwrotami, określeniami w języku mniejszości narodowej lub etnicznej, lub w języku regionalnym – recytowanie wierszy, śpiewanie piosenek w języku mniejszości narodowej lub etnicznej, lub w języku regionalnym – podejmowanie prób nawiązywania kontaktu z dziećmi niesłyszącymi, z wykorzystaniem różnych kanałów porozumiewania się, np. mimiki, gestykulacji, języka migowego 	<ul style="list-style-type: none"> – swobodne przechodzenie z posługiwania się językiem mniejszości narodowej, etnicznej lub językiem regionalnym na poprawny język polski – propagowanie wśród rówieśników posługiwania się językiem mniejszości narodowej, etnicznej lub językiem regionalnym

Oczekiwane efekty aktywności językowej dziecka

W wyniku tej formy aktywności dziecko:

- przejawia wrażliwość słuchową
- uważnie słucha rozmówcy
- prawidłowo artykułuje głoski
- swobodnie posługuje się mową dla wyrażania swoich myśli, potrzeb, stanów emocjonalnych w codziennych sytuacjach
- formułuje zdania poprawne pod względem gramatycznym
- w toku komunikowania się z innymi stosuje pozawerbalne środki wyrazu
- mówiąc, przejawia postawę twórczą (swoista intonacja, wykonanie, interpretacja)
- chętnie korzysta z książek dla dzieci
- zna nazwiska wybranych autorów i tytuły wybranych pozycji klasycznej literatury dziecięcej
- recytuje z pamięci wiersze lub ich fragmenty
- przejawia wrażliwość wzrokową
- ma rozwinięty słuch fonematyczny
- rozumie znaczenie znaków i symboli graficznych
- potrafi czytać
- jest zainteresowane pisaniem
- dysponuje sprawnościami niezbędnymi do nauki pisania
- rozumie istotę czytania i pisania jako nośnika informacji (międzyludzkiej komunikacji językowej)
- aktywnie uczestniczy w zabawach i zajęciach z elementami posługiwania się językiem obcym nowożytnym
- aktywnie uczestniczy w zabawach i zajęciach z elementami posługiwania się językiem mniejszości narodowej, etnicznej lub językiem regionalnym.

Aktywność poznawcza

Realizacja założeń podstawy programowej z zakresu następujących obszarów:

Poznawczy obszar rozwoju dziecka (IV: 3, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19).

Zakres tematyczny	Grupa dzieci		
	Dzieci młodsze (3-letnie, 4-letnie)	Dzieci starsze (5-letnie, 6-letnie)	Dzieci o szczególnie wysokim poziomie rozwoju
Nasze zabawy i zainteresowania	<i>Uczestniczenie w zabawach</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – uczestniczenie w zabawach rozwijających umiejętność poznawania samego siebie 	<ul style="list-style-type: none"> – uczestniczenie w zabawach rozwijających: aktywność badawczą, umiejętność rozwiązywania problemów, myślenie, wyobrażenia, umiejętność klasyfikowania, uogólniania, rozumowania przyczynowo-skutkowego, poznawania samego siebie – uczestniczenie w zabawach organizowanych przez nauczyciela, dających dziecku satysfakcję i radość 	
	<i>Organizowanie zabaw w kąciakach zainteresowań i innych miejscach do zabaw</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – wykorzystywanie w zabawach różnych zabawek, przedmiotów – wymienianie poglądów na temat ulubionych zabawek – uczestniczenie w zabawach organizowanych przez nauczyciela, dających dziecku satysfakcję i radość 	<ul style="list-style-type: none"> – wykorzystywanie w zabawach (także w sposób niekonwencjonalny) różnych zabawek, przedmiotów, znaków i symboli – dostrzeganie w toku zabaw potrzeb dzieci o różnicowanych możliwościach fizycznych i intelektualnych – wymienianie poglądów na temat ulubionych zabawek (z uzasadnieniem wyboru) 	<ul style="list-style-type: none"> – inicjowanie różnego rodzaju zabaw z wykorzystaniem pomysłów dzieci – dostrzeganie roli zabawy w rozwoju kompetencji językowych, społecznych, kontroli emocji i zdolności twórczych
<i>Rozwijanie zainteresowań poprzez zabawy</i>			
<ul style="list-style-type: none"> – podejmowanie zabaw inicjowanych przez nauczyciela, rozwijających zainteresowania dzieci 	<ul style="list-style-type: none"> – dzielenie się swoimi zainteresowaniami – uświadamianie sobie podczas zabawy jej efektów końcowych – czynne uczestniczenie 	<ul style="list-style-type: none"> – indywidualne prezentowanie przez dzieci przedmiotów (eksponatów, zdjęć itp.) związanych z ich osobistymi zainteresowaniami 	

		osób dorosłych (rodziców, zaprzyjaźnionych gości) w zajęciach z dziećmi, prezentowanie im swoich pasji, hobby, zainteresowań	
Nasze zmysły	<i>Poznawanie świata poprzez zmysły</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznawanie przedmiotów, roślin, zwierząt za pomocą zmysłów: dotyku, smaku, węchu, wzroku, słuchu – podporządkowywanie się dorosłym dbającym o higienę zmysłów dziecka (np. kontroli wzroku, słuchu, ściszenie głosu na prośbę osoby dorosłej) 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznawanie przedmiotów, roślin, zwierząt za pomocą zmysłów: dotyku, smaku, węchu, wzroku, słuchu – wyjaśnianie roli zmysłów w życiu człowieka – nabywanie właściwego stosunku do ludzi niewidomych, głuchoniemych, u których zaburzone są pewne zmysły – dbanie o higienę zmysłów, np. unikanie hałasu, niekrzyczenie itp. 	– rozumienie roli zmysłów w życiu człowieka
Ćwiczymy pamięć i koncentrację uwagi	<i>Wykonywanie ćwiczeń wzmacniających pamięć wzrokową, słuchową, ruchową</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – powtarzanie z pamięci wierszy, rymowanek, piosenek w połączeniu z ruchem – nauka na pamięć krótkich wierszy i piosenek treściowo bliskich dzieciom – sytuacjom, z jakimi się spotykają 	<ul style="list-style-type: none"> – powtarzanie z pamięci wierszy, rymowanek, piosenek w połączeniu z ruchem, obrazem, dźwiękiem – nauka na pamięć wierszy i piosenek treściowo bliskich dzieciom – sytuacjom, z jakimi się spotykają 	– zwracanie uwagi na nierozzerwalną więź emocji z pamięcią
	<i>Rozwijanie uwagi</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – uczestniczenie w zabawach sprzyjających koncentracji uwagi przez krótki czas 	<ul style="list-style-type: none"> – uczestniczenie w zabawach, ćwiczeniach, pracach plastycznych, rozmowach, słuchaniu wierszy, opowiadań sprzyjających koncentracji uwagi 	
Rozwijamy myślenie	<i>Rozwijanie wyobrażeń</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – uczestniczenie w zabawach twórczych (głównie tematycznych, konstrukcyjnych i ruchowych) – rysowanie na dowolne tematy 	<ul style="list-style-type: none"> – włączanie wyobrażeń do działań manipulacyjnych, np. przekształcenie figury ułożonej z patyczków (kwadratu) w oczekiwaną (wiatraczek) itd. 	– układanie opowiadań o tematyce fantastycznej (np. na temat: <i>Moja wizyta na obcej planecie</i>)

		<ul style="list-style-type: none"> – uczestniczenie w różnego rodzaju zabawach twórczych (tematycznych, konstrukcyjnych, ruchowych, według np. R. Labana, z elementami pantomimy itd.) – rysowanie z wyobraźni – oglądanie przedstawień teatralnych i filmów o tematyce fantastycznej 	
<i>Rozwijanie myślenia</i>			
<ul style="list-style-type: none"> – rozwiązywanie prostych zagadek – ustalanie kolejności wykonywania czynności – ustalanie kolejności zdarzeń (np. teraz, wcześniej, później) – wskazywanie ilustracji odpowiadającej fragmentowi wysłuchanego opowiadania – określanie przydatności danych przedmiotów – reagowanie na humor zawarty w utworze literackim lub w danej sytuacji 	<ul style="list-style-type: none"> – rozwijanie myślenia twórczego poprzez stosowanie różnych metod i technik twórczych, np.: rysowania <i>oskomatów</i> (uzupełniania bazgrołów, aby powstał rysunek), <i>burzy mózgow</i>, <i>analogii...</i> – rozwijanie myślenia logicznego poprzez: <ul style="list-style-type: none"> • rozwiązywanie zagadek, rebusów • określanie kolejności czynności, np. podczas wykonywania zamku z piasku • zadawanie pytań • analizowanie, syntezywanie, porównywanie, klasyfikowanie • rozwiązywanie zagadek logicznych (sylogizmów) • próby logicznego ujęcia motywów własnego działania • rozwijanie myślenia przyczynowo-skutkowego • określanie kolejności zdarzeń w różnych naturalnych sytuacjach, historyjkach • łączenie prostych czynności z ich skutkami • zauważanie wokół siebie zmian odwracalnych (np. wycieranie gumką wyrazu napisanego ołówkiem na kartce), nieodwracalnych (np. rozbicie kubka) oraz 	<ul style="list-style-type: none"> – układanie różnych wariantów zakończeń opowiadań, historyjek obrazkowych – układanie zagadek – poszukiwanie niekonwencjonalnych sposobów rozwiązywania problemów 	

		<p>cyklicznych (np. pory roku)</p> <ul style="list-style-type: none"> • układanie historyjek obrazkowych, opowiadanie ich z podaniem przyczyny i skutku danych zdarzeń – słuchanie zdań – prawdziwych i fałszywych, ocenianie ich wartości logicznej (np. poprzez wykonywanie określonych ruchów) – słuchanie rymowanek, wierszy opisujących nierealne miejsca, postacie, zdarzenia; wymienianie zawartych w nich nonsensów – tworzenie ciągów słów na zasadzie skojarzeń, np. <i>wiosna – ptaki – bocian – żaba – jezioro...</i> – wyjaśnianie pochodzenia nazw wybranych przedmiotów, roślin, np.: <i>drukarka, naszyjnik, mrówkojad</i> – tworzenie uogólnień do podanych nazw przedmiotów, roślin, zwierząt 	
Nasza edukacja matematyczna	<i>Orientacja przestrzenna</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – dotykane swojego ciała, zabawy z wykorzystaniem palców, dłoni, głowy, ramion itd.; oglądanie siebie w lustrze – wskazywanie wymienionych części ciała – nazywanie danych części ciała – pokazywanie wymienionych części ciała u partnera – określanie położenia przedmiotów w przestrzeni; stosowanie określeń: <i>na, pod, przed, za, wysoko, nisko</i> – określanie kierunków ruchu, stosowanie określeń: <i>do przodu, do tyłu, na dół, do góry, w bok</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – nazywanie i wskazywanie części ciała występujących podwójnie, parami, np.: oczu, uszu, nóg – różnicowanie stron ciała – prawej i lewej – wskazywanie kierunków od osi własnego ciała, stosowanie określeń: <i>lewa, prawa, z przodu, z tyłu, z boku</i> – poruszanie się pod dyktando nauczyciela – wykonywanie ćwiczeń w parach, np. według metody W. Sherborne – porównywanie schematu własnego ciała ze schematem ciała innej osoby – określanie położenia przedmiotów w przestrzeni, 	<ul style="list-style-type: none"> – posługiwanie się umownymi znakami, np. strzałkami, w zabawach tropiących

		<p>stosowanie określeń: <i>blisko, daleko, między</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – określanie kierunków ruchu, stosowanie określeń: <i>na prawo od, na lewo od</i> – określanie odległości położenia przedmiotów w przestrzeni, stosowanie określeń, np.: <i>daleko, dalej, najdalej</i> – orientowanie się na kartce papieru, wskazywanie, np. prawego górnego rogu, lewego górnego rogu kartki itd. 	
<i>Organizacja przestrzeni i czasu</i>			
<ul style="list-style-type: none"> – zauważanie rytmów, np. w ułożonym materiale przyrodniczym, mozaice geometrycznej, w klockach 	<ul style="list-style-type: none"> – zauważanie rytmów, np. w powtarzających się dźwiękach; kontynuowanie ich – przedstawianie wysłuchanego rytmu za pomocą układu klocków, pasków papieru itd. – przedstawianie układu rytmicznego wyrażonego ruchem za pomocą układu klocków, tworzywa przyrodniczego – dostrzeganie rytmicznej organizacji czasu w stałych następstwach dnia i nocy, pór roku, dni tygodnia, miesięcy – nazywanie kolejno pór roku, dni tygodnia, miesięcy; określanie aktualnej pory roku, miesiąca, dnia tygodnia – zwracanie uwagi na kalendarze, ich rolę w określaniu dni tygodnia, miesięcy – poznawanie wybranych mierników czasu od starożytności do dnia dzisiejszego – nazywanie pór dnia: <i>rano, południe, popołudnie, wieczór</i>, i nocy – odpowiednie stosowanie określeń: <i>przedwczoraj, wczoraj, jutro, pojutrze</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazywanie pełnych godzin na zegarze – mierzenie czasu trwania różnych czynności, np. stoperem; porównywanie czasu trwania różnych czynności, stosowanie określeń: <i>dłużej, krócej</i> – zwracanie uwagi na upływający czas, uwidoczniony, np. w rozwoju dzieci 	

<i>Rozwijanie umiejętności szeregowania i klasyfikowania</i>		
<ul style="list-style-type: none"> – porządkowanie jednorodnych obiektów w otoczeniu na podstawie różnic występujących między nimi – budowanie danego szeregu w toku praktycznego działania – dostrzeganie podobieństw między przedmiotami ze względu na ich wspólne położenie w przestrzeni 	<ul style="list-style-type: none"> – budowanie danego szeregu według wzrastającej lub malejącej: liczby elementów, wielkości, natężenia barwy – łączenie przedmiotów w grupy na podstawie cechy percepcyjnej, np.: barwy, wielkości, kształtu, a następnie cech funkcjonalnych – klasyfikowanie przedmiotów pod względem jednej cechy lub kilku cech wspólnych 	<ul style="list-style-type: none"> – budowanie szeregów złożonych z wielu elementów – klasyfikowanie przedmiotów pod względem wielu cech wspólnych
<i>Kształtowanie pojęć liczbowych i umiejętności liczenia</i>		
<ul style="list-style-type: none"> – liczenie z wymienianiem kolejnych liczebników głównych; zwrócenie uwagi na rolę ostatniego liczebnika – liczenie palców, przedmiotów itp. 	<ul style="list-style-type: none"> – rozróżnianie błędnego liczenia od poprawnego – liczenie od dowolnego miejsca, wspak, dwójkami, piątkami – posługiwanie się liczbami w aspektach kardynalnym i porządkowym – dodawanie i odejmowanie w zakresie 10 z wykorzystaniem palców lub innych zbiorów zastępczych – porównywanie szacunkowe liczebności zbiorów, np. poprzez łączenie w pary ich elementów, nakładanie ich na siebie – rozróżnianie zbiorów <ul style="list-style-type: none"> – równolicznych i nierównolicznych – rozwiązywanie zadań tekstowych na temat znanych dzieciom sytuacji; stosowanie metody symulacyjnej – rozgrywanie gier planszowych, wspierających matematyczne umiejętności dzieci – samodzielne konstruowanie gier przez dzieci, wspólne ich rozgrywanie; poszukiwanie niestandardowych rozwiązań 	<ul style="list-style-type: none"> – zachęcanie do poszerzania zainteresowań matematycznych – porównywanie liczebności zbiorów i liczb z wykorzystaniem znaków: =, >, < – poznawanie nominałów wybranych monet i banknotów; używanie ich papierowych sylwet w zabawie

		<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznawanie cyfr i liczby 10 – układanie działań do podanych zadań; głośne odczytywanie ich 	
<i>Mierzenie przedmiotów, rozumienie stałości miary (wysokość, długość, szerokość)</i>			
<ul style="list-style-type: none"> – używanie określeń: <i>wysoki, niski, długi, krótki</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – porównywanie wysokości dzieci względem siebie; używanie określeń: <i>wyższy od, niższy od, takiej samej wysokości</i> – mierzenie długości (szerokości) za pomocą sznurka, dłoni, stopy, kroków – porównywanie długości przedmiotów; stosowanie określeń: <i>dłuższy, krótszy, takiej samej długości</i> – porządkowanie przedmiotów od najkrótszego do najdłuższego i odwrotnie – wykonywanie ćwiczeń pozwalających na uświadomienie stałości długości (szerokości) 	<ul style="list-style-type: none"> – porównywanie objętości cieczy – zwracanie uwagi na zmiany objętości podczas dolewania lub odlewania cieczy – mierzenie objętości cieczy przy zastosowaniu takiej samej miary, np. nalewanie odmierzonej kubkiem cieczy do różnych słoików; próby wyjaśniania, dlaczego poziom cieczy w poszczególnych słoikach jest różny – poznawanie różnych rodzajów wag, wyjaśnianie ich roli w określaniu masy przedmiotów – poznawanie wagi szalkowej i jej działania – porównywanie masy wybranych przedmiotów, tworzywa przyrodniczego; stosowanie określeń: <i>cięższy od, lżejszy od, ważący tyle samo</i> 	
<i>Rozwijanie intuicji geometrycznej</i>			
<ul style="list-style-type: none"> – układanie prostych kompozycji, mozaik, obrazków z figur geometrycznych 	<ul style="list-style-type: none"> – nazywanie figur geometrycznych 	<ul style="list-style-type: none"> – określanie podstawowych cech różniących poszczególne figury 	
Poznajemy przyrodę	<i>Jesień</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – obserwowanie środowiska przyrodniczego; zwracanie uwagi na dominującą kolorystykę, zmiany, jakie zachodzą w przyrodzie – oglądanie drzew znajdujących się w bliskim otoczeniu – zbieranie owoców drzew, wzbogacanie nimi kącika przyrody 	<ul style="list-style-type: none"> – oglądanie drzew znajdujących się w bliskim otoczeniu, nazywanie ich; wyjaśnianie zjawiska usychania liści – rozpoznawanie drzew po ich liściach i owocach – poznawanie ogólnej budowy drzew (korzenie, pień, korona); wyjaśnienie ich podziału na drzewa liści- 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienianie nazw miesięcy przynależących do jesieni – gromadzenie doświadczeń w toku przyrodniczych zabaw badawczych (np. otrzymywanie mąki ziemniaczanej) – wyjaśnianie zjawiska krążenia wody w przyrodzie

	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznawanie i nazywanie wybranych warzyw; rozróżnianie ich za pomocą wzroku, dotyku, smaku, zapachu – rozpoznawanie wybranych owoców po wyglądzie, kształcie, smaku – pokazywanie na wybranych przykładach (np. jeża, wiewiórki, bociana), jak zwierzęta przygotowują się do nadchodzącej zimy (odlatują do Afryki, gromadzą zapasy, zasypiają) – obserwowanie zmian zachodzących w przyrodzie późną jesienią, występujących zjawisk atmosferycznych, np.: padającego deszczu 	<ul style="list-style-type: none"> ste i drzewa iglaste; poznanie roli drzew (lasów) w życiu ludzi i zwierząt – zbieranie owoców drzew, wzbogacanie nimi kącika przyrody; wykorzystywanie owoców w działalności plastycznej, technicznej, matematycznej, muzycznej oraz w inny, niestandardowy sposób – rozpoznawanie drzew owocowych po owocach; wyjaśnienie znaczenia słowa <i>sad</i> – poznanie wybranych owoców egzotycznych – nazywanie przetworów z owoców i warzyw (dżemy, soki, kiszonki, kompoty); samodzielne wykonywanie wybranych – poznanie wybranych przedstawicieli grzybów jadalnych (borowik, pieprznik jadalny, maślak) i niejadalnych (np. muchomor sromotnikowy) – wymienianie potraw i przetworów sporządzonych z grzybów na podstawie własnych wiadomości – poznanie ogólnej budowy grzybów, sposobów ich zbierania – pokazywanie na wybranych przykładach (np. jeża, wiewiórki, bociana), jak zwierzęta przygotowują się do nadchodzącej zimy (odlatują do Afryki, gromadzą zapasy, zasypiają); zwracanie uwagi na zmiany w wyglądzie zwierząt, np. zmiana ubarwienia, gęstnienie futra, piór – obserwowanie zmian zachodzących w przyrodzie późną jesienią, występujących zjawisk atmosferycznych, np.: padającego 	
--	--	---	--

		<p>deszczu, mgły, obniżającej się temperatury, skracającej się długości dnia</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnianie roli wody w życiu ludzi i zwierząt – poznawanie kalendarza pogody – słuchanie prognoz pogody (w radiu i w telewizji), interpretowanie wysłuchanych zapowiedzi, zachowywanie się stosownie do podawanych informacji 	
<i>Zima</i>			
	<ul style="list-style-type: none"> – obserwowanie zmian zachodzących w przyrodzie zimą; zwracanie uwagi na koloryt i piękno przyrody w zimowej szacie – poznawanie zjawisk atmosferycznych charakterystycznych dla zimy, nazywanie ich, np.: opady śniegu 	<ul style="list-style-type: none"> – poznawanie zjawisk atmosferycznych charakterystycznych dla zimy, nazywanie ich, np.: opady śniegu, szron, szadź, zawieje śnieżne – poznawanie wybranych właściwości fizycznych śniegu i lodu, zwracanie uwagi na zanieczyszczenia, które zatrzymują w sobie – poznawanie charakterystycznych oznak zimy: krótkie dni, niska temperatura – dokarmianie i dopajanie zwierząt w trudnych, zimowych warunkach – nazywanie ptaków odwiedzających karmnik – zwrócenie uwagi na ostrożność w kontaktach z chorymi zwierzętami, np. ptakami – rozpoznawanie wybranych zwierząt po śladach na śniegu – poznawanie historii powstania węgla kamiennego, jego właściwości – poznawanie wybranych zwierząt (dinozaury) i roślin (np. olbrzymie paprocie) występujących w tamtym okresie 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienianie nazw miesięcy przynależących do zimy – badanie zjawisk związanych z przyrodą nieożywioną, np. badanie zmian stanów skupienia wody

<i>Wiosna</i>		
<ul style="list-style-type: none"> – obserwowanie zmian zachodzących w przyrodzie przed zbliżającą się wiosną, np.: topnienie śniegu, powracające pierwsze ptaki (bociany), pojawiające się pierwsze kwiaty (krokusy) – oglądanie kwitnących roślin; zwrócenie uwagi na zawarte w nich piękno – omawianie życia ptaków wiosną (budowanie gniazd) – poznawanie wybranych przedstawicieli zwierząt egzotycznych – poznawanie wybranych dorosłych i młodych zwierząt hodowanych na wsi 	<ul style="list-style-type: none"> – obserwowanie zmian zachodzących w przyrodzie przed zbliżającą się wiosną, np.: coraz dłuższe dni, coraz wyższa temperatura, topnienie śniegu i lodu, powracające pierwsze ptaki (skowronki, czajki, szpaki), pojawiające się pierwsze kwiaty (przebiśniegi, krokusy) – poznawanie zwiastunów wiosny, np. kwitnienie wierzby i leszczyny, pojawienie się pąków na drzewach, krzewach – zakładanie w sali <i>zielonego ogródka</i>; poznawanie czynników potrzebnych do rozwoju roślin; zachęcanie do prowadzenia <i>kalendارza obserwacji roślin</i> – poznawanie roli dżdżownicy w spulchnianiu ziemi, przełamywanie niechęci dzieci do zwierzęcia – oglądanie kwiatów ogrodowych, nazywanie ich, np.: tulipany, nasturcje, lilie; omawianie ich budowy oraz etapów rozwojowych (np. tulipana) – omawianie życia ptaków wiosną (budowanie gniazd, składanie jaj, wylęganie się młodych, dbanie o młode) – poznawanie warunków niezbędnych do rozwoju zwierząt – dostrzeganie różnic w budowie dzikich zwierząt dostępnych bezpośredniej obserwacji – określanie znaczenia barwy ochronnej w życiu zwierząt 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienianie nazw miesięcy przynależących do wiosny – poznawanie zjawiska tęczy – poznawanie etapów rozwojowych wybranych zwierząt, np. żaby, motyla (w tabelce po prawej stronie)

		<ul style="list-style-type: none"> – poznawanie zwierząt – dorosłych i młodych – hodowanych na wsi – nazywanie <i>domów</i> zwierząt, sposobów poruszania się zwierząt, odżywiania – wyjaśnianie znaczenia hodowli zwierząt dla ludzi – poznanie właściwości powietrza poprzez zabawy, ćwiczenia i eksperymenty – poznanie pomocnej i szkodliwej roli wiatru w działalności ludzi 	
<i>Lato</i>			
	<ul style="list-style-type: none"> – obserwowanie w sposób bezpośredni zmian zachodzących w przyrodzie – poznawanie wybranych owadów, np.: pszczoł, mrówek – poznawanie owoców (truskawki, poziomki, czereśnie, porzeczki) dojrzewających latem 	<ul style="list-style-type: none"> – obserwowanie, w sposób bezpośredni lub pośredni, zmian zachodzących w przyrodzie w wybranych środowiskach (np.: lesie, na łące) – określanie charakterystycznych cech lata, np.: długie dni, wyższa temperatura; poznanie zjawisk atmosferycznych występujących o tej porze roku, np.: burzy, tęczy – poznanie wybranych roślin zielnych, np.: wrotyczu, rumianku, mniszka lekarskiego, i ich znaczenia dla ludzi (herbaty, syropy, preparaty kosmetyczne) – zachęcanie do tworzenia zielnika – obserwowanie roślin, zwierząt przy użyciu lupy – poznanie wybranych owadów, np.: pszczoł, mrówek, ich użyteczności dla przyrody i ludzi – poznawanie owoców (truskawki, poziomki, czereśnie, porzeczki) dojrzewających latem; opisywanie ich wyglądu, smaku – poznawanie właściwości piasku, gliny poprzez zabawy 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienianie nazw miesięcy przynależących do lata – poznawanie leczniczych właściwości wybranych roślin zielnych (np.: rumianku, szałwii)

<i>Przyroda w sali, w domu</i>		
<ul style="list-style-type: none"> – poznawanie zasad dbania o zwierzęta hodowane w domu: karmienia ich, wychodzenia na spacer – naśladowanie sposobów poruszania się zwierząt hodowanych w domu, ich odgłosów 	<ul style="list-style-type: none"> – dbanie o rośliny doniczkowe uprawiane w pomieszczeniach, nazywanie wybranych, umieszczanie ich w nasłonecznionych miejscach – poznawanie zasad dbania o zwierzęta hodowane w domu: karmienia ich, wizyt u weterynarza, zapewniania odpowiedniego miejsca na odpoczynek i sen, wychodzenia na spacer – nazywanie dorosłych i młodych zwierząt 	<ul style="list-style-type: none"> – hodowanie roślin doniczkowych
<i>Ochrona przyrody</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – poznawanie zagrożeń dla środowiska przyrodniczego wynikających z niszczycielskiej działalności ludzi, np. zatrucie wód, powietrza, gleby, zabijanie zwierząt dla futer, kłów, wycinanie lasów, wyrzucanie odpadów w niedozwolonych miejscach – nieniszczenie roślin, np. niełamanie gałęzi drzew – pomaganie zwierzętom, np. dokarmianie zwierząt w schronisku, ptaków zimą – wyrzucanie śmieci do kosza – sprzątanie placu zabaw, np. w czasie Dnia Ziemi – sadzenie drzew, kwiatów i dbanie o nie – niedeptanie trawników, klombów z kwiatami – szanowanie wody, niemarnowanie jej – wyjaśnianie określeń: <i>kwiaty chronione, zwierzęta chronione</i>; poznanie przedstawicieli ginących gatunków – poznanie sposobów dbania o środowisko 	<ul style="list-style-type: none"> – poznawanie idei tworzenia parków narodowych, rezerwatów – uczestniczenie w zabawach badawczych związanych z oczyszczaniem wody, np. wykorzystywanie filtrów wykonanych z naturalnych materiałów (np. z piasku)

		<ul style="list-style-type: none"> • oczyszczanie wody • zakładanie filtrów na kominy fabryczne • karanie za łamanie praw przyrody 	
Poznajemy świat	<i>Rozszerzenie doświadczeń poznawczych</i>		
			<ul style="list-style-type: none"> – rozszerzenie doświadczeń i wiedzy na temat otaczającej rzeczywistości (z różnych dziedzin życia człowieka) – odpowiadanie na pytania, np.: <i>Do czego to służy? Skąd się to wzięło? Dlaczego to się porusza?</i> itp. – zdobywanie informacji o świecie poprzez korzystanie z różnych źródeł wiedzy, np.: literatury, czasopism, filmu, internetu – samodzielne przeprowadzanie doświadczeń w celu rozwiązywania aktualnie nurtujących problemów, np. określanie znaczenia kształtu kół w pojazdach dla sprawnego poruszania się itd.

Oczekiwane efekty aktywności poznawczej dziecka

W wyniku tej formy aktywności dziecko:

- samodzielnie inicjuje zabawy zgodnie z własnymi pomysłami
- twórczo podchodzi do problemów pojawiających się w zabawach
- chętnie mówi o swoich zainteresowaniach
- poznaje upodobania innych osób
- korzysta w zabawach z pomysłów dzieci uzdolnionych
- rozumie znaczenie poszczególnych zmysłów w poznawaniu otaczającej rzeczywistości
- zna proste rymowanki, wiersze i piosenki z repertuaru dziecięcego, potrafi odtworzyć je z pamięci
- jest skoncentrowane podczas zorganizowanych działań edukacyjnych
- dokonuje analizy, syntezy, porównania i klasyfikacji spostrzeganych przedmiotów
- poszukuje odpowiedzi na nurtujące je pytania, problemy
- z łatwością rozwiązuje proste zagadki logiczne
- dostrzega zależność między skutkiem a przyczyną
- posługuje się cechami jakościowymi obiektów
- wymienia części ciała
- posługuje się określeniami dotyczącymi położenia przedmiotów w przestrzeni
- rozróżnia strony – lewą i prawą, wyznacza kierunki
- rozumie podstawowe określenia czasu
- prawidłowo posługuje się liczebnikami
- rozpoznaje i nazywa cyfry, tworzy z nich liczby od 0 do 10
- stosuje różne sposoby mierzenia
- rozpoznaje i nazywa figury geometryczne
- wykorzystuje w zabawach wybrane figury geometryczne
- dokonuje porównań miary i masy przedmiotów oraz objętości cieczy
- dostrzega zmiany dokonujące się w przyrodzie, słownie je określa
- rozpoznaje i poprawnie nazywa często spotykane zwierzęta i rośliny
- rozpoznaje zwierzęta niedostępne bezpośredniej obserwacji
- nazywa podstawowe zjawiska z zakresu przyrody ożywionej i nieożywionej
- wymienia główne zagrożenia dla środowiska przyrodniczego, rozumie konieczność jego ochrony.

Aktywność artystyczna

Realizacja założeń podstawy programowej z zakresu następujących obszarów:

Fizyczny obszar rozwoju dziecka (I: 6).

Poznawczy obszar rozwoju dziecka (IV: 1, 3, 7, 8, 9, 11, 19).

Zakres tematyczny	Grupa dzieci		
	Dzieci młodsze (3-letnie, 4-letnie)	Dzieci starsze (5-letnie, 6-letnie)	Dzieci o szczególnie wysokim poziomie rozwoju
W świecie sztuki. Muzyka	<i>Słuchanie i śpiewanie piosenek</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – słuchanie piosenek w wykonaniu nauczyciela – nauka prostych piosenek fragmentami, metodą ze słuchu – śpiewanie piosenek razem z osobą dorosłą 	<ul style="list-style-type: none"> – słuchanie piosenek w wykonaniu nauczyciela oraz nagrań – nauka piosenek fragmentami, metodą ze słuchu – śpiewanie piosenek – zbiorowe i indywidualne – śpiewanie regionalnych piosenek ludowych 	<ul style="list-style-type: none"> – śpiewanie piosenek przekraczających możliwości wokalne dzieci w wieku przedszkolnym
	<i>Gra na instrumentach perkusyjnych</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – zorganizowanie kącika muzycznego 	<ul style="list-style-type: none"> – wykorzystywanie naturalnych efektów perkusyjnych (klaskania, tupania, stukania...) do akompaniamentu podczas słuchania lub śpiewania piosenek – poznawanie wyglądu instrumentów perkusyjnych: kołatki, grzechotki, bębenka, trójkąta, talerzy, drewnienek i sposobu gry na nich – wykonywanie akompaniamentu do piosenek na instrumentach perkusyjnych oraz innych przedmiotach – indywidualnie lub grupowo (tworzenie <i>orkiestry</i>) – wykonywanie prostych, jedno-, dwutaktowych tematów rytmicznych na instrumentach perkusyjnych – instrumentacja wierszy, opowiadań 	<ul style="list-style-type: none"> – wykonywanie prostych melodii na dzwoneczkach

		<ul style="list-style-type: none"> – tworzenie akompaniamentu perkusyjnego według podanego kodu i samodzielnie utworzonego kodu (zastępowanie obrazka przedstawiającego daną czynność znakiem graficznym, np. gniecienia papieru znakiem zygzaka) – wykonywanie instrumentów perkusyjnych z różnych materiałów 	
<i>Wyrażanie muzyki ruchem</i>			
<ul style="list-style-type: none"> – uczestniczenie w zabawach rytmicznych, ruchowych – reagowanie na zmiany tempa i dynamiki utworu o dużym zróżnicowaniu – rytmiczne poruszanie się przy muzyce 	<ul style="list-style-type: none"> – uczestniczenie w zabawach rytmicznych, ruchowych, płasach przy muzyce – reagowanie na zmiany tempa i dynamiki utworu – wyczuwanie akcentu metrycznego w taktach dwu-, trzy- i czteromiarowych – estetyczne, rytmiczne poruszanie się przy muzyce – improwizowanie piosenek ruchem – nauka elementów wybranych tańców ludowych, np.: krakowiaka, polki – uczestniczenie w twórczym tańcu według koncepcji Batti Strauss 	<ul style="list-style-type: none"> – improwizowanie ruchowe dowolnej muzyki 	
<i>Rozwijanie twórczości muzycznej</i>			
<ul style="list-style-type: none"> – nucenie piosenek na własną melodię 	<ul style="list-style-type: none"> – śpiewanie powitania, pożegnania lub innych tekstów na podane lub wymyślone melodie – śpiewanie na podany temat, np. <i>Nadchodzi wiosna</i>, lub na temat obrazka, śpiewanie znanego tekstu z różną intonacją, np.: ze smutkiem, złością, radością – śpiewanie tekstu <i>wysoko, nisko</i> i z różnym natężeniem głosu według wskazań nauczyciela lub pokazanego wzoru () 	<ul style="list-style-type: none"> – układanie melodii do krótkich wierszy, rymowanek 	

	<i>Rozwijanie wrażliwości słuchowej</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – słuchanie utworów wokalnych lub instrumentalnych, np. muzyki filmowej, poważnej – uczestniczenie w koncertach muzycznych w wykonaniu muzyków, np. z filharmonii 	<ul style="list-style-type: none"> – słuchanie śpiewu kobiety, mężczyzny, chóru; rozpoznawanie ich głosów – rozpoznawanie wybranych instrumentów po wydawanych przez nie dźwiękach i po wyglądzie; nazywanie muzyków grających na tych instrumentach – rozpoznawanie piosenek na podstawie wystukanego rytmu, zanuconej, zagranej melodii – dostrzeganie zmian w wysokości dźwięków – słuchanie utworów wokalnych lub instrumentalnych, np. muzyki filmowej, poważnej, o różnym tempie, nastroju, o różnej dynamice – uczestniczenie w koncertach muzycznych w wykonaniu muzyków, np. z filharmonii – rozpoznawanie słyszanych piosenek i tańców, określanie ich budowy (dwu-, trzyczęściowa, zwrotkowa, z refrenem) 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznawanie formy (AB, ABA, ABC) słyszanych piosenek i tańców
W świecie sztuki. Plastyka	<i>Obcowanie ze sztuką</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – tworzenie galerii prac plastycznych dzieci – dostrzeganie otaczającego nas piękna 	<ul style="list-style-type: none"> – oglądanie albumów z reprodukcjami, zdjęciami dzieł wybranych twórców: malarzy, rzeźbiarzy, architektów – poznawanie słów związanych ze sztuką: <i>obraz, rzeźba, portret, autoportret, reprodukcja, zabytek</i>, stosowanie ich – uczestniczenie w wystawach, spotkaniach z twórcami, zwiedzanie muzeów – poznawanie wytworów twórców ludowych – tworzenie galerii prac plastycznych dzieci – związanych np. z porami roku 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienianie nazwisk znanych artystów

	<ul style="list-style-type: none"> – wyrażanie nastroju danego obrazu, pracy plastycznej ruchem lub za pomocą innych środków ekspresji, – dostrzeganie piękna wokół siebie, w wytworach rąk ludzkich, w przyrodzie – zwracanie uwagi na otaczające nas piękno, będące wytworem działalności człowieka – architekturę wnętrza i zieleni 	
<i>Zwracanie uwagi na barwy wokół siebie</i>		
<ul style="list-style-type: none"> – nazywanie barw podstawowych 	<ul style="list-style-type: none"> – nazywanie barw podstawowych (czerwona, niebieska, żółta) i pochodnych, nazywanie barw <i>ciepłych i zimnych</i> – mieszanie barw, nazywanie powstałych – tworzenie roztworów barw o różnym stężeniu, szeregowanie ich według natężenia barwy – uczestniczenie w zabawach z barwną plamą, kreską, figurą – wyrażanie swoich emocji poprzez barwy 	<ul style="list-style-type: none"> – różnicowanie barw o różnym nasyceniu
<i>Rozwijanie zainteresowań plastycznych</i>		
<ul style="list-style-type: none"> – rysowanie, malowanie farbami plakatowymi, lepienie z gliny, masy solnej 	<ul style="list-style-type: none"> – tworzenie różnych przestrzennych kompozycji z wykorzystaniem palców, dłoni, całego ciała – rysowanie, malowanie farbami plakatowymi, akwarelami z użyciem palców lub pędzli, na różnym podłożu; wycinanie, wydzieranie z różnego materiału, obrysowywanie szablonów, lepienie z gliny, plasteliny, masy solnej i papierowej, modeliny, naklejanie, ugniatanie itd. – poznawanie różnych technik plastycznych, np.: batik, kolażu, frotażu, stemplowania, <i>mokre na mokrym</i> itd., poprzez 	<ul style="list-style-type: none"> – opracowywanie planu działania podczas wykonywania danej pracy plastycznej

		<p>wykonywanie prac z ich wykorzystaniem</p> <ul style="list-style-type: none"> – wykorzystywanie w pracach plastycznych materiałów odpadowych, np.: plastikowych butelek, gazet, pudełek, folii aluminiowej itp. oraz tworzywa przyrodniczego – odczuwanie radości z tworzenia, działania plastycznego – tworzenie prac plastycznych inspirowanych muzyką, literaturą 	
W świecie sztuki. Literatura i czasopisma	<i>Kontakt z literaturą i czasopismami</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – oglądanie książek i czasopism umieszczonych w kąciku książki – słuchanie fragmentów książek i czasopism 	<ul style="list-style-type: none"> – oglądanie wybranych pozycji literatury dziecięcej, zwracanie uwagi na piękne ilustracje, obrazy – słuchanie, czytanych przez nauczyciela lub lektora, fragmentów literatury z odpowiednią intonacją i odpowiednim natężeniem głosu; zwracanie uwagi na piękno języka polskiego – wymienianie tytułów swoich ulubionych czasopism, uzasadnianie swojego wyboru – dostrzeganie faktu, że czasopisma pojawiają się w różnych odstępach czasowych (co tydzień, co miesiąc) 	<ul style="list-style-type: none"> – reklamowanie swojego ulubionego czasopisma ze zwróceniem uwagi na jego wartość artystyczną i językową
W świecie sztuki. Teatr	<i>Udział w przedstawieniach teatralnych</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – oglądanie przedstawień teatralnych dla dzieci w przedszkolu – oglądanie przedstawień teatralnych w wykonaniu starszych kolegów i koleżanek – uczestniczenie w zabawach naśladowczych <ul style="list-style-type: none"> – naśladowanie ruchów, gestów, głosów ludzi, zwierząt 	<ul style="list-style-type: none"> – oglądanie przedstawień teatralnych dla dzieci w przedszkolu i w teatrze – poznawanie wystroju teatru (kasa, widownia, scena, kurtyna) oraz ludzi tam pracujących (aktor, reżyser, scenograf) – przestrzeganie zasad właściwego zachowania się – dzielenie się swoimi odczuciami na temat obejrzanego przedstawienia 	<ul style="list-style-type: none"> – uczestniczenie w zabawach pantomimicznych z elementami dramy

		<ul style="list-style-type: none"> – odszukiwanie w oglądanych utworach uniwersalnych wartości, takich jak: dobro, piękno, sprawiedliwość, prawda – wykonywanie ćwiczeń dykcyjnych ćwiczących wyrazistość, intonację wypowiedzi – przygotowywanie przedstawień wybranych baśni poprzez przydzielanie ról, przygotowywanie scenografii i akcesoriów – umiejętne posługiwanie się rekwizytami – przygotowywanie kącika teatralnego – swobodne improwizowanie, słowne i ruchowe, znanych utworów literackich lub wymyślonych przez dzieci – wzbogacanie kącika w stroje, maski; wspólne wykonywanie pacynek, kukiełek, sylwet (do teatryku cieni) 	
W świecie sztuki. Film	<i>Oglądanie filmów dla dzieci</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – oglądanie filmów dla dzieci – uczestniczenie w rozmowach na temat bohaterów filmowych 	<ul style="list-style-type: none"> – oglądanie filmów dla dzieci, np. w kinie – dostrzeganie różnic pomiędzy kinem a teatrem – ocenianie zachowań fikcyjnych bohaterów; stosowanie określeń: <i>bohater pozytywny, bohater negatywny</i> – poznawanie zawodów związanych z filmem: <i>aktor, reżyser, kompozytor, charakteryzator</i> – oglądanie, nakręconych przez osoby dorosłe, filmów (amatorskich) z życia dzieci; rozpoznawanie znanych osób; zwracanie uwagi na rolę kamery podczas nakręcania filmów 	<ul style="list-style-type: none"> – poznawanie etapów produkcji filmów

<p>Nasz kontakt z techniką</p>	<i>Doświadczenia konstrukcyjno-techniczne</i>		
<ul style="list-style-type: none"> – uczestniczenie w zabawach konstrukcyjnych – budowanie z naturalnych materiałów (piasek, śnieg) 	<ul style="list-style-type: none"> – obserwowanie różnych zjawisk fizycznych, np.: rozpuszczania ciał stałych w cieczy, krystalizacji, topnienia, parowania, tonięcia i pływania ciał, rozszczepiania światła (tęcza), zjawisk akustycznych (echo), magnetycznych – wspólne przeprowadzanie eksperymentów, wyciąganie wniosków – poznawanie wybranych przyborów, narzędzi potrzebnych do obserwowania i badania otoczenia, np.: lornetek, lup, mikroskopów – samodzielne używanie wybranych narzędzi, przyborów, wybieranie materiałów, organizowanie sobie stanowisk pracy – uczestniczenie w zabawach konstrukcyjno-technicznych, wykorzystujących doświadczenia zbierane podczas poznawania środowiska technicznego, np. składanie zabawek z oddzielonych części, budowanie różnych konstrukcji z klocków; przeżywanie radości z pozytywnych efektów swoich działań – budowanie z naturalnych materiałów (piasek, śnieg); konstruowanie z tworzywa przyrodniczego, z korka, drutu, papieru, wełny – bezpieczne korzystanie z wybranych urządzeń technicznych, np.: telewizora, komputera, odtwarzacza płyt kompaktowych 	<ul style="list-style-type: none"> – poznawanie wpływu wynalazków, np. oświetlenia, na rozwój cywilizacji 	

		<ul style="list-style-type: none"> – poznawanie, w sposób bezpośredni lub pośredni, różnych form zastosowania techniki w życiu ludzi (np. korzystanie z telefonu stacjonarnego lub komórkowego, komputera) – poznawanie współczesnych środków łączności: radia, telewizji, internetu – poznawanie etapów otrzymywania wybranych produktów, przedmiotów, np.: cukru, papieru, chleba, z wykorzystaniem literatury, filmu 	
<i>Środki transportu</i>			
<ul style="list-style-type: none"> – poznawanie wybranych środków transportu: lądowego, wodnego, powietrznego – poznawanie znaczenia pasów, sygnalizacji świetlnej 	<ul style="list-style-type: none"> – poznawanie różnych środków transportu: lądowego, wodnego, powietrznego – poznawanie znaczenia pasów, sygnalizacji świetlnej, znaków drogowych – zaznajamianie z zasadami ruchu drogowego, z wykorzystaniem zabaw tematycznych, literatury, wycieczek – poznawanie wybranych pojazdów, w tym specjalistycznych, np.: straży pożarnej, karetki pogotowia, policji – oglądanie przedstawionych na obrazkach środków lokomocji niedostępnych bezpośredniej obserwacji, np.: rakiety, promu kosmicznego, nazywanie ich 	<ul style="list-style-type: none"> – podawanie numerów telefonów do danych ośrodków ratownictwa 	
<i>Urządzenia gospodarstwa domowego</i>			
<ul style="list-style-type: none"> – poznawanie wybranych urządzeń gospodarstwa domowego 	<ul style="list-style-type: none"> – poznawanie urządzeń gospodarstwa domowego – dostrzeganie roli urządzeń gospodarstwa domowego w ułatwianiu pracy ludziom 	<ul style="list-style-type: none"> – korzystanie z wybranych urządzeń gospodarstwa domowego przy udziale osoby dorosłej 	

		<ul style="list-style-type: none"> – poznawanie zasad działania wybranych urządzeń, np.: odkurzacza, miksera, ekspresu, zasad bezpiecznego korzystania z nich 	
	<i>Rodzaje energii</i>		
		<ul style="list-style-type: none"> – posługiwanie się zabawkami na baterie, określanie źródła ich zasilania, samodzielne wymienianie baterii 	<ul style="list-style-type: none"> – poznawanie różnych rodzajów energii: mechanicznej, elektrycznej, cieplnej, oraz ich źródeł, np.: siła wiatru, wody, słońce
Jesteśmy artystami	<i>Przejawy ekspresji</i>		
		<ul style="list-style-type: none"> – wyrażanie swoich przeżyć wewnętrznych, uczuć poprzez różne formy ekspresji: słownej, ruchowej, plastycznej, muzycznej – nadawanie sobie przez dzieci pseudonimów artystycznych – uczestniczenie w organizowanych dniach sztuki (np. wspólne z rodzicami warsztaty plastyczne na świeżym powietrzu itp.) – swobodna ekspresja artystyczna (wyrażana w różnych formach) na łonie natury (np. fotografowanie łąki wiosną) – obserwowanie osiągnięć dzieci utalentowanych artystycznie 	<ul style="list-style-type: none"> – uczestniczenie w zabawach wykorzystujących wybrane techniki i metody aktywizujące, np.: kreatywne rysowanie, tworzenie analogii, wizualizację, personifikację

Oczekiwane efekty aktywności artystycznej dziecka

W wyniku tej formy aktywności dziecko:

- chętnie słucha muzyki, śpiewa znane mu piosenki
- z radością uczestniczy w zabawach muzyczno-ruchowych
- wyraża swoje potrzeby, emocje, uzdolnienia podczas śpiewu, tańca, gry na instrumentach
- jest wrażliwe na piękno otaczającej je rzeczywistości
- chętnie podejmuje działalność plastyczno-konstrukcyjną, w której przejawia swoje upodobania
- podejmuje działania niestandardowe dla osiągnięcia zamierzonych celów w działalności plastyczno-konstrukcyjnej
- rozumie znaczenie literatury w życiu człowieka
- wyraża własne refleksje na temat obejrzanych przedstawień teatralnych i filmów
- chętnie bierze udział w organizowaniu przedstawień teatralnych, podczas których wyraża siebie w roli aktora
- przejawia zachowania niekonwencjonalne w czasie wykonywania zadań o charakterze otwartym, wymagających postawy twórczej
- chętnie uczestniczy w zabawach konstrukcyjno-technicznych
- zna podstawowe zasady korzystania z wybranych urządzeń technicznych
- rozumie znaczenie techniki dla rozwoju człowieka
- posługuje się podstawowymi terminami z dziedziny sztuki
- wypowiada się na temat własnych upodobań artystycznych
- dba o rozwój własnych zainteresowań z wybranej dziedziny sztuki.

Aktywność ruchowa i zdrowotna

Realizacja założeń podstawy programowej z zakresu następujących obszarów:

Fizyczny obszar rozwoju dziecka (I: 4, 5, 8).

Zakres tematyczny	Grupa dzieci		
	Dzieci młodsze (3-letnie, 4-letnie)	Dzieci starsze (5-letnie, 6-letnie)	Dzieci o szczególnie wysokim poziomie rozwoju
Nasz rozwój fizyczny	<i>Poznanie ogólnej budowy własnego ciała</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – nazywanie wybranych części ciała – dostrzeganie podstawowych różnic w wyglądzie między dziewczynkami i chłopcami oraz kobietami i mężczyznami 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazywanie, po której stronie ciała znajduje się serce – nazywanie części ciała – nazywanie wybranych organów wewnętrznych, np.: serce, płuca, żołądek, mózg, określanie ich funkcji – dostrzeganie zmian w swoim rozwoju fizycznym na przestrzeni kilku lat (wzrost, zmiany proporcji w budowie ciała), na podstawie zdjęć – dostrzeganie różnic w wyglądzie między dziewczynkami i chłopcami oraz kobietami i mężczyznami – uświadomienie problemów osób niepełnosprawnych fizycznie (np. utrudnionego sposobu poruszania się) 	<ul style="list-style-type: none"> – dostrzeganie różnic w funkcjonowaniu dzieci, dorosłych i starszych osób
Nasza sprawność ruchowa	<i>Wspomaganie rozwoju ruchowego</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – rozwijanie orientacji w schemacie własnego ciała – uczestniczenie w zabawach ruchowych: kształujących postawę, orientacyjno-porzędkowych, bieżnych, z elementami czworakowania, z elementami skoku, podskoku, z elementami toczenia, z elementami rzutu, chwytu, równoważnych, organizowanych metodą opowieści ruchowych, ze śpiewem 	<ul style="list-style-type: none"> – utrwalenie orientacji w schemacie własnego ciała i ciała drugiej osoby (np. w kontekście kształtowania prawidłowej postawy) – zacieśnianie kontaktów interpersonalnych z grupą poprzez wspólne organizowanie swobodnych zabaw ruchowych 	<ul style="list-style-type: none"> – uczestniczenie w zabawach i grach ruchowych przekraczających możliwości dzieci w wieku przedszkolnym

		<ul style="list-style-type: none"> – uczestniczenie w zabawach ruchowych: kształtujących postawę, orientacyjno-porządkowych, bieżnych, z elementami czworakowania, z elementami skoku, podskoku, z elementami toczenia, z elementami rzutu, chwytu, równoważnych, organizowanych metodą opowieści ruchowych, ze śpiewem – uczestniczenie w zabawach organizowanych w terenie (w ogrodzie przedszkolnym, w parku, na boisku) w różnych porach roku (na śniegu, w wodzie) – uczestniczenie w ćwiczeniach gimnastycznych z wykorzystaniem standardowych metod, metody R. Labana i innych metod twórczych, np.: W. Sherborne, A. i M. Kniessów, C. Orffa – wykorzystywanie w zabawach i ćwiczeniach niekonwencjonalnych przyborów, np.: plastikowych butelek, gumy pasmanteryjnej, gazet, sznurków, pudełek – uczestniczenie w zabawach z elementami rywalizacji – przeplatanie aktywności ruchowej odpoczynkiem 	
Dbamy o nasze zdrowie	<i>Zdrowa żywność</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – spożywanie zdrowej żywności: warzyw, owoców, mięsa, nabiału (ograniczenie spożycia słodczy, chipsów), picie kompotów, soków (ograniczenie napojów gazowanych) 	<ul style="list-style-type: none"> – spożywanie zdrowej żywności: warzyw, owoców, mięsa, nabiału (ograniczenie spożycia słodczy, chipsów), picie kompotów, soków (ograniczenie napojów gazowanych) – przewyciężanie niechęci do nieznanych potraw – przestrzeganie zasad właściwego zachowania się podczas spożywania posiłków 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienianie zdrowych produktów oraz produktów szkodzących zdrowiu

<i>Dbłość o higienę</i>		
<ul style="list-style-type: none"> – ubieranie się odpowiednio do warunków atmosferycznych występujących w danej porze roku – przebywanie na świeżym powietrzu; uczestniczenie w spacerach, zabawach – dbanie o higienę poprzez: <ul style="list-style-type: none"> • codzienne mycie całego ciała • mycie zębów po posiłkach • samodzielne korzystanie z toalety • mycie rąk, zwłaszcza po pobycie w toalecie i zabawie na świeżym powietrzu • utrzymywanie w czystości odzieży, obuwia • samodzielne ubieranie się i rozbieranie, dbanie o rzeczy osobiste • codzienną zmianę bielizny, • nieużywanie cudzych grzebieni, szczotek, ręczników • zachowywanie porządku w miejscu zabawy 	<ul style="list-style-type: none"> – ubieranie się odpowiednio do warunków atmosferycznych występujących w danej porze roku (zapobieganie przegrzaniu i zmarznięciu) – przebywanie na świeżym powietrzu; uczestniczenie w spacerach, zabawach i ćwiczeniach ruchowych – dbanie o narządy zmysłów poprzez: dobre oświetlenie miejsc zabaw, pracy, unikanie hałasu, samemu też nie będąc jego źródłem, wietrzenie pomieszczeń – dbanie o higienę poprzez: <ul style="list-style-type: none"> • codzienne mycie całego ciała • mycie zębów po posiłkach • samodzielne korzystanie z toalety • mycie rąk, zwłaszcza po pobycie w toalecie i zabawie na świeżym powietrzu • utrzymywanie w czystości odzieży, obuwia; zwracanie uwagi na estetyczny wygląd • samodzielne ubieranie się i rozbieranie, dbanie o rzeczy osobiste • codzienną zmianę bielizny • nieużywanie cudzych grzebieni, szczotek, ręczników • zachowanie porządku w miejscu zabawy, pracy, nauki 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumienie znaczenia higieny osobistej
<i>Zapobieganie chorobom</i>		
<ul style="list-style-type: none"> – systematyczne kontrolowanie stanu uzębienia – sygnalizowanie nauczycielowi złego samopoczucia 	<ul style="list-style-type: none"> – dostrzeganie roli lekarza w dbaniu o zdrowie ludzi – systematyczne kontrolowanie stanu uzębienia; przewidywanie obaw przed wizytą u stomatologa 	<ul style="list-style-type: none"> – poznawanie skutków niezapobiegania chorobom

	<ul style="list-style-type: none"> – rozmawianie na temat szczepień ochronnych, wskazywanie ich wartości zdrowotnych – rozumienie konieczności przyjmowania leków w czasie choroby – nazywanie znanych chorób, określanie ich symptomów, podawanie sposobów leczenia – dostrzeganie w swoim otoczeniu osób chorych i cierpiących, zrozumienie ich potrzeb – sygnalizowanie nauczycielowi złego samopoczucia 	
<i>Żyjemy w zdrowym otoczeniu</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – przebywanie w dobrze wentylowanych, oświetlonych i odpowiednio ocieplonych pomieszczeniach – odpowiednie dobieranie miejsc zabaw przy stoliku, biurku (miejsce dobrze oświetlone, krzesło dopasowane do wzrostu dziecka) – spożywanie posiłków w czystych naczyniach, przy estetycznie nakrytym stole 	<ul style="list-style-type: none"> – wykazywanie się asertywnością wobec rodziców, przeciwko stwarzaniu przez nich niezdrowego otoczenia w środowisku rodzinnym
<i>Zdrowy tryb życia</i>		
<ul style="list-style-type: none"> – wyrabianie nawyków zdrowotnych przy każdej nadarzającej się sytuacji (np. mycie rąk po skorzystaniu z toalety, składanie w jedno miejsce ubrań podczas przygotowań do leżakowania, korzystanie z chusteczek higienicznych w razie potrzeby itp.) 	<ul style="list-style-type: none"> – wyrabianie nawyków zdrowotnych, np.: samodzielnego ubierania się, poprawnego korzystania z toalety, właściwego zachowania się przy stole, przestrzegania zasad bezpieczeństwa w toku zabaw ruchowych, i innych – aktywne uczestniczenie w zabawach na świeżym powietrzu – rozumienie konieczności spożywania owoców i warzyw 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienianie i określanie elementów składających się na zdrowy tryb życia – przejawianie aktywności w zakresie propagowania zdrowego stylu życia

		<ul style="list-style-type: none"> – przeplatanie aktywności ruchowej z odpoczynkiem – uświadamianie konieczności dbania o własne zdrowie 	
Nasze bezpieczeństwo na co dzień	<i>Poznanie zasad bezpieczeństwa, przestrzeganie ich</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> – poznawanie zasad właściwego zachowania się w czasie korzystania ze środków transportu – niehałasowanie przy osobach chorych, starszych 	<ul style="list-style-type: none"> – właściwe zachowywanie się w czasie korzystania ze środków transportu – poznawanie zasad ruchu drogowego dotyczących prawidłowego i bezpiecznego poruszania się po ulicach i drogach – odpowiednie zachowywanie się podczas burzy, huraganu – rozumienie konieczności zachowywania ciszy w miejscach publicznych – niehałasowanie przy osobach chorych, starszych – bezpieczne posługiwanie się przyborami, np.: igłą, nożyczkami, młotkiem – wybieranie bezpiecznego miejsca do zabaw – poznawanie roli policjanta 	<ul style="list-style-type: none"> – zdobywanie wiedzy na temat instytucji dbających o bezpieczeństwo ludzi, np.: komendy policji, pogotowia ratunkowego
	<i>Uświadomienie niebezpieczeństw wynikających z nieprzestrzegania zakazów</i>		
<ul style="list-style-type: none"> – poznawanie sytuacji zagrażających bezpieczeństwu: <ul style="list-style-type: none"> • nieoddalania się od rodziców (opiekunów) w miejscach publicznych • rozmawiania z obcymi ludźmi, odchodzenia z nimi • zbliżania się do nieznanych zwierząt, zwłaszcza psów • bezpieczne korzystanie z urządzeń znajdujących się na placu zabaw 	<ul style="list-style-type: none"> – poznawanie sytuacji zagrażających bezpieczeństwu: <ul style="list-style-type: none"> • nieoddalania się od rodziców (opiekunów) w miejscach publicznych, • bawienia się w miejscach niedozwolonych, np.: przy ruchliwej ulicy, na zamrzniętym stawie • zabaw różnymi źródłami ognia, które mogą być przyczyną pożaru • wpuszczania do mieszkania, pod nieobecność rodziców, obcych ludzi 	<ul style="list-style-type: none"> – przewidywanie skutków wynikających z niebezpiecznych zabaw i zachowań 	

		<ul style="list-style-type: none"> • rozmawiania z obcymi ludźmi (niepodawanie danych osobowych oraz nieprzekazywanie informacji na temat rodziny), odchodzenia z nimi • jedzenia nieznanymi roślinami, brudnych owoców • bawienia się lekarstwami, środkami chemicznymi • samowolnego korzystania z urządzeń elektrycznych • zbliżania się do nieznanymi zwierząt, zwłaszcza psów – bezpieczne korzystanie ze sprzętu sportowego, urządzeń znajdujących się na placu zabaw – informowanie nauczyciela o wszystkich sytuacjach budzących wątpliwości i obawy – sygnalizowanie potrzeby pomocy w sytuacjach zagrożenia osobom, które mogą tej pomocy udzielić 	
--	--	--	--

Oczekiwane efekty aktywności ruchowej i zdrowotnej dziecka

W wyniku tej formy aktywności dziecko:

- chętnie uczestniczy w zabawach, grach i zajęciach ruchowych
- zna nazwy części ciała (także niektórych organów wewnętrznych), stosuje je
- wymienia różnice w wyglądzie człowieka, zmieniającym się pod wpływem wieku
- rozumie potrzebę ruchu dla prawidłowego funkcjonowania organizmu
- przestrzega zasad obowiązujących w zabawach i grach ruchowych
- jest sprawne ruchowo
- przejawia twórczą inicjatywę w zabawach ruchowych
- rozumie zasady sportowej rywalizacji
- sygnalizuje potrzebę odpoczynku, kiedy jest zmęczone
- zna zasady dbałości o zdrowie, przestrzega ich
- rozumie potrzebę dbałości o bezpieczne, sprzyjające zdrowiu, otoczenie
- zna zasady bezpieczeństwa, przestrzega ich
- wie, co może zagrażać zdrowiu i życiu człowieka
- określa swoje samopoczucie
- jest wrażliwe na problemy osób niepełnosprawnych fizycznie, chorych i cierpiących
- wymienia i określa elementy zdrowego trybu życia.

PROPONOWANA LITERATURA

1. Adamek I., *Rozwiązywanie problemów przez dzieci*, Kraków 1998.
2. Bałachowicz J., Kowalska A., *Wczesna edukacja dziecka. Stan obecny – perspektywy – potrzeby*, Warszawa 2006.
3. Białobrzeska J., *Zostań nawiedzoną nauczycielką, czyli jak uczyć, żeby nauczyć*, Warszawa 2006.
4. Bogdanowicz M., *Ćwiczenia grafomotoryczne Hanny Tymichowej usprawniające technikę rysowania i pisanie*, z. 1, 2, 3, Warszawa 1988.
5. Bogdanowicz M., *Integracja percepcyjno-motoryczna. Teoria – diagnoza – terapia*, Warszawa 1997.
6. Bogdanowicz M., Kasica A., *Ruch rozwijający dla wszystkich. Efektywność metody Weroniki Sherborne*, Gdańsk 2003.
7. Bogdanowicz M., Kisiel B., Przasnyska M., *Metoda Weroniki Sherborne w terapii i wspomaganii rozwoju dziecka*, Warszawa 1996.
8. Bogdanowicz M., *Ryzyko dysleksji. Problem i diagnozowanie*, Gdańsk 2004.
9. Bröuck J., *Podręcznik dla dzieci, które mają trudnych rodziców*, Warszawa 1995.
10. Brzezińska A., Czuba T., *Dziecko w zabawie i świecie języka*, Poznań 1995.
11. Cudak H., *Znaczenie rodziny w rozwoju i wychowaniu małego dziecka*, Warszawa 1999.
12. Dziobaszewski W., *Zielone zadania dla przedszkolaków. Zadania z matematyki o treściach z ekologii i ochrony środowiska*, Warszawa 1998.
13. Emiluta-Rozya D., *Wspomaganie rozwoju mowy dziecka w wieku przedszkolnym*, Warszawa 1994.
14. Falkiewicz-Szult M., *Przemoc symboliczna w przedszkolu*, Kraków 2007.
15. Filip J., Rams T., *Dziecko w świecie matematyki*, Kraków 2000.
16. Fisher R., *Uczymy, jak myśleć*, Warszawa 1999.
17. Frączakowie E. i J., *Kącik przyrody w wychowaniu przedszkolnym*, Warszawa 1991.
18. Frączakowie E. i J., *Ochrona i kształtowanie środowiska w edukacji dzieci przedszkolnych*, Warszawa 1984.
19. Gałczyńska T. (red.), *Ten piękny, tajemniczy świat. Edukacja ekologiczna w przedszkolu*, Warszawa 1997.
20. Gardner H., Kornhaber M. L., Wake W. K., *Inteligencja. Wielorakie perspektywy*, Warszawa 2001.
21. Grochowalska M., *Gestykulacja i mowa. O niewerbalnym komunikowaniu się dzieci w wieku przedszkolnym*, Kraków 2002.
22. Grochulska J., *Agresja u dzieci*, Warszawa 1993.
23. Gruszczyk-Kolczyńska E., Zielińska E., *Dziecięca matematyka. Książka dla rodziców i nauczycieli*, Warszawa 1997.
24. Gruszczyk-Kolczyńska E., Zielińska E., *Nauczycielska diagnoza gotowości do podjęcia nauki szkolnej. Jak prowadzić obserwację dzieci, interpretować wyniki i formułować wnioski*, Kraków 2011.
25. Gruszczyk-Kolczyńska E., Zielińska E., *Wspomaganie rozwoju umysłowego czterolatek i pięcioletków*, Warszawa 2004.
26. Gruszczyk-Kolczyńska E., Zielińska E., *Wspomaganie rozwoju umysłowego trzylatek i dzieci starszych wolniej rozwijających się*, Warszawa 2000.
27. Guz S., Andrzejewska J. (red.), *Wybrane problemy edukacji dzieci w przedszkolu i szkole*, Lublin 2005.
28. Guz S. (red.), *Rozwój i edukacja dziecka, szanse i zagrożenia*, Lublin 2005.
29. Healey J. M., *Leworęczność. Jak wychować leworęczne dziecko w świecie ludzi praworęcznych*, Gdańsk 2004.
30. Ilg F. L., Bates Ames L., Baker S. M., *Rozwój psychiczny dziecka od 0 do 10 lat*, Gdańsk 2006.
31. Jarosz E., Wysocka E., *Diagnoza psychopedagogiczna. Podstawowe problemy i rozwiązania*, Warszawa 2006.
32. Kamińska K., *W stronę wielokulturowości w edukacji przedszkolnej*, Warszawa 2005.
33. Karczewska J., *Edukacja przedszkolna w świetle warstwowej koncepcji wychowania*, Kielce 2015.
34. Karwowska-Struczyk M., *Nisze ekologiczne a rozwój dziecka*, Warszawa 2000.
35. Karwowska-Struczyk M., Hajnicz W., *Obserwacja w poznawaniu dziecka*, Warszawa 1998.
36. Kielar-Turska M., *Jak pomagać dziecku w poznawaniu świata*, Warszawa 1992.
37. Kielar-Turska M., Muchacka B., *Stymulacyjna i terapeutyczna funkcja zabawy*, Kraków 1999.

38. Klim-Klimaszewska A., *Pedagogika przedszkolna*, Warszawa 2005.
39. Komorowska H., *O programach prawie wszystko*, Warszawa 1999.
40. Kozłowska A., *Jak pomóc dziecku z zaburzeniami życia uczuciowego*, Warszawa 1996.
41. Kozłowska A., *Zaburzenia emocjonalne u dzieci w wieku przedszkolnym*, Warszawa 1984.
42. Koźmińska I., Olszewska E., *Z dzieckiem w świat wartości*, Warszawa 2007.
43. Krzyżewska J., *Aktywizujące metody i techniki w edukacji, cz. 1, 2*, Suwałki 2000.
44. Kurcz I., *Psychologia języka i komunikacji*, Warszawa 2005.
45. Kwaśniewska M., Żaba-Żabińska W., *Indywidualizacja pracy z dzieckiem w przedszkolu*, Kielce 2011.
46. Kwaśniewska M., Żaba-Żabińska W., *Pomagamy dzieciom w badaniu świata. Zabawy badawcze*, Kielce 2012.
47. Lee C., *Wzrastanie i rozwój dziecka*, Warszawa 1997.
48. Lewandowska K., *Muzykoterapia dziecięca. Zbiór rozpraw z psychologii muzycznej dziecka i muzykoterapii dziecięcej*, Gdańsk 1996.
49. Lipnicka B., *Kształtowanie zdolności i talentu dziecka. Wspierająca funkcja rodziców*, Kraków 2000.
50. Lubowiecka J., *Przystosowanie psychologiczno-społeczne dziecka do przedszkola*, Warszawa 2000.
51. Maas V. F., *Uczenie się przez zmysły. Wprowadzenie do terapii integracji sensorycznej*, Warszawa 1998.
52. Malko D., *Metodyka wychowania muzycznego w przedszkolu*, Warszawa 1990.
53. Minczakiewicz E. M., Grzyb B., Gajewski Ł., *Elementarz dla rodziców. Dziecko ryzyka a wychowanie*, Kraków 2003.
54. Minczakiewicz E. M., *Zabawa w rozwoju poznawczym i emocjonalno-społecznym dzieci o zróżnicowanych potrzebach i możliwościach*, Kraków 2006.
55. Mystkowska H., *Rozwijamy mowę i myślenie dziecka w wieku przedszkolnym*, Warszawa 1991.
56. Natroff A., Wasiluk K., *Wychowanie plastyczne w przedszkolu*, Warszawa 1990.
57. Owczarek S., *Gimnastyka przedszkolaka*, Warszawa 2001.
58. Pelamatti L., *Rusz głową. Jak wspierać rozwój dziecka, zachęcać je do nauki i pomagać mu budować poczucie własnej wartości*, Kraków 2007.
59. Piszczyk M., *Terapia zabawą*, Warszawa 2002.
60. Przetacznik-Gierowska M., Makiełło-Jarża G., *Psychologia rozwojowa i wychowawcza wieku dziecięcego*, Warszawa 1992.
61. Ratajek Z., Kwaśniewska M. (red.), *Edukacja elementarna w zreformowanym systemie szkolnym*, Kielce 2004.
62. Rodak H., Nawrocka D., *Poradnik dla pedagogów, logopedów i rodziców dzieci z trudnościami w porozumieniu się*, Warszawa 1995.
63. Sachajska B., *Uczymy poprawnej wymowy*, Warszawa 1981.
64. Sawicka A., *Współpraca przedszkola z rodzicami*, Warszawa 1991.
65. Sherborne W., *Ruch rozwijający dzieci*, Warszawa 1996.
66. Siwek H., *Czynnościowe nauczanie matematyki*, Warszawa 1998.
67. Sowińska H., Michalak R. (red.), *Edukacja elementarna jako strategia zmian rozwoju dziecka*, Kraków 2004.
68. Sternberg R. L., Spear-Swerling L., *Jak nauczyć dzieci myślenia*, Gdańsk 2003.
69. Szuksta M., Mendel H., *Współczesne tendencje w nauczaniu inspirowane metodami Montessori, Freineta, Steinera*, Płock 1995.
70. Szuman S., *O sztuce i wychowaniu estetycznym*, Warszawa 1990.
71. Szuman S., *Sztuka dziecka*, Warszawa 1991.
72. Tarczyński J., *Aktywne słuchanie muzyki według Batti Strauss. „Wychowanie Muzyczne w Szkole” nr 2/3*, Warszawa 2000.
73. Tillman D., Colomina P. Q., *Wychowanie w duchu wartości. Przewodnik. Program edukacyjny*, Warszawa 2004.
74. Tillman D., Hsu D., *Wychowanie w duchu wartości. Wchodzenie w świat. 3–7 lat. Program edukacyjny*, Warszawa 2004.
75. Vasta R., Haith M., Miller S., *Psychologia dziecka*, Warszawa 1995.
76. Wallon Ph., Cambier A., Engelhart D., *Rysunek dziecka*, Warszawa 1998.

77. Waloszek D., *Pedagogika przedszkolna. Metamorfoza statusu i przedmiotu badań*, Kraków 2006.
78. Waloszek D., *Program w edukacji dzieci. Geneza, istota, kryteria*, Warszawa 2005.
79. Waloszek D., *Sytuacyjne wspieranie dzieci w doświadczaniu świata*, Kraków 2009.
80. Wilgocka-Okon B., *Gotowość szkolna dzieci sześciolatków*, Warszawa 2003.
81. Wojciechowski J., *Zbliżamy dzieci przedszkolne do techniki*, Warszawa 1990.
82. Zahorska M., *Edukacja przedszkolna w Polsce – szanse i zagrożenia*, Warszawa 2003.
83. Zakrzewska B., *Każdy przedszkolak dobrym uczniem w szkole*, Warszawa 2003.
84. Zwiernik J., *Alternatywa w edukacji przedszkolnej*, Wrocław 1996.

ANEKS

Załącznik nr 1

RAMOWY ROZKŁAD DNIA DLA DZIECI MŁODSZYCH PRZEBYWAJĄCYCH W PRZEDSZKOLU 10 GODZIN

- 7⁰⁰–8⁰⁰ Schodzenie się dzieci do przedszkola. Zabawy dowolne służące realizacji pomysłów dzieci.
- 8⁰⁰–8⁴⁵ Zabawy integrujące grupę. Ćwiczenia ogólnorozwojowe (np. rozwijające percepcję wzrokową i słuchową, grafomotorykę). Indywidualna pomoc wspomagająca rozwój dziecka. Rozmowy kierowane na tematy zgodne z zainteresowaniami dzieci. Zabawa ruchowa.
- 8⁴⁵–9⁰⁰ Przygotowanie do śniadania.
- 9⁰⁰–9³⁰ Śniadanie.
- 9³⁰–10¹⁵ Realizacja zadań edukacyjnych poprzez zajęcia z całą grupą.
- 10¹⁵–11⁴⁵ Spacer, zabawy dowolne na placu przedszkolnym lub w sali, zabawy ruchowe.
- 11⁴⁵–12⁰⁰ Przygotowanie do obiadu.
- 12⁰⁰–12³⁰ Obiad.
- 12³⁰–14⁰⁰ Leżakowanie.
- 14⁰⁰–14³⁰ Przygotowanie do podwieczorku.
- 14³⁰–14⁴⁵ Podwieczorek.
- 14⁴⁵–17⁰⁰ Ćwiczenia indywidualne z dziećmi, dostosowane do ich możliwości. Słuchanie opowiadań nauczyciela na podstawie literatury dziecięcej (ewentualnie czytanie fragmentów książek). Zabawy dowolne według zainteresowań dzieci.
Ewentualne zajęcia rewalidacyjne dla dzieci z niepełnosprawnościami.

RAMOWY ROZKŁAD DNIA DLA DZIECI STARSZYCH PRZEBYWAJĄCYCH W PRZEDSZKOLU 10 GODZIN

- 7⁰⁰–8⁰⁰ Schodzenie się dzieci do przedszkola. Zabawy dowolne służące realizacji pomysłów dzieci.
- 8⁰⁰–8³⁰ Zabawy integrujące grupę. Ćwiczenia ogólnorozwojowe (np. rozwijające percepcję wzrokową i słuchową, grafomotorykę). Indywidualna pomoc wspomagająca rozwój dziecka. Rozmowy kierowane na tematy zgodne z zainteresowaniami dzieci.
- 8³⁰–8⁴⁵ Ćwiczenia poranne.
- 8⁴⁵–9⁰⁰ Przygotowanie do śniadania.
- 9⁰⁰–9³⁰ Śniadanie.
- 9³⁰–11⁰⁰ Realizacja zadań edukacyjnych poprzez zajęcia z całą grupą.
- 11⁰⁰–11⁴⁵ Spacer, zabawy dowolne na świeżym powietrzu (np. w ogrodzie, na boisku, w parku,) lub w sali; ćwiczenia gimnastyczne.
- 11⁴⁵–12⁰⁰ Przygotowanie do obiadu.
- 12⁰⁰–12³⁰ Obiad.
- 12³⁰–12⁴⁵ Ćwiczenia relaksacyjne.
- 12⁴⁵–14¹⁵ Zabawy dydaktyczne, ćwiczenia graficzne, utrwalanie poznanych wierszy i piosenek. Słuchanie opowiadań nauczyciela na podstawie literatury dziecięcej (ewentualnie czytanie fragmentów książek). Zabawy dowolne w sali lub na placu przedszkolnym.
- 14¹⁵–14³⁰ Przygotowanie do podwieczorku.
- 14³⁰–14⁴⁵ Podwieczorek.
- 14⁴⁵–17⁰⁰ Ćwiczenia indywidualne z dziećmi, dostosowane do ich możliwości i potrzeb. Zajęcia dodatkowe dla dzieci o szczególnych zainteresowaniach.
Ewentualne zajęcia rewalidacyjne dla dzieci z niepełnosprawnościami.

Plan pracy wychowawczo-dydaktycznej na miesiąc *grudzień*

Treści programowe	Dzień tygodnia/temat dnia	Aktywność i działalność dziecka	Cele ogólne	Cele operacyjne	Numery obszarów z podstawy programowej	Książka, karty pracy
Grudzień – tydzień pierwszy. Tematyka tygodnia: Co robić w taki smutny czas?						
<ul style="list-style-type: none"> Ćwiczenia poranne – zestaw XIII (ulożone przez autora). Zabawa ruchowa <i>Odpowiadamy ruchami głowy</i> (ulożona przez autora). Zabawa ruchowa z elementem liczenia – <i>Iyle samo</i> (ulożona przez autora). Zabawa ruchowa z elementem biegu i współzawodnictwa – <i>Zamień hyżkę</i> (ulożona przez autora). Ćwiczenia gimnastyczne – zestaw IX (ulożone przez autora). 						
<p>Uczymy się czytać <i>Elementarna nauka czytania</i></p> <ul style="list-style-type: none"> rozpoznawanie liter drukowanych – małych i wielkich tworzenie sylab z poznanych liter i ich odczytywanie tworzenie liter z poznanych wyrazów i ich odczytywanie. <p>Poznajemy przyrodę <i>Jesień</i></p> <ul style="list-style-type: none"> obserwowanie zmian zachodzących w przyrodzie późną jesienią, występujących zjawisk atmosferycznych, np.: padającego deszczu, mgły, obniżającej się temperatury, skracającej się długości dnia. <p>Dbamy o nasze zdrowie <i>Dbalność o higienę</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ubieranie się odpowiednio do warunków atmosferycznych występujących w danej porze roku (zapobieganie przegrzaniu i zmarznięciu) 	<p>1. Talerz pyszności</p> <ul style="list-style-type: none"> Zabawa rozwijająca orientację w przestrzeni. Wprowadzenie litery I: małej i wielkiej, drukowanej i pisanej. <i>Talerz pyszności</i> – twórcza zabawa plastyczna. Zabawa dydaktyczna <i>Szukamy rymów</i>. Zabawa dydaktyczna <i>Dobierz lub oddaj</i>. <p>2. Dzień pełen kolorowych niespodzianek</p> <ul style="list-style-type: none"> Zabawa rozwijająca zmysł dotyku – <i>Zgadnij, co trzymasz</i>. Naklejanie obrazków zabawek na ich cieniach. Określanie, jaką zabawkę ma pierwsze, drugie, trzecie dziecko (karta pracy). Badanie rozpuszczalności wybranych substancji w wodzie. Konstruowanie gry ścisiganki, a potem granie z przestrzeganiem obowiązujących w niej reguł. Próby dzielenia słów – nazw obrazy – na głoski. Kolorowanie pól bez znaczków. Określanie, czym chciałyby się bawić dzieci (karta pracy). 	<ul style="list-style-type: none"> Zabawa rozwijająca orientację w przestrzeni. Wprowadzenie litery I: małej i wielkiej, drukowanej i pisanej. <i>Talerz pyszności</i> – twórcza zabawa plastyczna. Zabawa dydaktyczna <i>Szukamy rymów</i>. Zabawa dydaktyczna <i>Dobierz lub oddaj</i>. Zabawa rozwijająca zmysł dotyku – <i>Zgadnij, co trzymasz</i>. Naklejanie obrazków zabawek na ich cieniach. Określanie, jaką zabawkę ma pierwsze, drugie, trzecie dziecko (karta pracy). Badanie rozpuszczalności wybranych substancji w wodzie. Konstruowanie gry ścisiganki, a potem granie z przestrzeganiem obowiązujących w niej reguł. Próby dzielenia słów – nazw obrazy – na głoski. Kolorowanie pól bez znaczków. Określanie, czym chciałyby się bawić dzieci (karta pracy). 	<p>Dziecko:</p> <ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje i nazywa literę I: małą i wielką, drukowaną i pisaną wykonuje prosty deser <p>– poznanie litery I: małej i wielkiej, drukowanej i pisanej</p> <p>– zachęcanie do wykonywania deserów</p> <p>– rozwijanie zainteresowania przyrodą nieożywioną</p> <p>– wie, co rozpущsza się w wodzie</p>	<p>I 5, I 8, III 4, III 8, III 9, IV 2, IV 4</p> <p>I 5, I 8, III 4, III 8, III 9, IV 2, IV 4</p>	<p><i>Przygotowanie...</i> s. 14, 45, <i>Nauka...</i> s. 11, 41</p> <p>kp, s. 32, 33, 34</p>	

<p>– przebywanie na świeżym powietrzu; uczestniczenie w spacerach, zabawach i ćwiczeniach ruchowych. (<i>Nasze przedszkole</i>. Program edukacji przed-szkolnej wspomagający rozwój aktywności dzieci, Grupa MAC S.A. 2017, s. 36, 42, 61).</p>	<p>3. Liczymy do siedmiu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zabawa matematyczna <i>Labirynt</i>. • Ćwiczenia w liczeniu – <i>Liczmy zabawki</i> (karta pracy). • Zabawy przy piosence <i>Mały marsz</i>. • Rozmowa o tym, jak sprawić przyjemność biednym dzieciom. • Rysowanie po śladach – od portretów dzieci do obrazków wotków. Nazywanie zabawek przygotowanych dla dzieci z domu dziecka (karta pracy). • Rozmowy indywidualne na temat zbliżających się mikołajek. 	<ul style="list-style-type: none"> – rozwijanie umiejętności liczenia – rozwijanie poczucia rytmu 	<ul style="list-style-type: none"> – liczy w zakresie siedmiu – porusza się rytmicznie przy piosence 	<p>I 5, I 8, III 4, III 8, III 9, IV 2, IV 7, IV 12, IV 15</p>	<p>kp, s. 35, 36</p>
	<p>4. Odwiedził nas Mikołaj</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zabawa <i>Ćwicz razem ze mną</i>. • Ćwiczenia logorytmiczne. • Rysowanie czerwoną kredką po śladzie rysunku worka Mikołaja. Rysowanie w worku tego, co dzieci chciałyby dostać (karta pracy). • <i>Małe figury i duże figury</i> – ćwiczenia klasyfikacyjne. • Spotkanie z Mikołajem. • Wskazywanie rysunku worka Mikołaja na górze karty, a potem – na dole karty. Liczenie zabawek w workach. Wskazywanie worka, w którym jest więcej zabawek. Określanie, o ile więcej. Dzielenie nazw zabawek na sylaby (książka). • Zabawa rozwijająca logiczne myślenie (sylogizmy). 	<ul style="list-style-type: none"> – klasyfikowanie figur geometrycznych ze względu na ich wielkość – zintegrowanie się z innymi dziećmi 	<ul style="list-style-type: none"> – segreguje figury geometryczne pod względem ich wielkości; porównuje ich liczebność – bawi się z innymi dziećmi 	<p>I 5, I 8, III 4, III 5, III 8, III 9, IV 2, IV 4, IV 12</p>	<p>k, s. 35; kp, s. 37 <i>Przygotowanie... s. 76, Nauka... s. 75</i></p>

	<p>5. Wesołe zabawy na ponury dzień</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rozmowa na temat <i>Co robić, by się nie nudzić?</i> • Rysowanie po śladach rysunków zabawek. Uzupełnianie brakujących elementów (karta pracy). • Zabawy <i>Wokół emocji</i>. • Wykonanie <i>cudaczka rozśmieszacza</i> z kolorowego kartonu i papieru. • Kolorowanie rysunku według wzoru (karta pracy). • Nauka tańca <i>Koziorajka</i>. • Słuchanie nazw zabawek podzielonych na głoski przez nauczyciela. Wskazywanie odpowiednich zdjęć. Potem próba samodzielnego dzielenia nazw zdjęć na głoski (karta pracy). 	<ul style="list-style-type: none"> – wspomaganie rozwoju emocjonalnego – rozwijanie sprawności manualnej 	<ul style="list-style-type: none"> – okazuje uczucia miłą twarzą – wykonuje formę przestrzenną <i>cudaczka rozśmieszacza</i> 	<p>I 5, I 8, I 9, III 4, III 8, III 9, IV 2, IV 8</p>	<p>kp, s. 38, 39, 40</p>
--	---	---	--	--	---	------------------------------

Załącznik nr 3a

☐ Wprowadzenie litery **l**: małej i wielkiej, drukowanej i pisanej.

Cele ogólne:

- zapoznanie z literą **l**: małą i wielką, drukowaną i pisaną,
- zachęcanie dzieci do nauki czytania.

Cele operacyjne:

- rozpoznaje literę **l**,
- czyta wyrazy z poznanymi literami.

Środki dydaktyczne: lalki, cyfry, białe nakrywki, grzechotka, kołatka, litery, zeszyt do czytania, zeszyt do pisania.

1. Oglądanie sześciu różnych lalek ułożonych w szeregu.
 - Ponumerowanie lalek – umieszczenie przed nimi kartoników z cyframi.
 - Omówienie wyglądu pierwszej, drugiej... szóstej lalki.
 2. Analiza i synteza słuchowa słowa *lalka*.
 - Dzielenie słowa *lalka* na sylaby.
 - Dzielenie słowa *lalka* na głoski.
 - Określenie pierwszej głoski w słowie *lalka*.
 - Podawanie słów rozpoczynających się głoską *l* (*lustro, las, lampa...*), mających ją na końcu (*bal, koral, góral...*) i w środku (*balon, cebula, morele...*).
- Z ilu głosek składa się słowo *lalka*?
3. Budowanie schematu słowa *lalka*.

🎧 Zabawa muzyczno-ruchowa *Lalki i misie*.

Przy dźwiękach grzechotki na paluszkach poruszają się dziewczynki – *lalki*, a przy dźwiękach kołatki poruszają się, ciężko stąpając, chłopcy – *misie*.

4. Analiza i synteza imienia *Lena*.

Podział imienia na sylaby, na głoski; budowanie schematu słowa *Lena*.
5. Pokaz litery **l**: małej i wielkiej, drukowanej i pisanej.
6. Umieszczenie pod schematami słów *Lena, lalka* poznanych liter: **l, L, a, k, e**.
 - Odczytanie wyrazu **lalka**.
7. Nadanie imion lalkom.

Nauczyciel umieszcza przy lalkach napisy – kartoniki z imionami: **Ala, Ola, Ela, Ida, Lola, Kamila**.
Dzieci czytają je; mówią, jak ma na imię pierwsza lalka, druga lalka... szósta lalka.
8. Ćwiczenia w zeszytcie do czytania, s. 11.
 - Dzielenie słowa *lalka* na głoski – podział prostokąta pod rysunkiem na tyle części, z ilu głosek składa się słowo *lalka*.
 - Kolorowanie liter **l, L** na wybrany kolor.
 - Czytanie połączeń litery **l** z poznanymi literami.
 - Czytanie imion lalek.
 - Łączenie nazw z odpowiednimi rysunkami.
 - Pisanie liter **l, L** po śladach.
9. Ćwiczenia w zeszytcie do pisania, s. 9.
 - Pokaz prawidłowego kreślenia liter **l** przez nauczyciela.
 - Kreślenie liter **l, L** w powietrzu, na podłodze, na plecach kolegi.
 - Próby samodzielnego pisania liter **l, L**.

GRUDZIĘN TYDZIEŃ 1.
TEMATYKA CO ROBIĆ W TAKI SMUTNY CZAS
LESSON 25 HOT OR COLD?

Cele operacyjne	Dziecko: <ul style="list-style-type: none">• poznaje angielskie nazwy części garderoby;• utrwała znajomość liczebników od 1 do 6;• utrwała znaczenie wyrazu <i>quickly</i>;• poznaje znaczenie wyrażenia <i>It's cold! It's hot!</i>;• uczy się piosenki <i>The Winter Games Song</i>.
Język bierny	<i>I'm cold! • Put on, take off... • hat • scarf • coat • gloves • Have you got a... • Look for a... • I need... quickly! • Put the... on the table!</i>
Język czynny	<i>hat • scarf • coat • gloves</i>
Pomoce dydaktyczne	Fluffy • <i>Magic Box</i> • CD: 1.02, 1.06, 1.10, 1.31 Karty obrazkowe 35–36 • Karta pracy (<i>Worksheet</i>) 18 Rekwizyty: części garderoby w różnych kolorach: 6 czapek, 6 szalików, 3 pary rękawiczek (z pięcioma palcami)

PRZEBIEG ZAJĘĆ

Rozgrzewka językowa

1.02

1. Piosenka na rozpoczęcie zajęć.

Prezentacja słownictwa | Utrwalenie materiału

2. **Clothes. Wprowadzenie słownictwa.**

Przed zajęciami N. umieszcza w różnych miejscach sali przygotowane wcześniej części garderoby: 6 czapek, 6 szalików i 3 pary rękawiczek. N. i Dz. siedzą w kręgu wraz z Fluffym. Fluffy'emu jest zimno – N. animuje kukielkę tak, jakby się trzęsła. N. współczuje stworkowi i wymienia części garderoby, których Fluffy potrzebuje. Niestety, stworek nie wie, co to ubrania. N. wyjmuje więc karty obrazkowe, prezentuje je Fluffy'emu oraz dzieciom i prosi, by odszukały je w sali.

N. (jako Fluffy): *Brrrrr!*

N. (swoim głosem): *What is it Fluffy? Is everything all right?*

N. (jako Fluffy): *No! I'm cooold!*

N. (swoim głosem): *Oh dear! Poor Fluffy! Is Fluffy OK? Fluffy's cold! Cold, cold, cooold! Czego Fluffy potrzebuje? Czapki? No tak... Fluffy, have you got a hat?*

N. (jako Fluffy): *A hat? What's that?!*

N. (swoim głosem): *Oh, Fluffy... this is a hat.*

N. (jako Fluffy): *Oh! No, I haven't got a hat...*

N. (swoim głosem): *Oh dear... and have you got a scarf?*

N. (jako Fluffy): *A scarf? What's that?!*

N. (swoim głosem): *Oh, Fluffy... this is a scarf.*
 N. (jako Fluffy): *Oh! No, I haven't got a scarf...*
 N. (swoim głosem): *Oh dear... and have you got a coat?*
 N. (jako Fluffy): *A coat? What's that?!*
 N. (swoim głosem): *Oh, Fluffy... this is a coat.*
 N. (jako Fluffy): *Oh! No, I haven't got a coat...*
 N. (swoim głosem): *Oh dear... and have you got gloves?*
 N. (jako Fluffy): *Gloves? What's that?!*
 N. (swoim głosem): *Oh, Fluffy... these are gloves...*
 N. (jako Fluffy): *Oh! No, I haven't got any gloves... And I'm cold!*
 N. (swoim głosem): *Oh dear... Let's help Fluffy! Where is a hat? Where is a scarf? Where are gloves? N. udaje, że szuka wymienionych części garderoby, zachęcając Dz. do tego samego, rytmizując: Look, look, look for a hat! Look, look, look for a hat! I need 6 hats! 1... 2... 3... 4... 5... 6! Perfect!*

N. powtarza procedurę szukania wszystkich części garderoby. Kiedy Dz. przyniosą wszystkie ukryte przez nauczyciela ubrania, należy je wspólnie przeliczyć. N. próbuje ubrać Fluffy'ego, ale wszystko jest za duże. Dlatego otula go czapką i odkłada na biurko, żeby się zagrzał.

3. **Match! Segregowanie ubrań.**

N. prosi Dz., aby posegregowały ubrania pod względem rodzaju – na jednym stoliku mają być czapki, na kolejnym szaliki, na następnym rękawiczki.

N.: *OK! Ania, Marysia, Tomek, Staś, Franek! I need the hats! Quickly! Put the hats on this table! Quickly! Wiola, Kornel, Michał, Maks, Ola, Lena! I need the gloves! Quickly! Put the gloves on this table! Quickly!*

W taki sam sposób N. prosi o odłożenie na stolik szalików.

1.31

4. **The Winter Games Song.**

N. i Dz. stoją w kręgu. N. prezentuje dzieciom tekst piosenki (może użyć techniki znanej z zabawy *Funny voices*), obrazując słowa gestami i zachęcając do powtarzania i naśladowania go. Następnie odtwarza piosenkę i zachęca Dz. do wspólnego śpiewania. Podczas śpiewania piosenki Dz. bawią się w odgrywanie jej treści. Na końcu każdej zwrotki, kiedy jest mowa o rzucaniu śnieżkami, Dz. mogą wykorzystać przygotowane wcześniej przez nauczyciela kulki ze starych gazet.

It's winter, it is cold...	Trzęsiemy się z zimna, chuchamy w dłonie.
The snowman says hello!	Machamy na powitanie.
Let's play in the snow!	Gest ilustrujący zabawę.
Quickly, hurry up!	Gest ilustrujący pośpiech.
Let the fun start now!	
No, no, I can't go!	Kręcimy głową.
Why, why, why, what's wrong?	Rozkładamy ręce.
For my neck and head,	Wskazujemy szyję i głowę.
It's too cold my friend!	Trzęsiemy się z zimna.
So put on your scarf,	Gest owijania się szalikiem.
Do it just like that!	

And put on your hat,	Udajemy, że wkładamy na głowę czapkę.
Do it just like that!	
Ready? Let us go!	Marsz.
Make snowballs and throw!	Udajemy lepienie kuli śniegowych i rzucanie.
	Dowolne zabawy „na śniegu”.
It’s winter, it’s cold,	Trzęsiemy się z zimna, chuchamy w dłonie.
The snowman says hello!	Machamy na powitanie.
Let’s play in the snow!	Gest ilustrujący zabawę.
Quickly, hurry up!	Gest ilustrujący pośpiech.
Let the fun start now!	
No, no, I can’t go!	Kręcimy głową.
Why, why, why, what’s wrong?	Rozkładamy rękę.
For my tummy and hands,	Wskazujemy brzuszek i dłonie.
It’s too cold my friend!	Trzęsiemy się z zimna.
So put on your gloves,	Gest zakładania rękawiczek.
Do it just like that.	
And put on your coat,	Udajemy, że zakładamy kurtkę/płaszcz.
Oh, please, please, do so!	
Ready? Let us go!	Marsz.
Make snowballs and throw!	Udajemy lepienie kuli śniegowych i rzucanie.

5. **Karta pracy (Worksheet) 18.**

Look and tick. Say the words.

Przyjrzyj się obrazkom. Zaznacz na obrazku w zielonej ramce części garderoby, których brakuje Patrycji. Nazwij je po angielsku.

N. rozdaje karty pracy, a następnie zadaje dzieciom pytania.

a) Zanim przystąpią do pracy:

N.: *Look! Is it cold? Yes, bravo, it’s cold. Put the stickers! Where does the hat (scarf, coat...) go?... and colour the picture!*

b) W trakcie pracy:

N.: *What is on his head? That’s right, a hat! (Wskazując głowę): What is it around his neck? Yes, a scarf, fantastic!*

Załącznik nr 3c

Dzień 3. Kto dba o nasze zdrowie?

Cele ogólne:

- uświadomienie konieczności szukania pomocy u lekarza w czasie choroby; zachęcanie do wykonywania zdrowych potraw.

Cele operacyjne

Dziecko:

- rozumie potrzebę kontaktu z lekarzem w razie choroby; spożywa zdrowe potrawy.

Środki dydaktyczne: nagrania odgłosów: przyjemnych dla uszu i nieprzyjemnych, obrazki różnych przedmiotów, w tym tych potrzebnych do pracy lekarzowi, pudełko z żółtymi kółeczkami, sylwety swetra narysowane na kolorowym kartonie, klej, koszyk, rzodkiewka, talerzyki jednorazowe, jajka ugotowane na twardo, sałata, szczypiorek, papryka, marchew, bębenek, chustka, opaski do zasłonięcia oczu, czapki, szaliki, rękawiczki, nożyczki, papier kolorowy, karty pracy, cz. 2, s. 23, 24, 25.

Przebieg dnia

I

1. Zagadki słuchowe *Co wolą nasze uszy?*

Dzieci słuchają nagrań odgłosów przyjemnych (np.: szumu morza, śpiewu ptaków, muzyki relaksacyjnej, szumu drzew) i nieprzyjemnych dla naszych uszu (np.: odgłosów ruchu ulicznego, pracującej wiertarki, hałasujących dzieci, skrzypienia drzwi, bardzo głośnej muzyki). Określają, co to za odgłosy; wypowiadają się na temat, które z nich są przyjemne dla naszych uszu i chętnie ich słuchamy, a które – nieprzyjemne.

2. Karta pracy, cz. 2, s. 23.

Rysowanie po śladzie rysunków sztucców, talerzy i szklanki. Mówienie, jaką zupę dziecko chciałoby zjeść. Rysowanie zdrowego drugiego dania, deseru i napoju.

3. Dzielenie nazw obrazków na głoski.

 Ćwiczenia poranne – zestaw nr XII (*przewodnik*, s. 46–47).

II

 Rozmowa na temat pracy lekarzy.

1. Karta pracy, cz. 2, s. 24.

Łączenie obrazków dzieci ze zdjęciami odpowiednich lekarzy.

- Wspólne nazywanie poszczególnych lekarzy.
 - Zwracanie uwagi na to, że nie należy bać się wizyty u lekarza; wyjaśnianie, dlaczego.
- #### 2. Zabawa klasyfikacyjna *Co jest potrzebne lekarzowi do pracy?*

Dzieci oglądają rozłożone przed nimi obrazki różnych przedmiotów; rozpoznają je i nazywają. Wybierają spośród nich te, które kojarzą im się z pracą lekarza, np. *termometr, stetoskop, biały fartuch, recepta*, i uzasadniają swój wybór. Słuchają stetoskopem odgłosów pracy serca swoich kolegów.

3. Zapoznanie z nazwami specjalności wybranych lekarzy.

Nauczyciel przedstawia proste sytuacje, a dzieci próbują powiedzieć, do jakiego lekarza wybrałyby się w danej sytuacji. W razie trudności nauczyciel pomaga znaleźć prawidłowe rozwiązanie. Np. *Janka bardzo boli ząb* – dentysta; *Ola przewróciła się i złamała nogę* – ortopeda; *Anię boli głowa i ma wysoką gorączkę* – pediatra; *Antka bolą oczy i źle widzi* – okulista; *Tomkowi wyrosło coś w nosie, boli go gardło i uszy* – laryngolog. Dzieci powtarzają nazwy specjalności lekarskich za nauczycielem; dzielą te nazwy na sylaby i różnicują pierwszą głoskę w poszczególnych słowach.

 Zabawa ruchowa rozwijająca szybkość i zwinność – *Rozsypane tabletki*.

Nauczyciel staje pośrodku sali i wysypuje z pudełka żółte kółeczka – *tabletki witaminy C*. Zadaniem dzieci jest jak najszybsze ich pozbieranie i włożenie do pudełka stojącego na dywanie. (Zabawa może być okazją do zwrócenia uwagi dzieci, że nie należy samemu zażywać żadnych tabletek, nawet witamin).

4. Karta pracy, cz. 2, s. 25.

Liczenie syropów (maści) na półce po lewej stronie, a potem – po prawej stronie. Określanie, ile jest razem syropów i tubek maści. Rysowanie ich sumy na dolnej półce.

☐ *Smakowite myszki* – wykonanie zdrowej przekąski z naturalnych produktów.

1. Zagadki dotykowe *Co jest w koszyku?*

Nauczyciel stawia przed dziećmi koszyk przykryty chustką; zaprasza dzieci do zabawy w rozpoznawanie, jakie produkty znajdują się w koszyku. Kolejno wyjmuje z koszyka produkty, a chętne dzieci z zawiązanymi oczami rozpoznają za pomocą dotyku, co mają w ręce, np. szczypiorek, rzodkiewkę, sałatę, jajko (ugotowane na twardo), marchewkę, jabłko.

2. Oglądanie produktów przygotowanych przez nauczyciela i dzieci.

Dzieci podają propozycje potraw, do których przygotowania można wykorzystać zgromadzone przed nimi produkty.

3. Wykonanie przekąski *Nasze myszki*.

- Zapropionowanie wykonania z naturalnych produktów *smacznych myszek*, które mogą stanowić przekąskę podczas rodzinnych spotkań i zachęcić dzieci do spożywania zdrowych produktów w ciekawej postaci.
- Podkreślenie znaczenia higienicznego przygotowania różnych potraw oraz podania ich w ciekawy sposób.
- Pokaz i omówienie przez nauczyciela sposobu wykonania *myszki*.
- Przygotowanie stanowisk pracy; zadbanie o higienę.
- Samodzielne działania dzieci.

Dzieci otrzymują na jednorazowych talerzykach przecięte na połowę jajka ugotowane na twardo. Na środku stołu znajdują się talerze, na nich listki sałaty, listki szczypiorku, małe słupki papryki czerwonej, plasterki: marchewki, rzodkiewki, trójkąty sera żółtego. Dzieci układają jajko na listkach sałaty przeciętą stroną do spodu, z rzodkiewki lub marchewki wykonują uszy *myszki*, lekko wciskając je z jednej i drugiej strony końca jajka. *Wąsy* i *ogonek* wykonują ze szczypiorku, wciskając go lekko wykałaczką z przodu i z tyłu jajka; *oczy* – to paseczki czerwonej papryki wciśnięte w jajko (można również wykorzystać ziarenka pieprzu). Przed *myszką*, na liściu sałaty dzieci układają trójkącik sera żółtego. Każde dziecko wykonuje dwie *myszki* – jedna służy do degustacji i podzielenia się wrażeniami smakowymi; druga to niespodzianka dla rodziców. Talerzyki wokół *myszek* dzieci dekorują, według własnych pomysłów, pozostałymi plasterkami rzodkiewki i marchewki oraz szczypiorkiem.

III

1. Zabawa zręcznościowa *Ubieramy kolegę*.

Dzieci dobierają się parami. Jedno dziecko z pary stara się jak najszybciej założyć partnerowi czapkę, szalik i rękawiczki. Wygrywa dziecko, które zrobi to najszybciej. Następnie dzieci zamieniają się rolami.

☐ Zabawa ruchowa rozwijająca szybkość i zwinność – *Rozsypane tabletki (przewodnik, s. 52)*.

2. Ćwiczenie sprawności manualnej i inwencji twórczej – *Paski i kropki*.

Dzieci wycinają z kolorowego papieru różnych rozmiarów paski, kółeczka, przyklejają je na sylwecie swetra wyciętej z kolorowego kartonu, tworząc wzór według własnych pomysłów.

Załącznik nr 3d

Dzień 3. Poznajemy swój region

Cele ogólne:

- przybliżanie charakterystycznych miejsc danej miejscowości,
- rozwijanie sprawności manualnej.

Cele operacyjne:

Dziecko:

- wymienia wybrane, charakterystyczne miejsca znajdujące się w jego miejscowości,
- wspólnie wykonuje album o swojej miejscowości.

Środki dydaktyczne: nagrania przyśpiewek ludowych wykonywanych przez zespoły charakterystycznych dla danego regionu, obrazek herbu danej miejscowości, obrazki różnych herbów, pocztówki, ilustracje przedstawiające miejsca charakterystyczne dla danej miejscowości, stemple z ziemniaków owinięte materiałem o wyraźnej fakturze, farby, ekspozyty do kącika regionalnego, papier kolorowy, nożyczki, serwetki charakterystyczne dla danego regionu (lub ich zdjęcia, obrazki), tamburyn, gałązka lub zielone listki, zagadki o różnych miejscach, zabytkach, klej, kartki, podpisy do widokówek, ilustracji, kartoniki z imionami dzieci, wstążeczka, dziurkacz, okładka albumu (z hrebem), karty pracy, cz. 3, s. 60, 61, 62.

Przebieg dnia

I

1. Słuchanie nagrań zespołów ludowych z własnego regionu, zwrócenie uwagi na ich tematykę, występującą gwarę i instrumenty ludowe.
2. Nauka wybranej przyśpiewki lub zabawy ze śpiewem, charakterystycznej dla danego regionu, np. region świętokrzyski – przyśpiewka *Goląbeczek przylata*.

Żywo

Go - łą - be - czek przy - la - ta, lis - tek w dziób - ku przy - no - si.

Go - łą - be - czek da te - mu, kto go ład - nie po - pro - si.

*Goląbeczek przylata,
listek w dzióbku przynosi.*

*Goląbeczek da temu,
kto go ładnie poprosi.*

Dzieci tworzą koło wiązane. W środku koła wybrane dziecko – *goląbeczek* – trzyma w ręce gałązkę lub zielone listki. Dzieci chodzą po kole i śpiewają, a przy słowach piosenki *Kto go ładnie poprosi*, zatrzymują się, kłaniają *goląbeczkowi*, a on wybiera dziecko z koła, ofiarowuje mu gałązkę i razem tańczą.

- Przyśpiewka *A u mojej pani matki*.

Dwoje wybranych dzieci tworzy z uniesionych rąk *bramę*, a reszta ustawia się w długi *łańcuch*, który musi przez tę *bramę* przejść.

Żywo

A u mo - jej pa - ni mat - ki przed sie - nią, przed sie - nią

czer - wie - nią się ja - błu - sze - czka, czer - wie - nią, czer - wie - nią.

Wszyscy śpiewają:

*A u mojej pani matki
przed sienią, przed sienią
czerwienią się jabłuszcza,
czerwienią, czerwienią.
Urwała ich Marysienka
dwanaście, dwanaście.
Zaniosła je na zameczek
staroście, staroście.
Pan starosta jabłuszczkom
bardzo rad, bardzo rad,
zaprosił ci Marysienię*

*na obiad, na obiad.
Liczy, liczy te jabłuszka
po stole, po stole,
a Marysia już ucieka
przez pole, przez pole!
Dzieci dalej mówią:
Pierwsze przepustne,
drugie – kapustne,
trzecie – darowane,
czwarte – za głowę złapane!*

Potem opuszczają ręce tworzące *bramę*. Zatrzymane dziecko musi powiedzieć, do kogo chce pójść i wskazać na jedno z pary dzieci tworzących *bramę*. Dzieci wcześniej umawiają się, które będzie *diabłem*, a które – *aniołem*. Jeśli dziecko wskaże *aniola*, zostaje przez niego przytulone, jeśli *diabła* – ucieka, a *diabeł* je goni.

 Ćwiczenia poranne – zestaw XIX (*przewodnik*, s. 55).

II

 Zapoznanie z herbem, ważniejszymi miejscami, zabytkami charakterystycznymi dla danej miejscowości oraz strojami danego regionu.

1. Pokazanie herbu miejscowości, z której pochodzą dzieci.

2. Poszukiwanie odpowiedzi na to pytanie *Co to jest herb?*

Zwrócenie uwagi, jak on wygląda; z jakich elementów się składa; co one oznaczają. Wyjaśnienie znaczenia herbu dla danej miejscowości; wymienienie miejsc, w jakich można go zobaczyć.

3. Zabawa rozwijająca spostrzegawczość i szybką reakcję – *Rozpoznaj swój herb*.

Dzieci poruszają się po sali w rytmie tamburynu. Podczas przerwy w grze nauczyciel pokazuje obrazki różnych herbów oraz – co pewien czas – obrazek herbu miejscowości, z której pochodzą dzieci. Jeśli pokazuje herby innych miast, dzieci stoją i nie poruszają się; jeśli jest to herb ich miejscowości, przykucają i klaszczą w ręce.

4. Zabawa *Co to za miejsca?*

Dzieci wybierają pocztówki lub ilustracje ułożone przed nimi obrazem ku dołowi. Rozpoznają i nazywają miejsca, budowle, zabytki, które te obrazki przedstawiają.

5. Karty pracy, cz. 3, s. 60–61.

Oglądanie obrazków przedstawiających dzieci ubrane w stroje ludowe, umieszczonych na konturowej mapie Polski. Otaczanie pętlą dzieci w strojach ludowych z własnego regionu, omówienie wyglądu ich strojów.

 Zabawa ruchowa ze śpiewem, przy poznanej przyśpiewce (*przewodnik*, s. 60–61).

 Wspólne wykonanie albumu pt. *Moja miejscowość*.

1. Rozwiązywanie zagadek o wybranych miejscach charakterystycznych dla danej miejscowości. Nauczyciel opisuje wybrane miejsce, wybrany zabytek, a dzieci odgadują, co to jest, i odszukują pasujący obrazek, pasującą widokówkę.

2. Zapoznanie ze sposobem wykonania albumu reklamującego miejscowość, w której mieszkają dzieci, i zachęcającego do jej odwiedzania.

Wypowiedzi dzieci na temat wyglądu albumu i jego zawartości.

3. Wykonanie pracy przez dzieci.

- Dzieci nakleją na kartkach (wcześniej ozdobionych stemplami z ziemniaków owiniętych materiałem o wyraźnej fakturze, np. sztruksem, koronką, szarym płótnem...), widokówki przedstawiające daną miejscowość.
 - Przykleją pod widokówkami podpisy (przygotowane przez nauczyciela), oraz kartoniki z imionami dzieci, które daną stronę wykonały.
 - Łączą kartki wykonane indywidualnie w jedną całość za pomocą wstążeczki przewleczonej przez dziurki wykonane dziurkaczem.
 - Dołączają kartonową okładkę z herbem miejscowości pokolorowanym przez chętne dziecko i tytułem albumu *Moja miejscowość*.
4. Prezentacja albumu w kąciku dla rodziców, a następnie umieszczenie go w kąciku regionalnym zorganizowanym w sali przedszkolnej.

III

1. Zorganizowanie w sali *kącika regionalnego*, związanego z regionem, z którego pochodzą dzieci. Zagospodarowanie go eksponatami charakterystycznymi dla danego regionu, przyniesionymi przez dzieci (np. wyrobami ceramicznymi, figurkami drewnianymi, glinianymi, kwiatami z bibuły, książkami o regionie, elementami strojów ludowych, serwetkami, wycinankami...).
 - Zachęcanie do wzbogacania kącika o nowe elementy w ciągu roku szkolnego.
 - 📄 Zabawa ruchowa przy poznanej przyśpiewce (*przewodnik*, s. 60–61).
2. Wykonanie papierowej serwetki.
 - Pokaz sposobu składania papieru kolorowego i wycinania poszczególnych elementów.
 - Oglądanie powstałych serwetek, zwrócenie uwagi na symetryczność wzorów powstałą dzięki odpowiedniemu złożeniu papieru.
 - Porównywanie powstałych serwetek z serwetkami charakterystycznymi dla danego regionu (zdjęcia, obrazki, oryginalne serwetki), zwrócenie uwagi na powtarzające się wzory, elementy zdobnicze oraz kolorystykę.
3. Karta pracy, cz. 3, s. 62.

Rysowanie po śladach płataninek. Odczytanie imion dzieci ukrytych w płataninkach. Słuchanie nazw domów, w których mieszkają. Odszukiwanie zdjęć tych domów wśród naklejek i naklejanie w odpowiednich miejscach.

ARKUSZ OBSERWACYJNY CECH ROZWOJOWYCH DZIECKA 3-LETNIEGO

Imię i nazwisko dziecka:

Daty kolejnych obserwacji: I (początek roku szkolnego – wczesień)

II (styczeń/luty)

III (maj/czerwiec)

Prowadzący obserwację:

Rodzaj obserwacji: jednostkowa, bezpośrednia, bierna, całościowa, ciągła.

Obserwowana cecha	Obserwacja I			Obserwacja II			Obserwacja III					
	Wysoki poziom rozwoju cechy	Przebiegiły poziom rozwoju cechy	Niski poziom rozwoju cechy	Brak danej cechy	Wysoki poziom rozwoju cechy	Przebiegiły poziom rozwoju cechy	Niski poziom rozwoju cechy	Brak danej cechy	Wysoki poziom rozwoju cechy	Przebiegiły poziom rozwoju cechy	Niski poziom rozwoju cechy	Brak danej cechy
Rozwój fizyczny												
Dziecko: rozbiera i ubiera się samodzielnie												
samodzielnie spożywa posiłki												
chętnie uczestniczy w zabawach ruchowych												
sprawnie wykonuje proste ćwiczenia ruchowe (np. podskoki)												
chętnie bawi się na świeżym powietrzu												
prawidłowo trzyma narzędzia do rysowania												
wykonuje prace plastyczne												
prawidłowo koloruje												
rytmicznie porusza się przy muzyce												
jest odporne na zachorowania (np. przeziębienia)												
sygnalizuje nauczycielowi złe samopoczucie												

ARKUSZ OBSERWACYJNY CECH ROZWOJOWYCH DZIECKA 4-LETNIEGO

Imię i nazwisko dziecka:

Daty kolejnych obserwacji: I (początek roku szkolnego – wczesień)

II (styczeń/luty)

III (maj/czerwiec)

Prowadzący obserwację:

Rodzaj obserwacji: jednostkowa, bezpośrednia, bierna, całościowa, ciągła.

Obserwowana cecha	Obserwacja I			Obserwacja II			Obserwacja III					
	Wysoki poziom rozwoju cechy	Przebieżny poziom rozwoju cechy	Niski poziom rozwoju cechy	Brak danej cechy	Wysoki poziom rozwoju cechy	Przebieżny poziom rozwoju cechy	Niski poziom rozwoju cechy	Brak danej cechy	Wysoki poziom rozwoju cechy	Przebieżny poziom rozwoju cechy	Niski poziom rozwoju cechy	Brak danej cechy
Rozwój fizyczny												
Dziecko: rozbiera i ubiera się samodzielnie												
samodzielnie spożywa posiłki												
chętnie uczestniczy w zabawach ruchowych												
sprawnie wykonuje proste ćwiczenia ruchowe (np. rzut piłką)												
chętnie bawi się na świeżym powietrzu												
prawidłowo trzyma narzędzia do rysowania												
posługuje się jedną ręką podczas rysowania												
z zaangażowaniem wykonuje prace plastyczne												
prawidłowo koloruje, wycina nożyczkami (wykonuje zadania wymagające koordynacji wzrokowo-ruchowej)												

Rozwój społeczno-emocjonalny									
Dziecko: podaje swoje imię i nazwisko									
podaje nazwę swojej miejscowości									
podaje nazwę swojego kraju									
zgodnie bawi się z innymi dziećmi									
grzecznie zwraca się do innych									
zna imiona kolegów i koleżanek z grupy									
przestrzega umów przyjętych w grupie									
pomaga kolegom i koleżankom									
wykonuje polecenia nauczyciela									
mówi o swoich potrzebach									
próbje nazywać swoje emocje (radość, smutek)									
kończy rozpoczętą pracę (np. plastyczną)									
sprząta zabawki									
nie bierze cudzych rzeczy									
stara się być samodzielne									
jest pogodne i ma dobre samopoczucie									
radzi sobie w sytuacjach konfliktowych									
nawiązuje kontakt z nauczycielem									
*									
*									

* Inne osiągnięcia

Interpretacja wyników obserwacji

- Po przeprowadzeniu pierwszego pomiaru obserwacji nauczyciel ustala kierunek pracy z dzieckiem w czasie roku szkolnego – tworzy roczny plan pracy indywidualnej dla każdego dziecka.
 - Drugi pomiar obserwacji służy weryfikacji skuteczności pracy nauczyciela z dzieckiem (na tej podstawie nauczyciel dokonuje korekty planu pracy indywidualnej z dzieckiem).
 - Obserwacja dziecka dokonana w trzecim pomiarze ma służyć określeniu stanu rozwoju dziecka i jego dynamiki.
 - Stan rozwoju można określić, zliczając wyniki z poszczególnych poziomów (tabela czytana w pionie).
 - * Większość wyników uzyskanych z danego poziomu sugeruje ten właśnie poziom rozwoju dziecka (działania pedagogiczne polegają wówczas na dążeniu do podniesienia tego poziomu na wyższy).
 - * Nierównomierne rozłożenie wyników z poszczególnych poziomów świadczy o dysharmonii rozwojowej (intencjonalne działania podejmowane przez nauczyciela powinny wówczas dotyczyć intensyfikowania rozwoju w zakresie zaburzonych funkcji, czynności, procesów).
 - Dynamikę rozwoju określa się poprzez porównanie wyników z kolejnych pomiarów (tabela czytana w poziomie). Pozwała to na dostrzeżenie:
 - * postępu rozwoju danej cechy (jeśli wyniki utrzymują się z niższego na wyższy poziom),
 - * stagnacji rozwoju danej cechy (jeśli wyniki zmieniają się na tym samym poziomie),
 - * regresu w rozwoju danej cechy (jeśli wyniki zmieniają się z wyższego na niższy).
- Stwierdzenie stagnacji rozwoju dziecka stanowi podstawę do poszukiwania przyczyn tego zjawiska oraz wyznacza potrzebę wzmoczonego wysiłku całego środowiska społecznego na rzecz niesienia mu pomocy.
- Stwierdzenie regresu kwalifikuje dziecko do konsultacji ze specjalistami (lekarzem, psychologiem, logopedą itp.).

Pamiętajmy, że dziecko jest w toku dynamicznego rozwoju, dlatego należy unikać kategoriycznych stwierdzeń w jego ocenie. Wyniki obserwacji mają charakter orientacyjny i służą głównie ukierunkowaniu działalności nauczyciela (i rodziców) na wspomaganie dziecka w procesie nabywania doświadczeń.

ARKUSZ OBSERWACYJNY CECH ROZWOJOWYCH DZIECKA 5-LETNIEGO

Imię i nazwisko dziecka:

Daty kolejnych obserwacji: I (początek roku szkolnego – wczesień)

II (styczeń/luty)

III (maj/czerwiec)

Prowadzący obserwację:

Rodzaj obserwacji: jednostkowa, bezpośrednia, bierna, całościowa, ciągła.

Obserwowana cecha	Obserwacja I			Obserwacja II			Obserwacja III		
	Wysoki poziom rozwoju cechy	Przeciętny poziom rozwoju cechy	Niski poziom rozwoju cechy	Wysoki poziom rozwoju cechy	Przeciętny poziom rozwoju cechy	Niski poziom rozwoju cechy	Wysoki poziom rozwoju cechy	Przeciętny poziom rozwoju cechy	Niski poziom rozwoju cechy
Rozwój fizyczny									
Dziecko: wykonuje czynności związane z samoobsługą									
uczestniczy w zabawach i ćwiczeniach ruchowych									
wykonuje prace plastyczne									
wykonuje prace techniczne									
posługuje się jedną ręką podczas rysowania									
prawidłowo wykonuje zadania wymagające koordynacji wzrokowo-ruchowej									
stara się precyzyjnie wykonywać czynności									
prawidłowo trzyma narzędzie do rysowania									
ilustruje ruchem muzykę									
*									
*									

Rozwój umysłowy									
Dziecko: rozumie treść obrazków									
łączy obrazki w pary									
dostrzega na obrazkach różnice i podobieństwa									
dostrzega związki przyczynowo-skutkowe									
spostreżega słuchowo									
poprawnie artykułuje głoski									
wypowiada się spontanicznie									
poprawnie formułuje wypowiedzi									
poprawnie formułuje pytania									
rozumie pytania i polecenia nauczyciela									
rozumie treść wysłuchanego tekstu									
powtarza z pamięci krótki tekst									
odtwarza podany wzór									
klasyfikuje przedmioty według podanego kryterium									
orientuje się w schemacie własnego ciała									
prawidłowo określa stosunki przestrzenne (na, pod, za, obok...)									
prawidłowo określa kierunki (w prawo, w lewo, na prawo, na lewo)									
orientuje się w najbliższym otoczeniu									
różnicuje dźwięki dochodzące z otoczenia									
umie odtworzyć podany rytm									
chętnie śpiewa									
podaje role w zabawach parateatralnych									

jest zainteresowane urządzeniami technicznymi																
*																
*																
Rozwój społeczno-emocjonalny																
Dziecko: grzecznie zwraca się do innych																
bawi się w grupie																
przestrzega norm przyjętych przez grupę																
stosuje się do poleceń nauczyciela																
określa swoje potrzeby																
zna swój adres zamieszkania																
zna nazwę swojej miejscowości																
wie, czy to jest miasto, czy wieś																
wie, jakiej jest narodowości																
kończy rozpoczętą pracę																
dba o czystość i estetykę wokół siebie																
szanuje własność osobistą i społeczną																
stara się być samodzielne																
chętnie udziela pomocy kolegom																
umie radzić sobie z niepowodzeniami, porażkami, stresem																
przestrzega zasad bezpieczeństwa podczas zabaw z kolegami																
orientuje się w tym, co dobre i co złe																
nie ocenia innych na podstawie wyglądu																
*																
*																

* Inne osiągnięcia

Dodatkowe osiągnięcia dziecka:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Interpretacja wyników obserwacji

1. Nauczyciel zaznacza w tabeli poziom rozwoju danej cechy.
2. Po przeprowadzeniu pierwszego pomiaru obserwacji nauczyciel ustala kierunki pracy z dzieckiem w czasie roku szkolnego.
3. Drugi pomiar służy weryfikacji skuteczności pracy nauczyciela z dzieckiem.
4. Obserwacja dziecka dokonana w trzecim pomiarze ma służyć określeniu stanu rozwoju i jego dynamiki.
 - 4.1. Stan rozwoju można określić, zliczając wyniki z poszczególnych poziomów (tabela czytana w pionie). Większość wyników z danego poziomu sugeruje ten właśnie poziom rozwoju dziecka. Równomierne rozłożenie wyników z poszczególnych poziomów świadczy o dysharmonii rozwoju.
 - 4.2. Osiągnięcie niskiego poziomu rozwoju oraz stwierdzenie dysharmonii rozwojowej wymaga konsultacji ze specjalistą.
 - Dynamikę rozwoju bada się poprzez porównanie wyników z kolejnych pomiarów (tabela czytana w poziomie). Pozwala to na dostrzeżenie:
 - postępu w rozwoju danej cechy (jeżeli wyniki zmieniają się z niższego na wyższy poziom)
 - stagnacji rozwoju danej cechy (jeżeli wyniki utrzymują się na tym samym poziomie)
 - regresu w rozwoju danej cechy (jeżeli wyniki zmieniają się z wyższego na niższy).

Stwierdzenie regresu kwalifikuje dziecko do konsultacji ze specjalistą.

ARKUSZ OBSERWACYJNY CECH ROZWOJOWYCH DZIECKA 6-LETNIEGO

Imię i nazwisko dziecka:

Wiek dziecka:

Daty kolejnych obserwacji: I (początek roku szkolnego – wczesień)

II (styczeń/luty)

III (maj/czerwiec)

Prowadzący obserwację:

Rodzaj obserwacji: jednostkowa, bezpośrednia, bierna, całościowa, ciągła.

Obserwowana cecha	Obserwacja I			Obserwacja II			Obserwacja III		
	Wysoki poziom rozwoju cechy	Przeciętny poziom rozwoju cechy	Niski poziom rozwoju cechy	Wysoki poziom rozwoju cechy	Przeciętny poziom rozwoju cechy	Niski poziom rozwoju cechy	Wysoki poziom rozwoju cechy	Przeciętny poziom rozwoju cechy	Niski poziom rozwoju cechy
Rozwój fizyczny									
Dziecko: wykonuje czynności związane z samoobsługą									
uczestniczy w zabawach i ćwiczeniach ruchowych									
wykonuje prace plastyczne									
wykonuje prace techniczne									
posługuje się jedną ręką podczas rysowania									
prawidłowo wykonuje zadania wymagające koordynacji wzrokowo-ruchowej									
stara się precyzyjnie wykonywać czynności									
prawidłowo trzyma narzędzie do rysowania									
ilustruje ruchem muzykę									
*									
*									

Rozwój umysłowy									
Dziecko: rozumie treść obrazków									
dostreaga na obrazkach różnice i podobieństwa									
dostreaga związki przyczynowo-skutkowe									
różnicuje dźwięki dochodzące z otoczenia									
poprawnie artykułuje głoski									
wypowiada się spontanicznie									
poprawnie formułuje wypowiedzi									
poprawnie formułuje pytania									
rozumie pytania i polecenia nauczyciela									
rozumie treść wysłuchanego tekstu									
powtarza z pamięci krótki tekst									
posiada rozwinięty słuch fonemacyjny									
rozpoznaje i nazywa litery									
czyta wyrazy									
jest zainteresowane podejmowaniem prób pisania									
odtworza podany wzór									
klasyfikuje przedmioty według podanego kryterium									
orientuje się w schemacie własnego ciała									
prawidłowo określa stosunki przestrzenne (na, pod, za, obok...)									
prawidłowo określa kierunki (w prawo, w lewo, na prawo, na lewo)									
dostreaga podany rytm i go kontynuuje									

rozpoznaje i nazywa cyfry od 0 do 9 i liczbę 10																		
dodaje i odejmuje na konkretach w zakresie 10																		
chętnie śpiewa																		
podejmuje role w zabawach parateatralnych																		
jest zainteresowane urządzeniami technicznymi																		
aktywnie uczestniczy w zabawach i zajęciach z elementami posługiwania się językiem obcym nowożytnym																		
aktywnie uczestniczy w zabawach i zajęciach z elementami posługiwania się językiem mniejszości narodowej, etnicznej lub językiem regionalnym																		
*																		
*																		
Rozwój społeczno-emocjonalny																		
Dziecko: grzecznie zwraca się do innych																		
zna swój adres																		
wie, jakiej jest narodowości																		
bawi się w grupie																		
akceptuje potrzeby dzieci o różnicowanych możliwościach fizycznych i intelektualnych																		
przestrzega norm przyjętych przez grupę																		
stosuje się do poleceń nauczyciela																		
określa swoje potrzeby																		

Interpretacja wyników obserwacji

1. Nauczyciel zaznacza w tabeli poziom rozwoju danej cechy.
2. Po przeprowadzeniu pierwszego pomiaru obserwacji nauczyciel ustala kierunki pracy z dzieckiem w czasie roku szkolnego.
3. Drugi pomiar służy weryfikacji skuteczności pracy nauczyciela z dzieckiem.
4. Obserwacja dziecka dokonana w trzecim pomiarze ma służyć określeniu stanu rozwoju i jego dynamiki.
 - 4.1. Stan rozwoju można określić, zliczając wyniki z poszczególnych poziomów (tabela czytana w pionie). Większość wyników z danego poziomu sugeruje ten właśnie poziom rozwoju dziecka. Równomierne rozłożenie wyników z poszczególnych poziomów świadczy o dysharmonii rozwojowej. Osiągnięcie niskiego poziomu rozwoju oraz stwierdzenie dysharmonii rozwojowej wymaga konsultacji ze specjalistą.
 - 4.2. Dynamikę rozwoju bada się poprzez porównanie wyników z kolejnych pomiarów (tabela czytana w poziomie). Pozwala to na dostrzeżenie:
 - postępu w rozwoju danej cechy (jeżeli wyniki zmieniają się z niższego na wyższy poziom)
 - stagnacji rozwoju danej cechy (jeżeli wyniki utrzymują się na tym samym poziomie)
 - regresu w rozwoju danej cechy (jeżeli wyniki zmieniają się z wyższego na niższy).

Stwierdzenie regresu kwalifikuje dziecko do konsultacji ze specjalistą.

Ocena gotowości szkolnej dziecka

Edukacja przedszkolna

Zadaniem każdego nauczyciela edukacji przedszkolnej jest:

- wybranie (lub opracowanie) programu, który zawiera odpowiednie narzędzia diagnostyczne
- prowadzenie i dokumentowanie obserwacji pedagogicznych mających na celu poznanie możliwości i potrzeb rozwojowych dzieci
- przeprowadzenie analizy i podsumowania przeprowadzonych obserwacji na przełomie października i listopada, tak zwanej diagnozy przedszkolnej, w celu ocenienia gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole podstawowej
- na podstawie zgromadzonych wyników diagnozy – opracowanie i zrealizowanie indywidualnego programu wspomagania i korygowania rozwoju dziecka (celem takiej analizy jest także przekazanie rodzicom informacji o poziomie gotowości szkolnej ich dzieci)
- na podstawie dokumentacji obserwacji pedagogicznych i przeprowadzonej ich analizy, w terminie do końca kwietnia, wydanie rodzicom informacji o gotowości ich dziecka do podjęcia nauki w szkole podstawowej – wypełniony druk ministerialny *Informacja o gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole podstawowej*.

Zadania związane z językiem obcym nowożytnym (zadania nr 22, 23) przeprowadza, analizuje i ocenia nauczyciel prowadzący zajęcia z tego języka.

Wierzmy, że narzędzie diagnostyczne, które oddajemy Ci, Drogi Nauczycielu, będzie pomocne w ocenieniu gotowości szkolnej dziecka.

Autorki

Opis arkusza obserwacji do badania gotowości szkolnej

Zadania prezentowane w arkuszu dają nauczycielom i rodzicom możliwość określenia rozwoju dziecka w trzech sferach: fizycznej, umysłowej i społeczno-emocjonalnej. W tabeli są przedstawione numery zadań arkusza odnoszące się do poszczególnych sfer i kategorii.

Sfera rozwoju	Kategorie szczegółowe	Numer zadania
Fizyczna	Sprawność ruchowa	1
	Sprawność rąk	2
	Lateralizacja (stronność ciała)	3–4
Umysłowa	Spostrzeganie wzrokowe	5–6
	Koordinacja wzrokowo-ruchowa (przygotowanie do pisania, próby pisania)	7–11
	Słownictwo i poprawność językowa (język polski)	12–13
	Spostrzeganie słuchowe	14–17
	Elementy nauki czytania	18–21
	Mowa – język obcy nowożytny	22–23
	Wiadomości ogólne	24
	Wiadomości i pojęcia matematyczne	25–34
	Pamięć słuchowa, wzrokowa i ruchowa	35–37
	Uwaga	38
Spoleczno-emocjonalna	Rozwój moralny	39
	Stosunek do dorosłych	40–41
	Stosunek do rówieśników	42–44
	Rozwój emocjonalny	45–48
	Samoobsługa	49
	Samodzielność	50

Opracowanie
dr Małgorzata Kwaśniewska
Wiesława Żaba-Żabińska

Arkusz obserwacji do badania gotowości szkolnej*

Imię i nazwisko: Wiek:

Część I. Rozwój fizyczny

Zadanie 1. (będą potrzebne skakanka i piłka)

Zadania	Wykonuje – 1 p. Nie wykonuje – 0 p.	
	I termin	II termin
Skacze 3 razy na dwóch nogach.		
Skacze 3 razy na jednej nodze.		
Przechodzi stopa za stopą wzdłuż skakanki (rozciągniętej na podłożu).		
Wykonuje 3 przysiady.		
Stoi na jednej nodze (minimum 5 sekund).		
Stoi na jednej nodze z zamkniętymi oczami (około 3–4 sekund).		
Biegnie do mety (dystans około 20 metrów).		
Skacze przez skakankę.		
Rzuca do mnie piłkę.		
Kopie piłkę.		
	Razem ...	Razem ...

Należy podkreślić odpowiedź odnoszącą się do badanego dziecka.

Dziecko preferuje nogę: prawą, lewą, nie ma preferencji.

Zadanie 2. (będą potrzebne: klocki, kredki, kartka, plastelina, farby, załącznik a, nożyczki)

Zadania	Wykonuje sprawnie – 2 p. Wykonuje niesprawnie – 1 p. Nie wykonuje – 0 p.	
	I termin	II termin
Buduje z klocków wieżę.		
Rysuje kredkami ulubioną zabawkę.		
Lepi z plasteliny zwierzątko.		
Maluje farbami siebie.		
Wydziera z papieru kwiatek.		
Wycina figury (załącznik a).		
	Razem	Razem

Należy podkreślić odpowiedź odnoszącą się do badanego dziecka.

Dziecko posługuje się ręką: prawą, lewą, obydwoma rękami.

* Należy wpisać lub podkreślić wynik uzyskany przez dziecko.

Zadanie 3. (będą potrzebne: kredki, kartka, gazeta, łyżeczka, kubek z sokiem)

Interpretacja wyników:

3 P – lateralizacja prawostronna

3 L – lateralizacja lewostronna

2 P/1 L lub 2 L/1 P – lateralizacja mieszana

Zadania	Ręka: P – prawa, L – lewa
Rysuje słoneczko.	
Jedną ręką zgniatą gazetę w kulkę.	
Jedną ręką miesza łyżeczką sok w kubku.	
Określenie dominacji.	

Zadanie 4. (będą potrzebne: drzwi, butelka, rolka po folii)

Zadania	Oko: P – prawe, L – lewe
Patrzy przez dziurkę od klucza.	
Zagłada do butelki.	
Patrzy przez lunetę (np. przez rolkę po folii aluminiowej) na księżyc.	
Określenie dominacji.	

Łączna liczba punktów w części I:

I termin

II termin

Część II. Rozwój umysłowy

Zadanie 5. (będą potrzebne: załącznik **b**, nożyczki)

Rozetnij obrazek wzdłuż linii. Ułóż obrazek z otrzymanych puzzli.

	I termin	II termin
Układa z puzzli obrazek – samodzielnie, sprawnie i szybko.	2 p.	2 p.
Układa z puzzli obrazek – samodzielnie, ale powoli.	1 p.	1 p.
Nie układa z puzzli obrazka samodzielnie, oczekuje pomocy.	0 p.	0 p.

Zadanie 6. (będą potrzebne: załącznik **c**, ołówek, kredki)

Pokoloruj pola jak we wzorach. (Podziel figury jak we wzorach).

	I termin	II termin
Prawidłowo koloruje 4 wzory. (Prawidłowo dzieli 4 figury według wzoru).	2 p.	2 p.
Prawidłowo koloruje 2–3 wzory. (Prawidłowo dzieli 2–3 figury według wzoru).	1 p.	1 p.
Prawidłowo koloruje najwyżej 1 wzór. (Prawidłowo dzieli najwyżej 1 figurę według wzoru).	0 p.	0 p.

Zadanie 7. (będą potrzebne załącznik **d** i ołówek)

Dokończ rysować szlaczki.

	I termin	II termin
Rysuje prawidłowo 3 szlaczki.	2 p.	2 p.
Rysuje prawidłowo 2 szlaczki.	1 p.	1 p.
Rysuje prawidłowo 1 szlaczek.	0 p.	0 p.

Zadanie 8. (będą potrzebne załącznik **e** i ołówek)

Rysuj po śladach.

	I termin	II termin
Rysuje dokładnie po śladach.	2 p.	2 p.
Rysuje, wychodząc nieznacznie poza ślady.	1 p.	1 p.
Rysuje, nie trzymając się śladów.	0 p.	0 p.

Zadanie 9. (będą potrzebne załącznik **f** i ołówek)

Narysuj samodzielnie przedstawione figury.

	I termin	II termin
Dokładnie odwzorowuje kształty figur.	2 p.	2 p.
Zniekształca nieznacznie kształty figur.	1 p.	1 p.
Nie odwzorowuje.	0 p.	0 p.

Zadanie 10.

	I termin	II termin
Dokładnie odwzorowuje kształty liter.	2 p.	2 p.
Zniekształca nieznacznie kształty liter.	1 p.	1 p.
Nie odwzorowuje liter.	0 p.	0 p.

Zadanie 11.

	I termin	II termin
Samodzielnie podejmuje próby pisania.	2 p.	2 p.
Podejmuje próby pisania pod wpływem zachęty dorosłych.	1 p.	1 p.
Nie podejmuje prób pisania.	0 p.	0 p.

Zadanie 12.

Wyjaśnij, co oznaczają podane słowa.

łóżko, tulipan, lustro

księżyc, muzeum, gruszka

ważenie, mierzenie, telefonowanie

	I termin	II termin
Wyjaśnia znaczenie 7–9 słów. Próbuje definiować, podając nazwy ogólne.	2 p.	2 p.
Wyjaśnia znaczenie 4–6 słów. Określa cechy zewnętrzne i cechy budowy (definicja opisowa).	1 p.	1 p.
Wyjaśnia znaczenie mniej niż 4 słów.	0 p.	0 p.

Zadanie 13. (załącznik g)

Przyjrzyj się kolejnym obrazkom. Ułóż opowiadanie na ich podstawie.

	I termin	II termin
Opowiada, posługując się rozwiniętymi zdaniami. Podaje przyczynę i skutek zdarzenia.	2 p.	2 p.
Opowiada, posługując się prostymi zdaniami. Podaje przyczynę i skutek zdarzenia.	1 p.	1 p.
Wymienia elementy poszczególnych obrazków. Nie podaje przyczyny albo skutku zdarzenia.	0 p.	0 p.

Zadanie 14. (będą potrzebne klocki)

Posłuchaj zdań. Po każdym usłyszonym zdaniu weź jeden klocek.

Adam ogląda film. To jest film o leśnych zwierzętach. Opowiada on o wiewiórce.

Wiewiórka zbiera orzechy laskowe. Znosi je do dziupli. Będzie miała zapasy na zimę.

	I termin	II termin
Bierze tyle klocków, ile jest zdań w tekście.	2 p.	2 p.
Bierze o jeden klocek więcej lub o jeden mniej niż jest zdań w tekście.	1 p.	1 p.
Nie bierze klocków lub bierze przypadkową liczbę klocków.	0 p.	0 p.

Zadanie 15. (będą potrzebne nożyczki i kartka papieru)

Odetnij z kartki trzy paski. Każdy pasek oznacza zdanie. Posłuchaj zdań. Rozetnij każdy pasek na tyle części, z ilu słów składa się czytane zdanie.

Wiewiórka ma orzechy.

Sosna jest drzewem iglastym.

Ciało niedźwiedzia pokrywa gęste futro.

	I termin	II termin
Prawidłowo określa liczbę słów w 3 zdaniach.	2 p.	2 p.
Prawidłowo określa liczbę słów w 2 zdaniach.	1 p.	1 p.
Prawidłowo określa liczbę słów w 1 zdaniu lub nie potrafi prawidłowo określić liczby słów w żadnym zdaniu.	0 p.	0 p.

Zadanie 16.

Podziel na sylaby usłyszane słowa.

rama, waga, buda, lody

sałata, tygrysy, telefon, pomidor

telewizor, hipopotam, długopisy, kaloryfer

	I termin	II termin
Dzieli na sylaby 11–12 słów.	2 p.	2 p.
Dzieli na sylaby 6–10 słów.	1 p.	1 p.
Dzieli na sylaby mniej niż 6 słów.	0 p.	0 p.

Zadanie 17.

Podziel na głoski podane słowa.

Ela, ser, rak, ule

tory, waga, kasa, foka

sroka, kapusta, bałwan, telefon

	I termin	II termin
Dzieli na głoski 11–12 słów.	2 p.	2 p.
Dzieli na głoski 6–10 słów.	1 p.	1 p.
Dzieli na głoski mniej niż 6 słów.	0 p.	0 p.

Zadanie 18.

	I termin	II termin
Zna litery.	2 p.	2 p.
Myli litery.	1 p.	1 p.
Nie zna liter.	0 p.	0 p.

Zadanie 19.

	I termin	II termin
Układa wyrazy z liter.	2 p.	2 p.
Popelnia błędy przy układaniu wyrazów z liter.	1 p.	1 p.
Nie układa wyrazów z liter.	0 p.	0 p.

Zadanie 20.

	I termin	II termin
Układa zdania z wyrazów.	2 p.	2 p.
Popelnia błędy przy układaniu zdań z wyrazów.	1 p.	1 p.
Nie układa zdań z wyrazów.	0 p.	0 p.

Zadanie 21.

	I termin	II termin
Czyta zdania całymi wyrazami.	2 p.	2 p.
Czyta zdania, sylabizując lub literując wyrazy.	1 p.	1 p.
Nie czyta.	0 p.	0 p.

Zadanie 22.

Wykonuje proste polecenia wydane w języku obcym nowożytnym:

usiądź (np. na krześle), wstań, podaj (np. książkę), idź (np. do łazienki), połóż (np. kredki), podskocz (np. dwa razy), narysuj (np. kota), podnieś (np. klocek), umyj (np. ręce), zjedz (np. jabłko), napij się (np. wody), zaśpiewaj piosenkę.

	I termin	II termin
Wykonuje 10–12 poleceń.	2 p.	2 p.
Wykonuje 6–9 poleceń.	1 p.	1 p.
Wykonuje mniej niż 5 poleceń.	0 p.	0 p.

Zadanie 23.

Poprawnie używa słów/zwrotów w języku obcym nowożytnym

- nazw: części ciała, członków rodziny, części garderoby, dni tygodnia, liczb 0–10, kolorów, oznaczających czynności, owoców, przedmiotów
- zwrotów grzecznościowych.

	I termin	II termin
Posiada bogate słownictwo w zakresie języka obcego (powyżej 50 słów).	2 p.	2 p.
Używa wielu słów/zwrotów w języku obcym (10–50).	1 p.	1 p.
Używa kilku słów/zwrotów w języku obcym (poniżej 10).	0 p.	0 p.

Zadanie 24.

	Za odpowiedź – 1 p.	
	I termin	II termin
Podaje swoje imię.		
Podaje swoje nazwisko.		
Podaje, ile ma lat.		
Podaje swój adres zamieszkania.		
Wymienia osoby z nim mieszkające.		
Podaje imiona rodziców.		
Określa, gdzie pracuje mama i co robi.		
Określa, gdzie pracuje tata i co robi.		
Podaje nazwę państwa, w którym mieszka.		
Podaje nazwę stolicy Polski.		
Podaje nazwę najdłuższej rzeki w Polsce.		
Rozpoznaje godło i flagę Polski.		
Rozpoznaje hymn Polski.		
Wymienia nazwy 3 warzyw.		
Wymienia nazwy 3 owoców.		
Wymienia nazwy 3 zwierząt występujących w Polsce.		
Wymienia nazwy 3 zwierząt egzotycznych.		
Wymienia nazwy 3 zjawisk atmosferycznych.		
Wymienia nazwy pojazdów: lądowych, wodnych i powietrznych.		
Określa, przy jakim kolorze na sygnalizatorze można przechodzić przez ulicę.		
	Razem	Razem

Zadanie 25.

A. Wskaż części ciała: *czoło, brzuch, szyja, lewa ręka, stopy, broda, prawe oko.*

	I termin	II termin
Wskazuje wszystkie wymienione części ciała.	2 p.	2 p.
Wskazuje 5–6 części ciała.	1 p.	1 p.
Wskazuje nie więcej niż 4 części ciała.	0 p.	0 p.

B. Nazwij wskazane części ciała (*plecy, lewa noga, prawe ucho, nos, usta, policzki, oczy*).

	I termin	II termin
Nazywa wszystkie wskazane części ciała.	2 p.	2 p.
Nazywa 5–6 części ciała.	1 p.	1 p.
Nazywa nie więcej niż 4 części ciała.	0 p.	0 p.

Zadanie 26. (będzie potrzebny załącznik h)

Obejrzyj obrazek. Powiedz, co jest: na, pod, nad, między, w, po lewej stronie, po prawej stronie.

	I termin	II termin
Rozumie znaczenie terminów: <i>nad, pod, na, w, po prawej stronie, po lewej stronie, między.</i>	2 p.	2 p.
Popelnia 1 błąd, 2 błędy.	1 p.	1 p.
Popelnia więcej niż 2 błędy.	0 p.	0 p.

Zadanie 27.

Wymień nazwy kolejnych dni tygodnia.

	I termin	II termin
Wymienia nazwy kolejnych dni tygodnia.	2 p.	2 p.
Wymienia nazwy wszystkich dni tygodnia, ale nie zna ich kolejności.	1 p.	1 p.
Nie zna nazw wszystkich dni tygodnia.	0 p.	0 p.

Zadanie 28.

Wymień nazwy kolejnych miesięcy.

	I termin	II termin
Wymienia nazwy kolejnych miesięcy.	2 p.	2 p.
Wymienia nazwy wszystkich miesięcy, ale nie zna ich kolejności.	1 p.	1 p.
Nie zna nazw wszystkich miesięcy.	0 p.	0 p.

Zadanie 29. (będą potrzebne patyczki lub inne przedmioty do liczenia)

Daj mi: 2 patyczki, 5 patyczków, 7 patyczków, 9 patyczków, 10 patyczków.

	I termin	II termin
Liczy na konkretach do 10.	2 p.	2 p.
Liczy na konkretach od 6 do 9.	1 p.	1 p.
Liczy na konkretach do 5.	0 p.	0 p.

Zadanie 30.

	I termin	II termin
Określa równoliczność i nierównoliczność zbiorów poprzez samodzielne przeliczanie ich elementów.	2 p.	2 p.
Porównuje liczebność zbiorów poprzez łączenie ich elementów w pary.	1 p.	1 p.
Nie określa równoliczności zbiorów.	0 p.	0 p.

Zadanie 31.

	I termin	II termin
Odczytuje cyfry oznaczające liczby od 0 do 10.	2 p.	2 p.
Popelnia błędy przy odczytywaniu cyfr.	1 p.	1 p.
Nie odczytuje cyfr.	0 p.	0 p.

Zadanie 32. (będą potrzebne patyczki lub inne przedmioty do liczenia)

Weź 2 patyczki. Dołóż 3 patyczki. Ile masz razem patyczków?

Weź 3 patyczki. Dołóż 4 patyczki. Ile masz razem patyczków?

Weź 4 patyczki. Dołóż 6 patyczków. Ile masz razem patyczków?

	I termin	II termin
Dodaje na konkretach w zakresie 10.	2 p.	2 p.
Dodaje na konkretach z pomocą osoby dorosłej.	1 p.	1 p.
Nie rozumie, na czym polega dodawanie.	0 p.	0 p.

Zadanie 33. (będą potrzebne patyczki lub inne przedmioty do liczenia)

Weź 5 patyczków. Odsuń 3 patyczki. Ile patyczków zostało?

Weź 7 patyczków. Odsuń 4 patyczki. Ile patyczków zostało?

Weź 10 patyczków. Odsuń 6 patyczków. Ile patyczków zostało?

	I termin	II termin
Odejmuje na konkretach w zakresie 10.	2 p.	2 p.
Odejmuje na konkretach z pomocą osoby dorosłej.	1 p.	1 p.
Nie rozumie, na czym polega odejmowanie.	0 p.	0 p.

Zadanie 34.

	I termin	II termin
Rozróżnia i nazywa podstawowe figury geometryczne (koło, trójkąt, prostokąt, kwadrat).	2 p.	2 p.
Rozróżnia i nazywa przynajmniej trzy figury geometryczne.	1 p.	1 p.
Nie nazywa figur geometrycznych.	0 p.	0 p.

Zadanie 35.

A. Posłuchaj 3 razy rymowanki. Powtórz ją.

*Kasia ma misia,
samochód – Staś.*

A ty?

Jaką zabawkę masz?

	I termin	II termin
Powtarza rymowankę bezbłędnie.	2 p.	2 p.
Powtarza rymowankę z pomocą osoby dorosłej.	1 p.	1 p.
Nie powtarza rymowanki mimo pomocy osoby dorosłej.	0 p.	0 p.

B. (Po godzinie powracamy do rymowanki).

Powtórz rymowankę (pomagamy, mówiąc dwa słowa rymowanki).

	I termin	II termin
Powtarza rymowankę bezbłędnie.	2 p.	2 p.
Powtarza rymowankę z pomocą osoby dorosłej.	1 p.	1 p.
Nie powtarza rymowanki mimo pomocy osoby dorosłej.	0 p.	0 p.

Zadanie 36. (załącznik i)

Przyjrzyj się obrazkowi. Odwróć go na drugą stronę i powiedz, co jest na nim narysowane.

	I termin	II termin
Wymienia 7 elementów obrazka.	2 p.	2 p.
Wymienia od 6 do 4 elementów.	1 p.	1 p.
Wymienia poniżej 4 elementów.	0 p.	0 p.

Zadanie 37.

Zobacz, co robię (*podskok, klaśnięcie, przysiad*). Powtórz moje ruchy.

Zobacz, co robię (*obrót w miejscu, stanie na jednej nodze, klaśnięcie, siad na podłodze*).

Powtórz moje ruchy.

Zobacz, co robię (*klaśnięcie, podskok, tupnięcie nogą, przysiad, skłon*).

Powtórz moje ruchy.

	I termin	II termin
Powtarza bezbłędnie 3 szeregi ruchów.	2 p.	2 p.
Powtarza bezbłędnie 2 szeregi ruchów.	1 p.	1 p.
Popelnia błędy w odtwarzaniu szeregów ruchów.	0 p.	0 p.

Zadanie 38.

Obserwujemy dziecko, np. podczas rysowania. Zwracamy uwagę:

- czy do zadania przystępuje samo, czy wymaga dodatkowych poleceń,
- czy skupia się na zadaniu,
- czy doprowadza zadanie do końca,
- jak długo potrafi się skupić na zadaniu.

	I termin	II termin
Samodzielnie przystępuje do zadania, potrafi się skupić na nim około 20 minut; doprowadza zadanie do końca.	2 p.	2 p.
Wymaga dodatkowych poleceń, żeby wykonać zadanie; skupia się na nim około 10 minut; nie zawsze doprowadza je do końca.	1 p.	1 p.
Nie potrafi się skupić na zadaniu dłużej niż 5 minut; nie kończy go.	0 p.	0 p.

Łączna liczba punktów w części II:

I termin	II termin

Część III. Rozwój społeczno-emocjonalny

Cechy rozwoju społeczno-emocjonalnego ocenia się na podstawie długotrwałej obserwacji.

Zadanie 39.

Stosunek do norm	I termin	II termin
Podporządkowuje się normom, regułom i umowom.	2 p.	2 p.
Zdarza mu się łamać normy, reguły i umowy.	1 p.	1 p.
Nie podporządkowuje się normom, regułom i umowom.	0 p.	0 p.

Zadanie 40.

Podporządkowanie	I termin	II termin
Podporządkowuje się poleceniom dorosłych.	2 p.	2 p.
Zdarza mu się nie podporządkować poleceniom dorosłych.	1 p.	1 p.
Nie podporządkowuje się poleceniom dorosłych.	0 p.	0 p.

Zadanie 41.

Stosunek do dorosłych	I termin	II termin
Chętnie wchodzi w relacje z dorosłymi.	2 p.	2 p.
Ma trudności w relacjach z dorosłymi.	1 p.	1 p.
Nie wchodzi w relacje z dorosłymi.	0 p.	0 p.

Zadanie 42.

Stosunek do rówieśników	I termin	II termin
Nie wchodzi w konflikty z dziećmi. Nie jest agresywne.	2 p.	2 p.
Zdarzają mu się konflikty z dziećmi. Zdarza mu się w takich sytuacjach zachować agresywnie.	1 p.	1 p.
Jest konfliktowe. Nieporozumienia rozwiązuje w sposób agresywny.	0 p.	0 p.

Zadanie 43.

Współpraca z rówieśnikami	I termin	II termin
Chętnie współpracuje z rówieśnikami.	2 p.	2 p.
Woli pracować samo.	1 p.	1 p.
Nie podejmuje współpracy z rówieśnikami.	0 p.	0 p.

Zadanie 44.

Stosunek do rówieśników pochodzących z innych krajów i kultur	I termin	II termin
Dostrzega i akceptuje tożsamość innych (wymienia różnice, np. kolor skóry, język, sposób ubierania się, i podobieństwa, np. potrzeba zabawy, wspólne zainteresowania, istniejące między nim a innymi dziećmi, i – bez względu na nie – podejmuje wspólne działania).	2 p.	2 p.
Dostrzega tożsamość innych.	1 p.	1 p.
Nie dostrzega tożsamości innych.	0 p.	0 p.

Zadanie 45.

Rozstanie z opiekunem	I termin	II termin
Spokojnie rozstaje się z opiekunem przed zajęciami.	2 p.	2 p.
Rozstanie z opiekunem budzi w nim niepokój.	1 p.	1 p.
Nie może rozstać się z opiekunem.	0 p.	0 p.

Zadanie 46.

Kontrola emocji	I termin	II termin
Kontroluje swoje emocje.	2 p.	2 p.
Ma trudności z kontrolowaniem emocji, ale stara się nad nimi panować.	1 p.	1 p.
Nie panuje nad swoimi emocjami.	0 p.	0 p.

Zadanie 47.

Reakcja na trudności	I termin	II termin
Nie zraża się napotkanymi trudnościami, stara się je pokonać.	2 p.	2 p.
Napotkane trudności wywołują w nim lęk, ale stara się je pokonać.	1 p.	1 p.
Na trudności reaguje zaniechaniem wykonania zadania.	0 p.	0 p.

Zadanie 48.

Dojrzałość emocjonalna	I termin	II termin
Stara się być niezależne.	2 p.	2 p.
W większości sytuacji stara się być niezależne.	1 p.	1 p.
Jest bezradne.	0 p.	0 p.

Zadanie 49.

Samoobsługa	Kategoria odpowiedzi: Tak – 1 p. Nie – 0 p.	
	I termin	II termin
Myje i wyciera ręce i twarz (ewentualnie myje zęby).		
Nakrywa do stołu i sprząta po posiłku.		
Posługuje się sztućcami.		
Korzysta z toalety bez pomocy osoby dorosłej.		
Ubiera się i rozbiera.		
Zapina i rozpina guziki.		
Wiąże sznurowadła.		
	Razem	Razem

Zadanie 50.

Samodzielność	Kategoria odpowiedzi: Tak – 1 p. Nie – 0 p.	
	I termin	II termin
Utrzymuje porządek wokół siebie.		
Radzi sobie w różnych sytuacjach w przedszkolu.		
W sytuacjach zabawowych potrafi przewidzieć skutki swojego działania.		
Organizuje sobie zabawy swobodne.		
Decyduje w sytuacjach wymagających wyborów (np. doboru materiału plastycznego do zajęć, kolegów do zabaw itp.).		
	Razem	Razem

Łączna liczba punktów w części III:

I termin

II termin

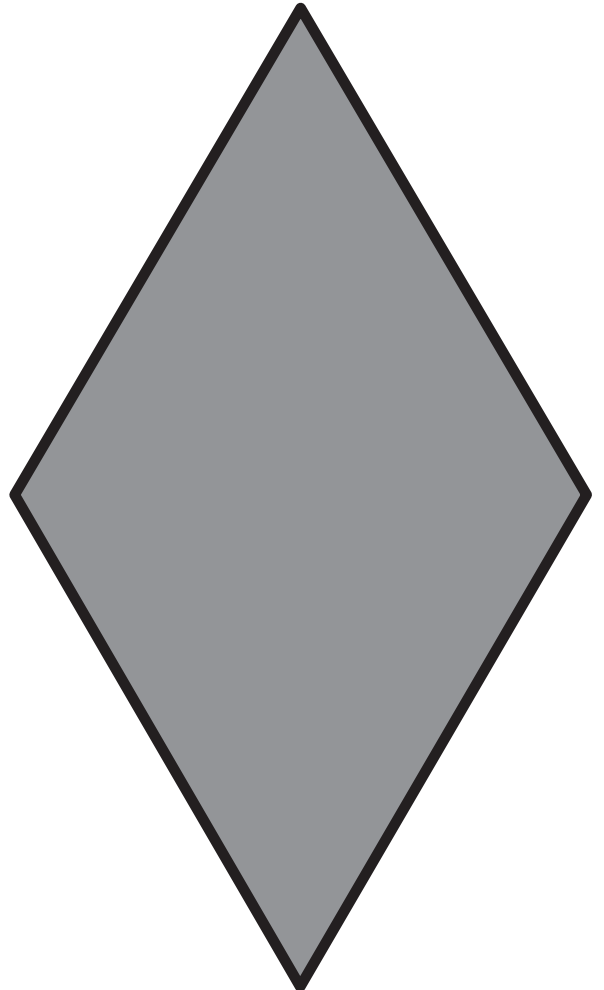
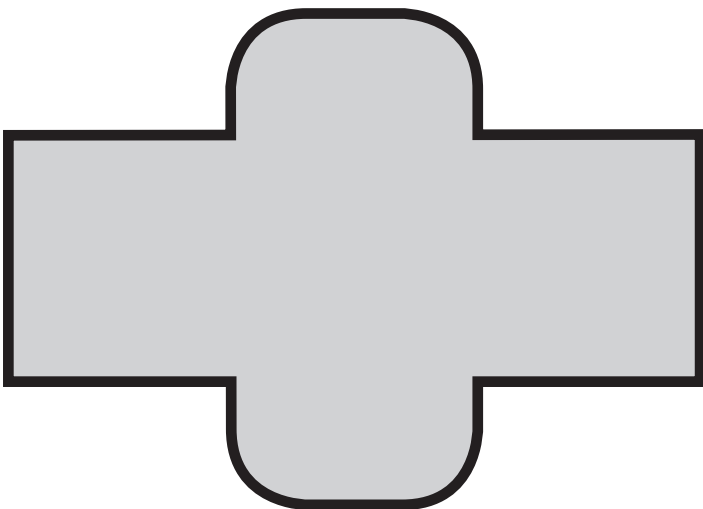
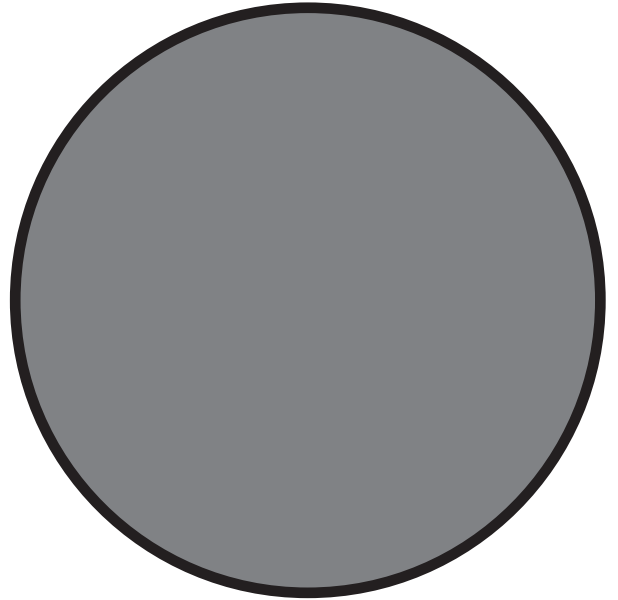
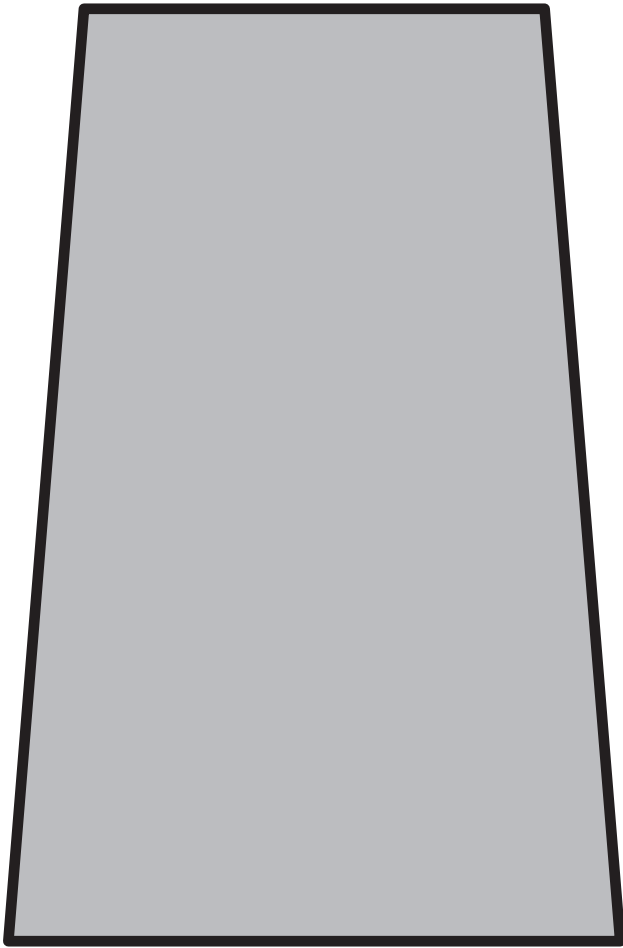
Łączna liczba punktów w częściach I, II, III:

I termin

II termin

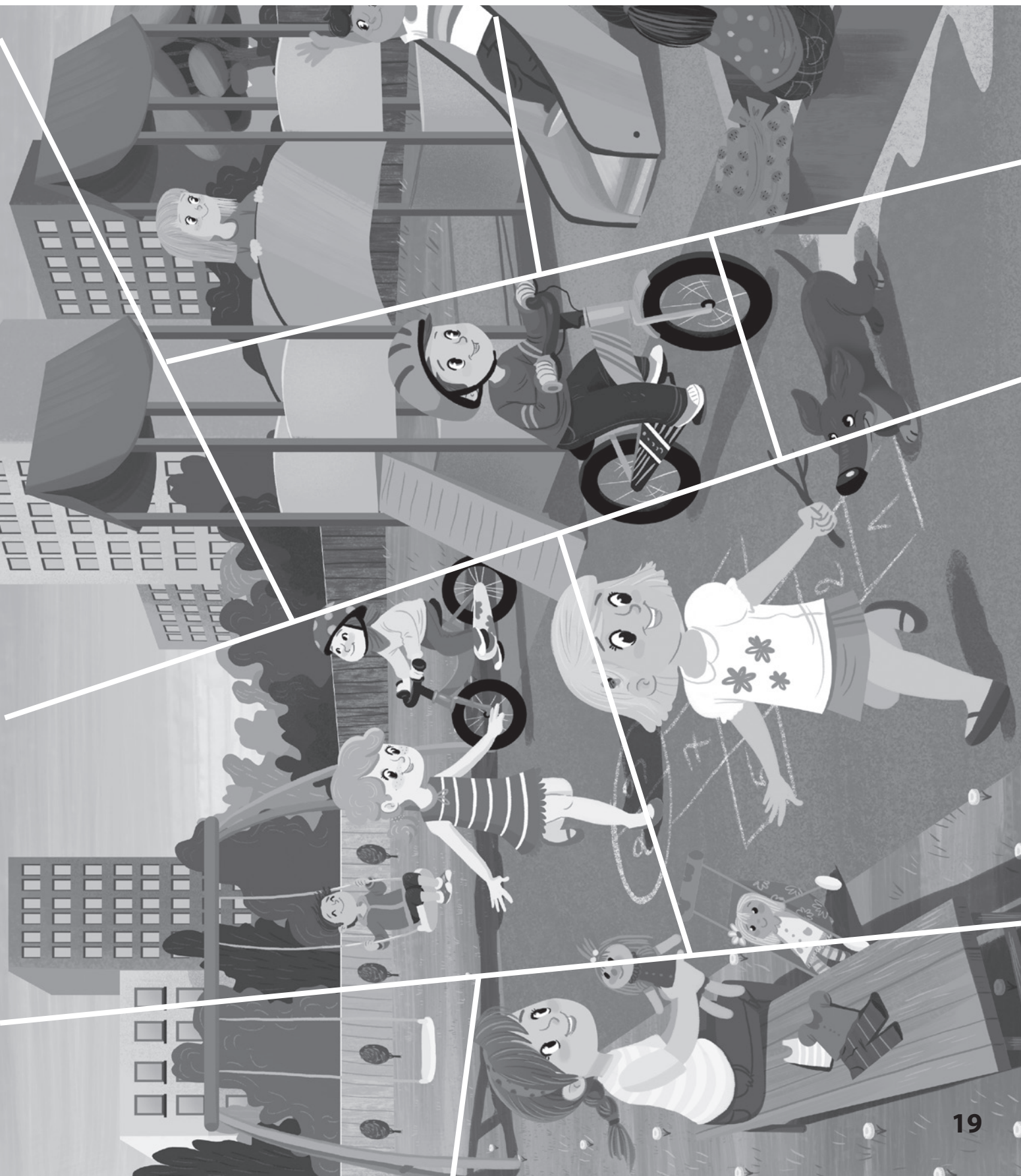
.....
imię

.....
nazwisko

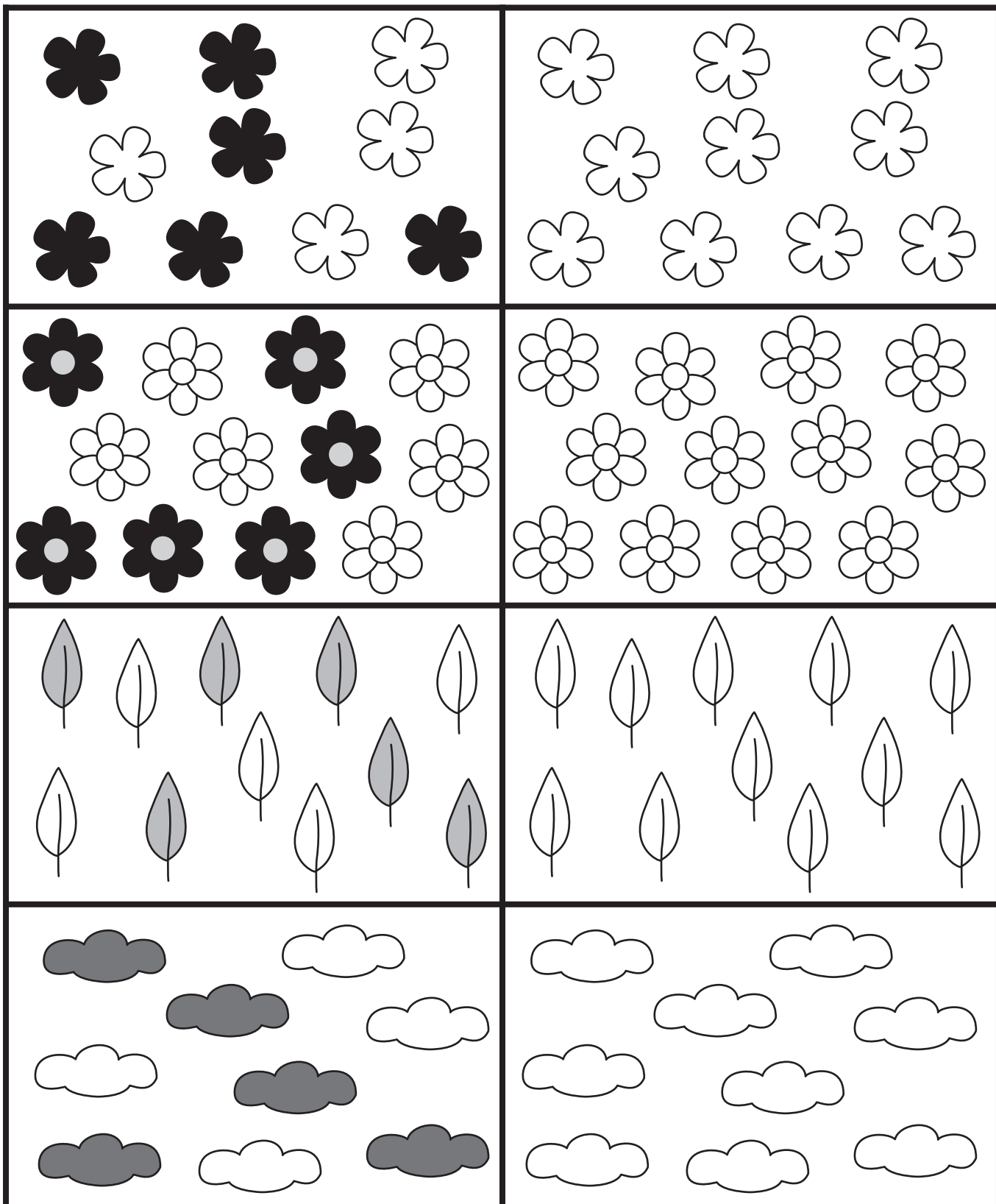
.....
imię

.....
nazwisko

.....
imię

.....
nazwisko

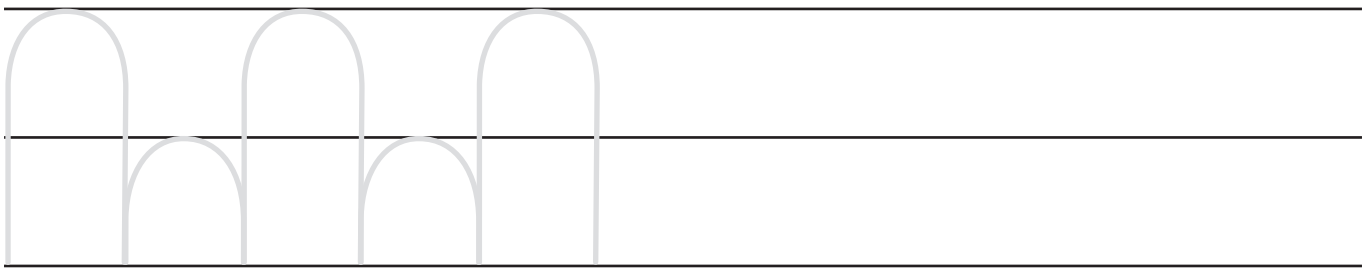
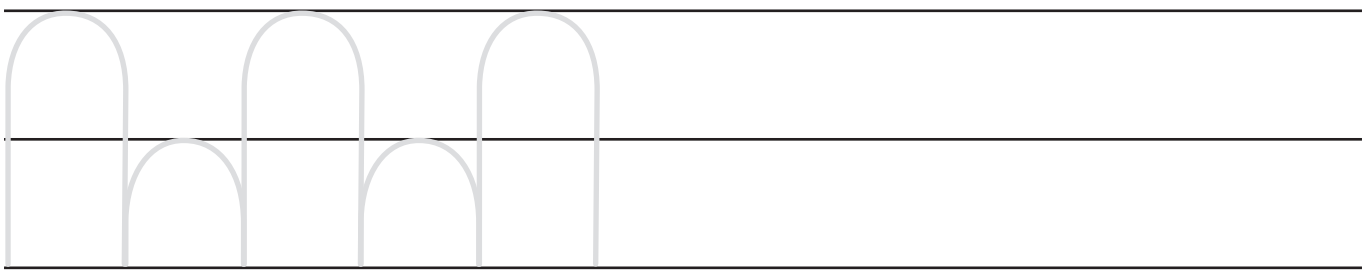
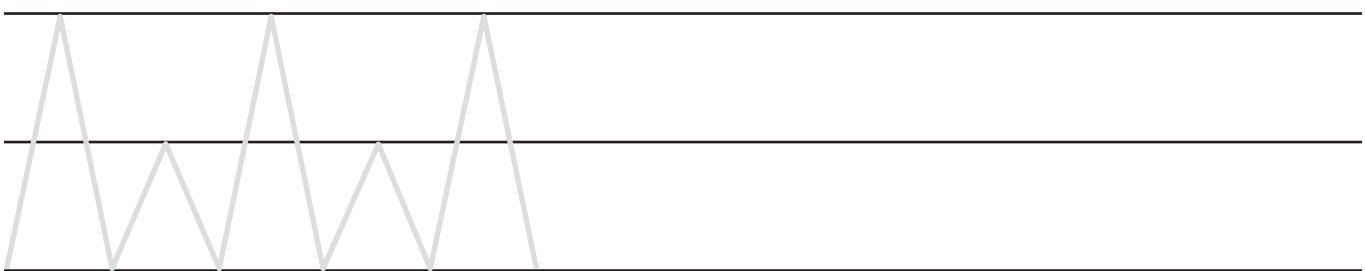
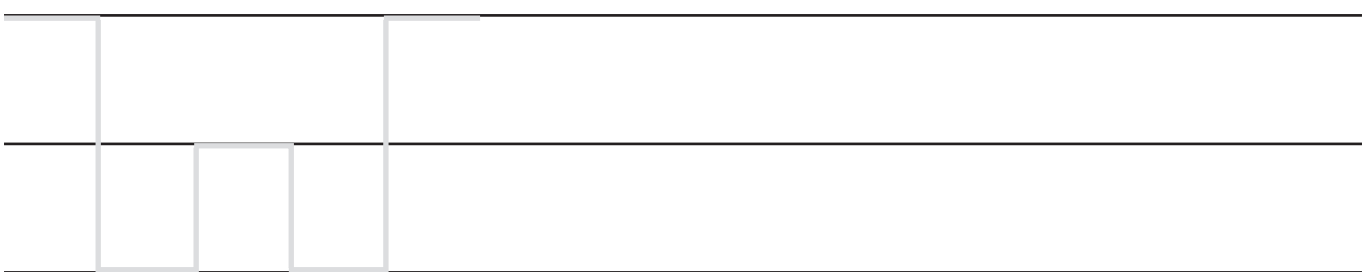
Załącznik d

.....

imię

.....

nazwisko

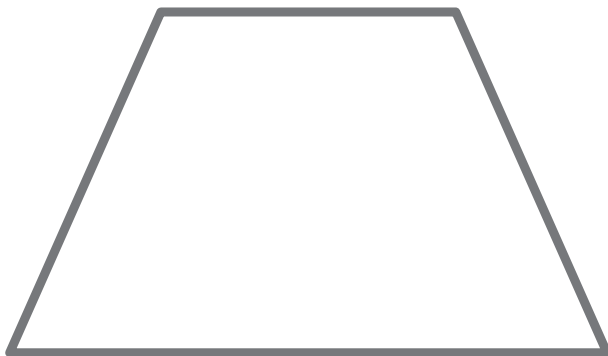
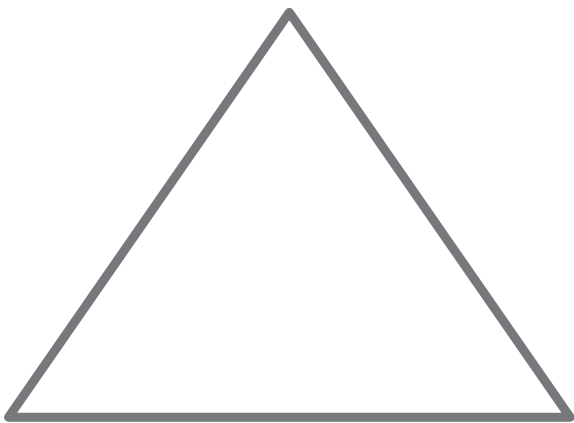
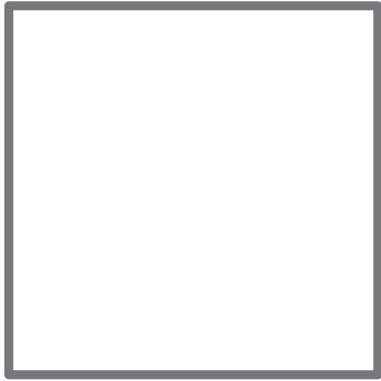
.....
imię

.....
nazwisko

.....
imię

.....
nazwisko

.....
imię

.....
nazwisko

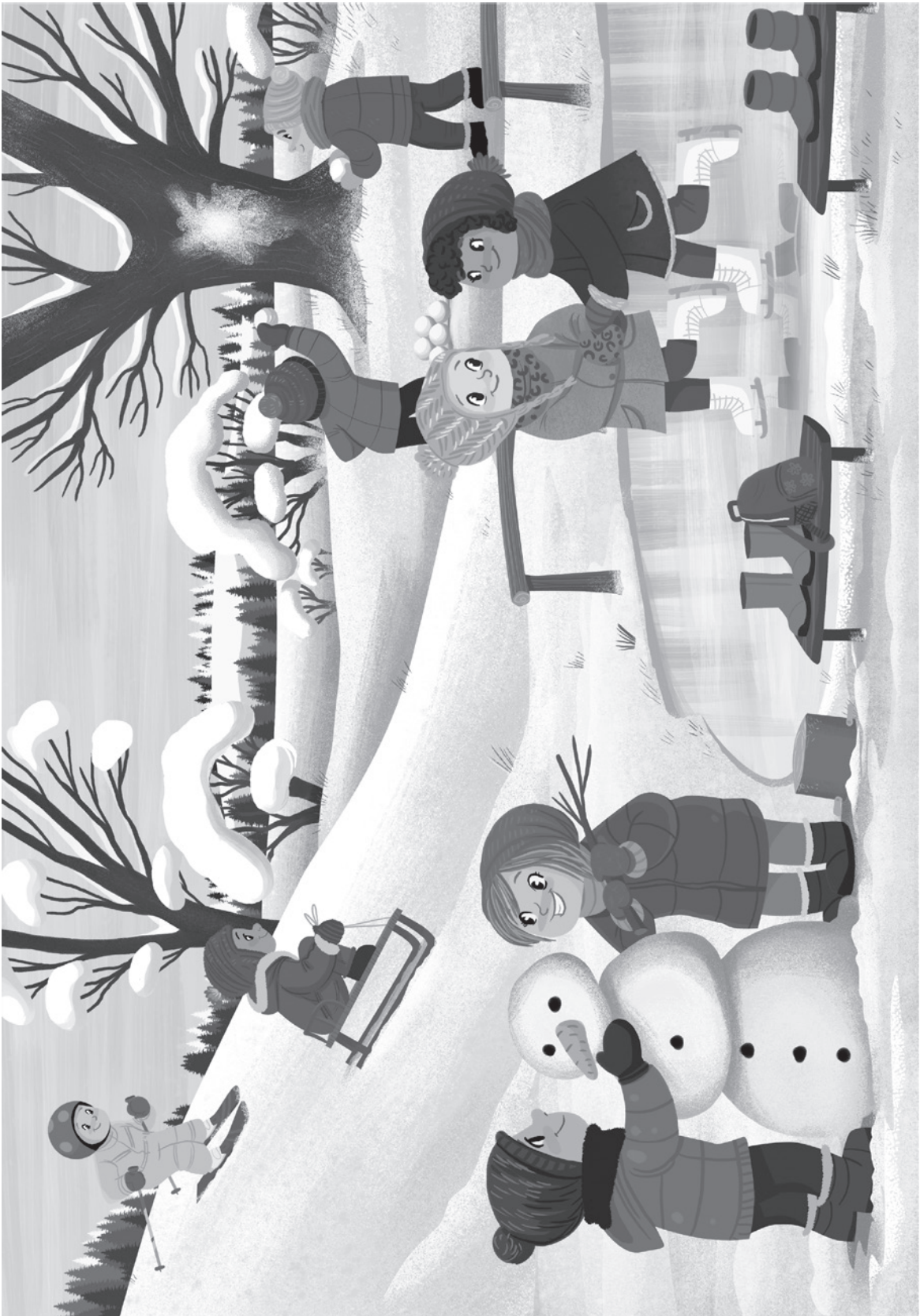
.....
imię

.....
nazwisko

.....
imię

.....
nazwisko

Zestaw drugi

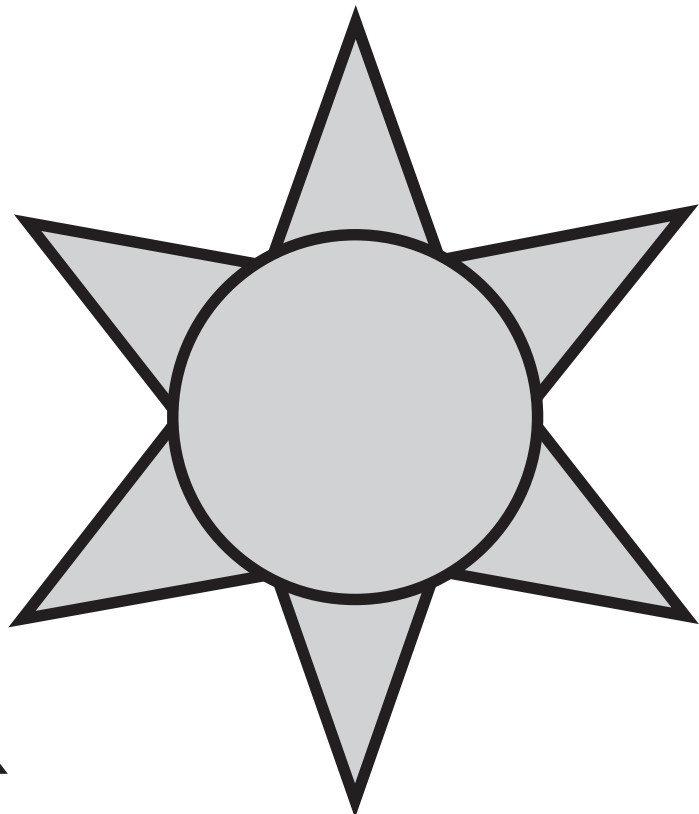
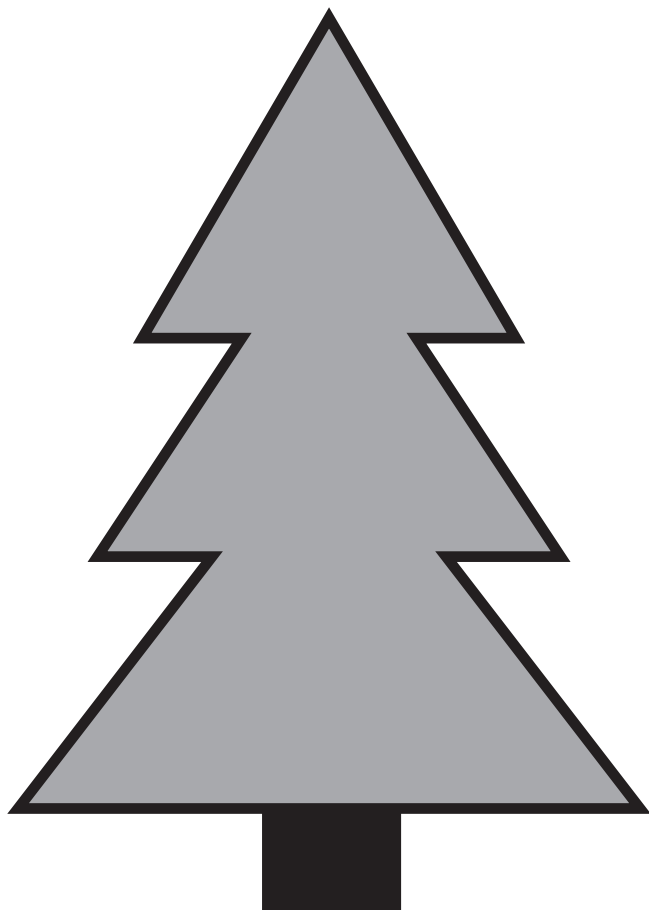
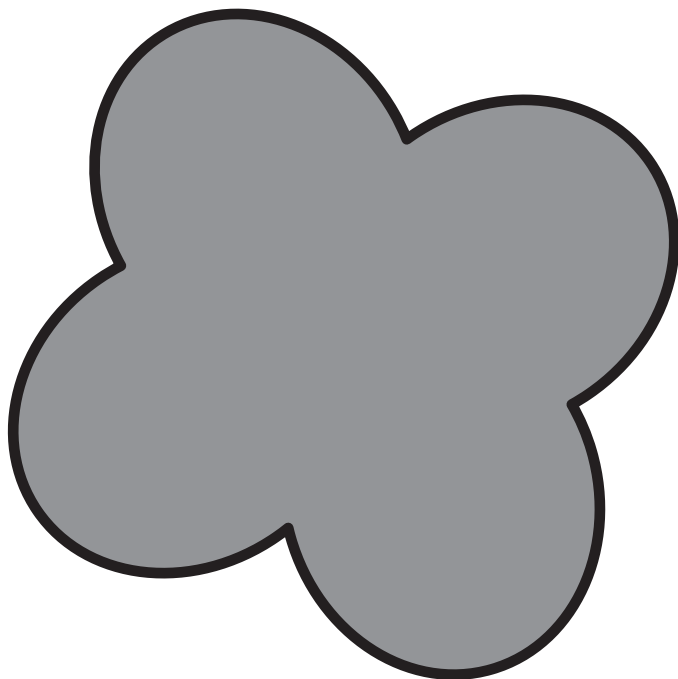
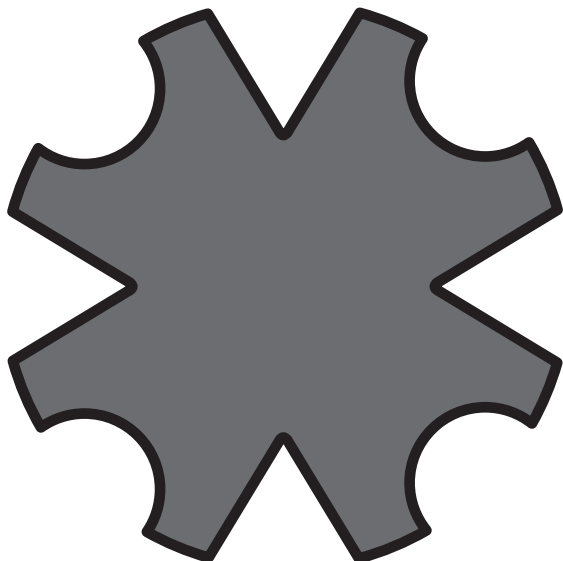
Załącznik a

.....

imię

.....

nazwisko

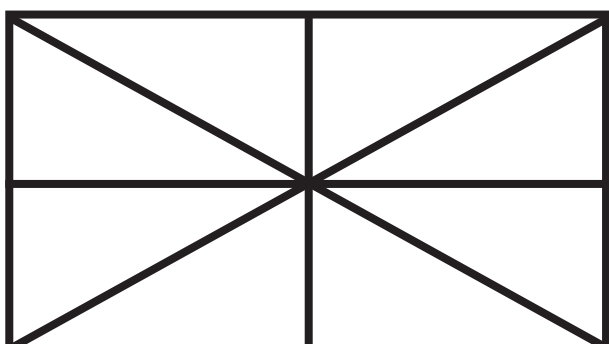
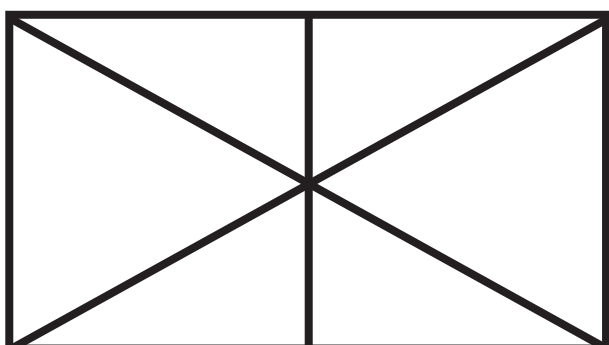
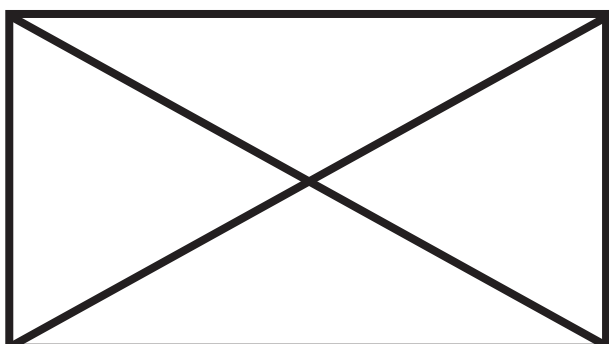
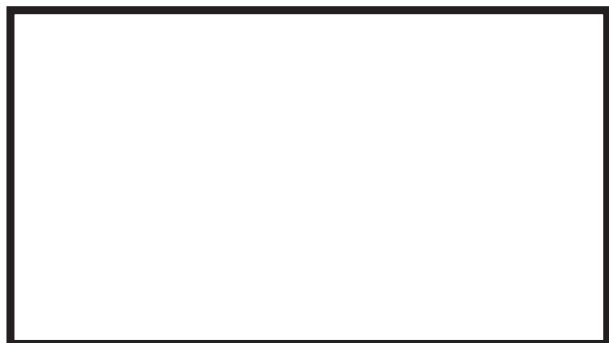
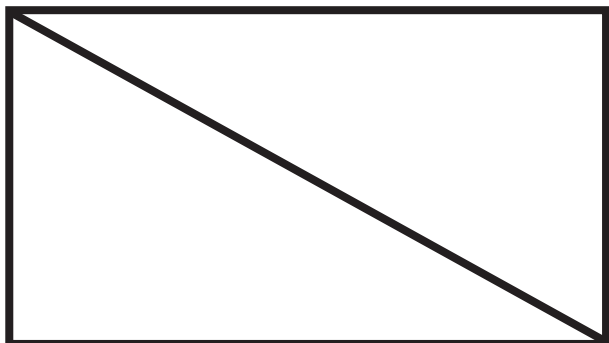
.....
imię

.....
nazwisko

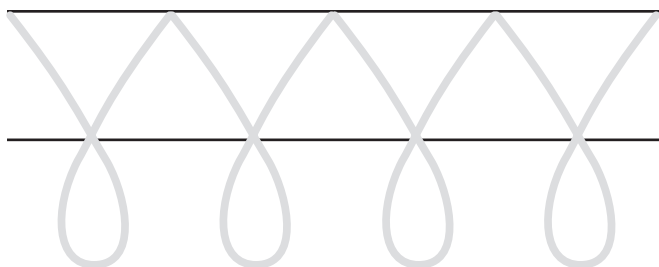
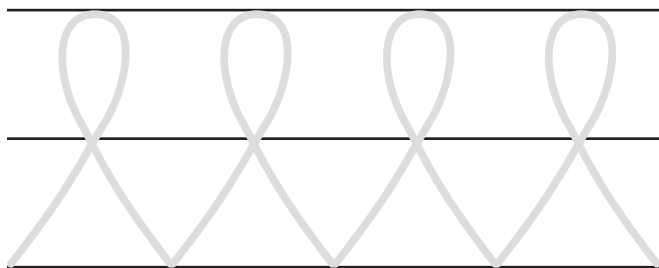
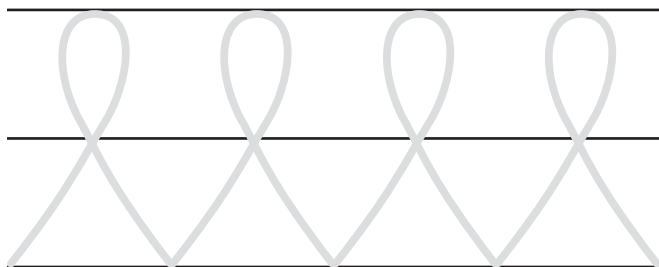
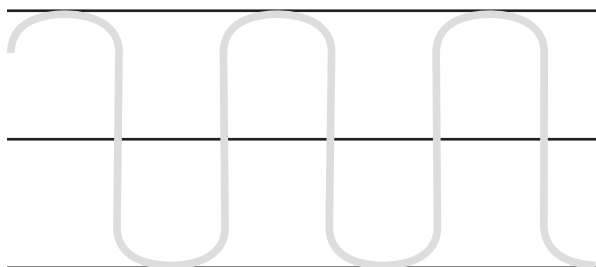
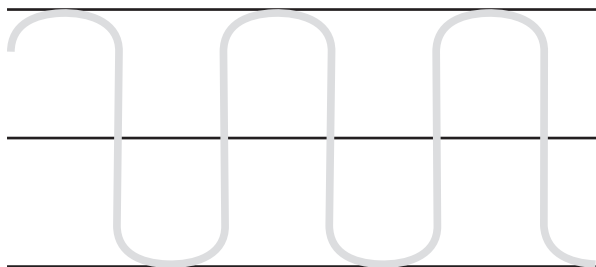
.....
imię

.....
nazwisko

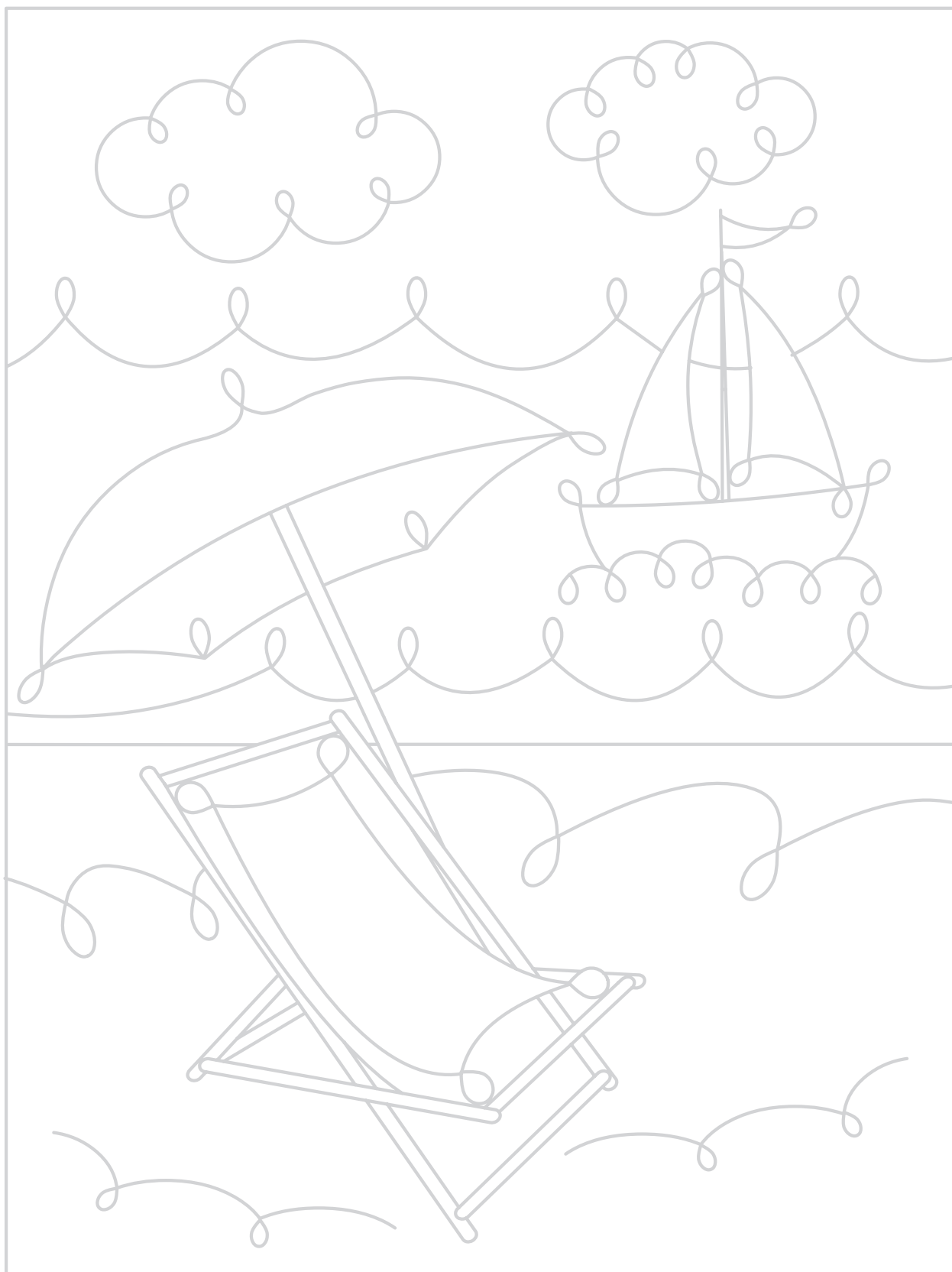
.....
imię

.....
nazwisko

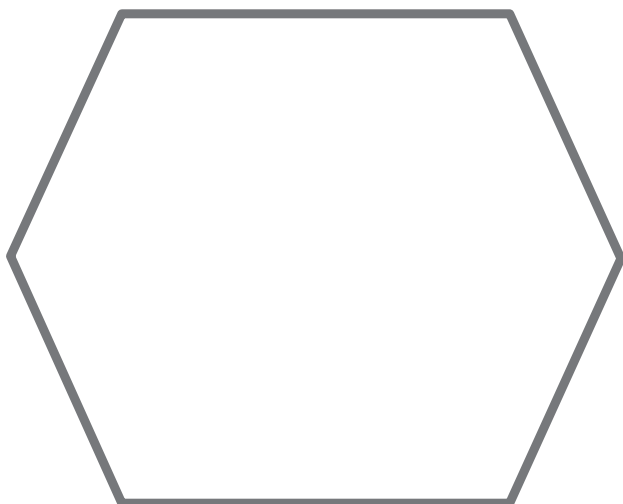
.....
imię

.....
nazwisko

.....
imię

.....
nazwisko

.....
imię

.....
nazwisko

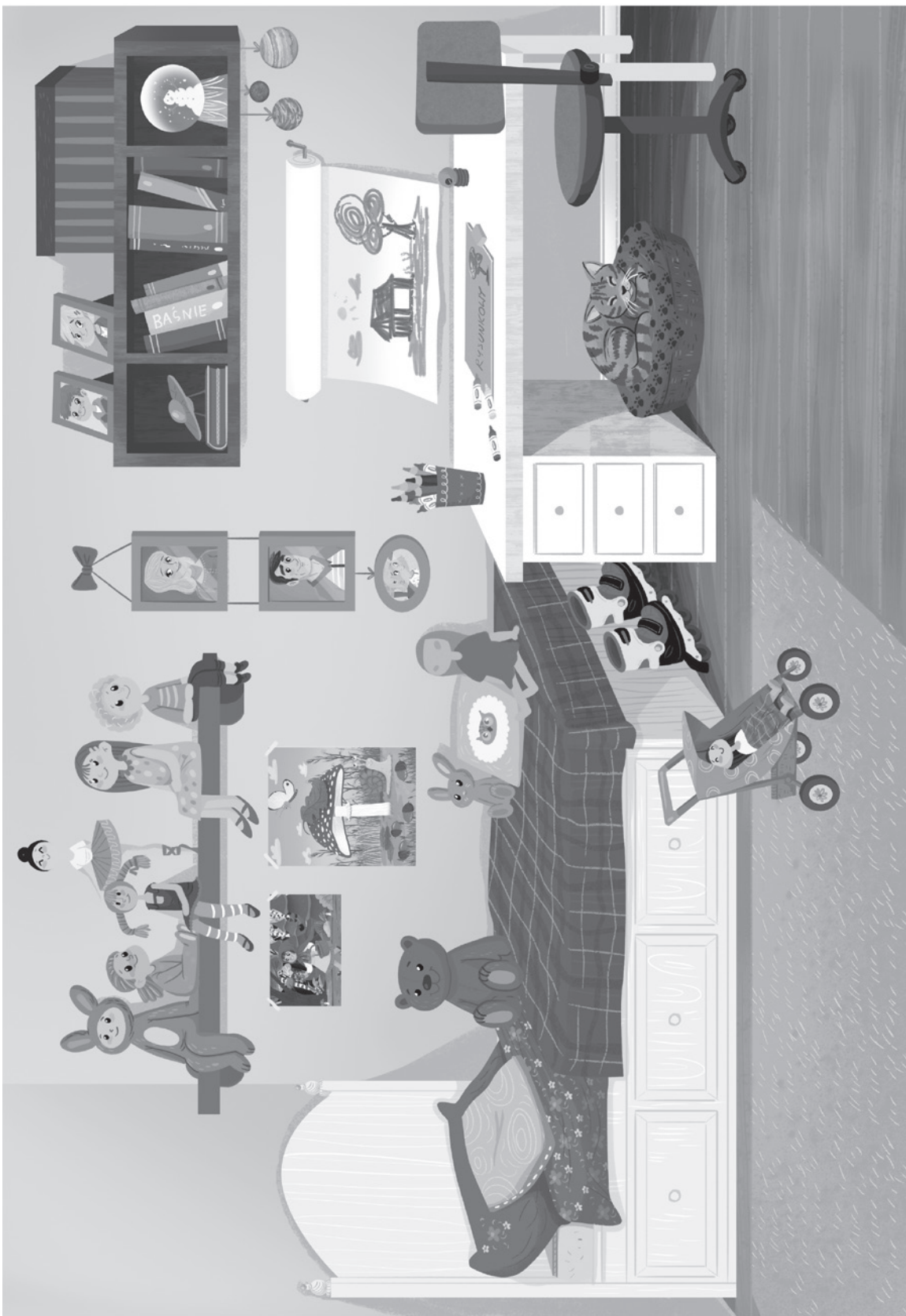
.....
imię

.....
nazwisko

.....
imię

.....
nazwisko

Punktacja zadań w arkuszu i interpretacja wyniku

Aby określić poziom gotowości dziecka do szkoły, należy zliczyć punkty uzyskane przez nie w poszczególnych zadaniach i odszukać odpowiednie przedziały w tabelach.

Przyjęto następujące przedziały procentowe:

100%–76% – poziom wysoki

75%–51% – poziom przeciętny

poniżej 51% – poziom niski

Przedziały punktowe	Poziom gotowości	Interpretacja jakościowa wyniku
144 p.–109 p.	wysoki	Dziecko jest gotowe do podjęcia obowiązków szkolnych.
108 p.–73 p.	przeciętny	Dziecko można uznać za gotowe do podjęcia obowiązków szkolnych. Konieczne są jednak działania wspomagające sfery rozwoju dziecka, w zakresie których wykryto trudności.
poniżej 73 p.	niski	Dziecko nie jest jeszcze gotowe do podjęcia obowiązków szkolnych. Wymaga specjalistycznych badań w poradni psychologiczno-pedagogicznej i podjęcia działań terapeutycznych.

Otrzymane wyniki pozwalają także określić poziom rozwoju dziecka w poszczególnych sferach.

Poziom rozwoju	Przedziały punktowe dla poszczególnych sfer rozwoju		
	Rozwój fizyczny	Rozwój umysłowy	Rozwój społeczno-emocjonalny
wysoki	22 p.–17 p.	90 p.–68 p.	32 p.–24 p.
przeciętny	16 p.–11 p.	67 p.–45 p.	23 p.–16 p.
niski	poniżej 11 p.	poniżej 45 p.	poniżej 16 p.

Jeżeli dziecko uzyskało w badaniu niski wynik, dobrze byłoby powtórzyć badanie po krótkiej przerwie.

Poznajmy się!

Termin spotkania	początek roku szkolnego
Potrzebne materiały	kartki samoprzylepne, kartka i długopis dla każdego rodzica, duży arkusz papieru z zapisanymi pierwszymi punktami kontraktu, mazaki, karta pracy (załączniki a i b)
Czas trwania spotkania	około 60 minut

Przebieg spotkania

1. Przygotowanie.

- Nauczyciel kilka dni wcześniej przekazuje rodzicom zaproszenie na spotkanie. W zaproszeniu powinny się znaleźć: temat, data, godzina i miejsce oraz przewidywany czas trwania spotkania.
- W dniu spotkania nauczyciel aranżuje salę: ustawia krzeselka w kręgu lub ławki w podkowę. Ważne jest, aby rodzice nie siedzieli w ławkach jak dzieci, ale by odczuli partnerstwo z nauczycielem.
- Nauczyciel przygotowuje kartki samoprzylepne z napisami: *Mama... Tata...* Rodzice, wchodząc do sali, otrzymują kartki i dopisują na nich imię dziecka. Przyklejają kartki do swych ubrań.
- Nauczyciel powinien przestrzegać zasad dobrego spotkania z rodzicami. Oto one:

Zasady dobrego spotkania z rodzicami

Zebranie należy rozpocząć punktualnie.

Spotkanie powinno rozpocząć się *pozytywnym akcentem* dotyczącym dzieci.

Zamiast krytykować i mówić, co dzieci robią źle, nauczyciel powinien podawać propozycje, w jaki sposób powinny wywiązywać się ze swoich obowiązków.

Nauczyciel powinien szanować prywatność rodziców.

Spotkanie powinno kończyć się *optymistyczną prognozą* na temat dzieci (ich rozwoju, zachowania...).

2. Przedstawienie się nauczyciela.

3. Przedstawienie się gości, według wzoru podanego przez nauczyciela, np.:

Jestem mamą (tata, babcią, dziadkiem) Krystiana. Krystian bardzo boi się psów.

4. Wpisanie się rodziców na listę obecności.
5. Podanie przez nauczyciela informacji dotyczących przedszkola:
 - adresu i numeru telefonu placówki,
 - rozkładu dnia obowiązującego w danej grupie,
 - godzin funkcjonowania placówki,
 - godzin pracy nauczycieli grupy,
 - kwoty składki na ubezpieczenie,
 - terminu przynoszenia strojów gimnastycznych,
 - oferty zajęć ponadprogramowych,
 - formy zapisu na zajęcia dodatkowe,
 - ustalonej (ale dobrowolnej) kwoty składki na Radę Rodziców, z wyjaśnieniem przeznaczenia zebranych pieniędzy.
6. Omówienie zadań przedszkola i wymagań programowych MEN (podstawa programowa, wybrany program, wskazanie różnic między podstawą a programem).
7. Ustalenie *Kontraktu współpracy rodziców z nauczycielem*.
 - Nauczyciel uzasadnia znaczenie zawarcia kontraktu i stara się ukazać rodzicom jego wagę (obowiązuje obie strony, ułatwia współpracę, rozstrzyga w ewentualnych konfliktach itd.).
 - Nauczyciel rozdaje rodzicom kartki i długopisy. Na tablicy wiesza duży arkusz papieru, na którym napisane są dwa pierwsze punkty kontraktu. Rodzice proponują kolejne punkty. Gotowy kontrakt rodzice podpisują.
 - Kontrakt współpracy rodziców z nauczycielem powinien wisieć przez cały rok na tablicy z ważnymi informacjami. Rodzice otrzymują przepisany kontrakt następnego dnia.

Przykładowy kontrakt:

Kontrakt współpracy rodziców z nauczycielem

1. Przychodzimy na spotkania rodziców z nauczycielem.
2. Jesteśmy punktualni.
3. Jesteśmy aktywni podczas spotkań.
4. W czasie spotkań dzielimy się spostrzeżeniami na temat rozwoju dzieci.
5. Obdarzamy się zaufaniem, jesteśmy dyskretni.
6. Wspólnie organizujemy spotkania okolicznościowe i uroczystości z udziałem dzieci oraz aktywnie w nich uczestniczymy.
7. Rozważamy krytyczne uwagi na temat nauczyciela, rodziców i dziecka, wiedząc, że podyktowane są one troską o rozwój i dobro dziecka.

8. Ćwiczenie *Czy znam swoje dziecko?*

Celem ćwiczenia jest zwrócenie uwagi rodziców na konieczność uważnego słuchania i obserwowania dziecka w różnych sytuacjach.

Rodzice otrzymują karty pracy i uzupełniają ankiety (załącznik b).

Następnie nauczyciel rozdaje rodzicom kartki z ich portretami wykonanymi przez dzieci. Na odwrocie każdej kartki znajduje się podobna ankieta (załącznik a), ale wypełniona przez nauczyciela po rozmowie z dzieckiem. Rodzice mają możliwość porównania swojej wiedzy o dziecku z tym, co dzieci powiedziały na swój temat.

9. Podanie przez rodziców tematów związanych z wychowaniem dziecka, na które chcieliby porozmawiać podczas kolejnych spotkań.

10. Pożegnanie się nauczyciela z rodzicami przez podanie im ręki.

SCENARIUSZ

Rola dorosłych w rozwoju dziecka

Termin spotkania	październik
Potrzebne materiały	kartka i długopis dla każdego rodzica, duży arkusz papieru, mazaki, lista oczekiwań nauczyciela względem rodziców (załącznik c)
Czas trwania spotkania	około 60 minut

Przebieg spotkania

1. Przygotowanie.

- Nauczyciel kilka dni wcześniej przekazuje rodzicom zaproszenie na spotkanie. Może być ono skierowane do obydwójga rodziców. W zaproszeniu powinny się znaleźć: temat, data, godzina i miejsce oraz przewidywany czas trwania spotkania.
- W dniu spotkania nauczyciel aranżuje odpowiednio salę.

2. Przywitanie się z rodzicami.

3. Wygłoszenie miniwykładu z czynnym udziałem rodziców.

Rola dorosłych w rozwoju dziecka

Wstęp

Wiek przedszkolny to okres intensywnego rozwoju dziecka. Rodzicom dane jest codzienne uczestniczenie w tym procesie. Ich uczestnictwo jest tym efektywniejsze, im bardziej świadomie zaangażowani są w ten proces.

Czynniki wpływające na rozwój człowieka

Czynniki wpływające na rozwój dziecka dzieli się na:

- *wewnętrzne*: czynniki biologiczne i aktywność własną jednostek,
- *zewnętrzne*: czynniki środowiskowe i świadoma działalność wychowawcza.

Ilustruje to poniższy schemat.

Oznacza to, że jesteśmy takimi:

- jakimi stworzyła nas natura,
- jak ukształtowało nas środowisko, w którym żyliśmy,
- jakim wpływom wychowawczym podlegaliśmy,
- jakimi chcemy być.

Rozmowa z rodzicami

- Na które z tych czynników mają wpływ rodzice? W jaki sposób?
- Na które z tych czynników ma wpływ przedszkole? W jaki sposób?

Prawidłowości rozwoju dziecka w wieku przedszkolnym

Znajomość prawidłowości rozwoju dziecka ma pomóc w rozwiązywaniu problemów dzieci poprzez organizowanie środowiska sprzyjającego nabywaniu przez dzieci sprawności, umiejętności i wiedzy.

Główne prawidłowości rozwoju dziecka w wieku przedszkolnym:

- *Aktywność zabawowa* – działalność dzieci opiera się głównie na różnych formach zabaw.
- *Mimowolny charakter udziału procesów poznawczych w uczeniu się*, co oznacza, że dziecko nie jest w stanie np. samodzielnie zorganizować sobie nauki wiersza na

pamięć. W tym okresie obserwuje się początki przechodzenia dziecka od uczenia się według własnego programu (spontanicznego, naturalnego, mimowolnego, przypadkowego) do uczenia się reaktywnego pod kierunkiem dorosłego.

- *Dominująca rola rodziny w zaspokajaniu podstawowych potrzeb dziecka*, choć przez oddziaływanie społeczne w tym okresie zaznacza się coraz bardziej wzrastający wpływ innych osób, głównie nauczycieli i rówieśników, na dziecko.

Wybrane cechy rozwoju dziecka kończącego edukację przedszkolną

- *Rozwój motoryczny*

Zmiany dokonują się w sposób powolny, ale stały. Dziecko uzyskuje kontrolę nad własnym ciałem, wzmacnia się koordynacja ruchowa i poczucie równowagi, choć nadal utrzymuje się niezręczność ruchowa, męczliwość i niezdolność do siedzenia w jednej i tej samej pozycji. Wzrasta potrzeba aktywności fizycznej. Szczególnie pożądane są takie jej formy, jak: skakanie na skakance, rzucanie i łapanie piłki, rzucanie do celu, pokonywanie przeszkód na urządzeniach placów zabaw, korzystanie ze zjeżdżalni i huśtawek, jazda na rowerze. Szczególne znaczenie ma koordynacja ruchów rąk. Jej rozwojowi sprzyja rysowanie, malowanie, wycinanie nożyczkami, gra na instrumentach, sznurowanie butów, zapinanie guzików, samodzielne ubieranie się. Rozwijające się mięśnie są podatne na uszkodzenia, dlatego trzeba bardzo ostrożnie dozować wysiłek fizyczny.

- *Rozwój umysłowy*

Dziecko jest na etapie myślenia intuicyjnego, to znaczy, że myślenie kształtowane jest przez bezpośrednie spostrzeżenia i doświadczenia. Dzieci koncentrują się na najważniejszej cesze obiektu, pomijając inne jego właściwości. Bardzo ważne są wszelkie zabawy, w których dzieci wykorzystują zmysły: dotyku, słuchu, wzroku, smaku i węchu. Szczególnie ważne są wszelkie działania rozwijające mowę dziecka, takie jak: rozmowa, wspólne czytanie, wymyślanie opowiadań, rymowanek itp.

- *Rozwój emocjonalny*

Następuje wzrost niezależności i samowystarczalności. Wzrasta umiejętność rozpoznawania i rozumienia emocji innych ludzi. Nasilają się lęki przed kpinami ze strony rodziców, nauczycieli i rówieśników. Złość i agresja, wyrażane do tej pory głównie fizycznie (szturchnięcia, bójki), zaczynają przyjmować także formy słowne (obelgi, kłótnie, przeklinanie), wyrażają się w dąsaniu, niechętnych spojrzeniach. Poznawane reguły zachowania dzieci uznają w tym wieku za nienaruszalne, a karę za konieczną w przypadku ich naruszenia. Dzieci przestrzegają więc reguł w celu uniknięcia kary. Jej wielkość wpływa na ocenę wagi wykroczenia.

- *Rozwój społeczny*

Postęp w rozwoju w tym zakresie związany jest z funkcjonowaniem w grupie rówieśniczej. Dziecko, podejmując pracę w zespole, pragnąc cieszyć się sympatią kolegów, musi nauczyć się panować nad emocjami, chociaż silne bodźce wywołują

u niego jeszcze gwałtowne reakcje, np. wybuch złości czy płacz. Dziecko chętnie podejmuje się odpowiedzialnych zadań, m.in. pełnienia dyżurów w przedszkolu, gdyż sprzyja to poczuciu niezależności i własnej wartości.

Rozmowa z rodzicami

- Jaka sfera rozwoju dziecka budzi państwa największy niepokój?
- Jakiej pomocy oczekiwalibyście państwo ze strony przedszkola?

Zasady pracy dorosłych z dzieckiem, sprzyjające jego rozwojowi

Dorośli odgrywają w życiu dziecka ogromną rolę, wpływając w istotnym stopniu na jego rozwój. Ich wpływ może być tym większy, im wyższy będzie poziom świadomości pedagogicznej w organizowaniu środowiska sprzyjającego rozwojowi dziecka. Służy temu znajomość i przestrzeganie w pracy z dzieckiem kilku podstawowych zasad.

- Dorośli (rodzice, nauczyciele, dziadkowie) **muszą poświęcać dzieciom jak najwięcej czasu** na wspólną zabawę, rozmowę, obserwację, co oznacza, że niezależnie od natłoku obowiązków i spraw codziennych stale powinni koncentrować swoją uwagę na potrzebach i problemach dzieci.
- W związku z tym, że każde dziecko rozwija się w specyficznym dla siebie tempie, a różnice rozwojowe pomiędzy dziećmi mogą sięgać nawet kilku lat, dorośli powinni **unikać porównań oceniających między dziećmi**, tylko z miłością i tolerancją przyjmować je takimi, jakie są. Porównanie powinno służyć wychwytywaniu zaburzeń rozwojowych, a nie ocenie dziecka.
- Dorośli muszą **unikać kategoriycznych stwierdzeń określających cechy dziecka**, np.: *jesteś powolny, ale z ciebie gaduła, niejadek, mazgaj* itp., co określa się mianem etykietowania dzieci i co może się przyczynić do spowolnienia rozwoju lub pojawienia się zaburzeń rozwojowych.
- Rozwojowi dzieci **sprzyjają stawiane im zadania**, jednak dorośli muszą **dbać o właściwy ich dobór** w taki sposób, aby nie były one ani zbyt łatwe, ani zbyt trudne, bowiem ani jedno, ani drugie nie sprzyja rozwojowi dziecka, a wręcz odwrotnie – hamują go.
- W przypadku dostrzeżenia jakichś niepokojących sygnałów świadczących o nieprawidłowościach rozwojowych dziecka konieczna jest szczególna troska dorosłych polegająca na **studiowaniu fachowej literatury, poszukiwaniu kontaktów ze specjalistami**: logopedą, pedagogiem, psychologiem itp., stałej konsultacji z nauczycielem.

Aby osiągnąć efekty wychowawcze, rodzice i nauczyciel muszą iść ręką w rękę, to znaczy uzgodnić konsekwentne postępowanie, aby dziecko nie stykało się z odmiennymi zasadami w przedszkolu (szkole) i w domu.

4. Praca zbiorowa.

Nauczyciel wiesz na tablicy arkusz, na którym zapisał:

Czego oczekuję od rodziców powierzonych mi dzieci?

Dzieci w domu nie powinny:

- oglądać programów i filmów dla dorosłych,
- słuchać i używać wulgarnych słów,
- być świadkami nieporozumień między dorosłymi,
- być karane fizycznie.

Dzieci w domu będą mieć:

- ustalony rytm dnia (m.in. porę wstawania i kładzenia się spać),
- ustalone obowiązki (np.: wnoszenie śmieci, podlewanie kwiatów),
- zapewniony czas na zabawę z opiekunami (minimum godzinę dziennie, w tym czytanie przed snem),
- ustalone reguły postępowania i związane z tym nagrody i kary,
- wybierane audycje telewizyjne, a czas oglądania telewizji nie będzie przekraczał 2 godzin dziennie,
- wpajany szacunek do innych ludzi,
- wpajane zasady grzecznego zachowania.

Rodzice otrzymują listę oczekiwań nauczyciela względem rodziców (załącznik c.).

- Rodzice zapisują na kartkach odpowiedź na pytanie: *Czego oczekuję od nauczyciela w stosunku do mojego dziecka?* Po napisaniu odpowiedzi rodzice odczytują je, a nauczyciel zapisuje je na tablicy. Następuje porównanie oczekiwań nauczyciela i rodziców i dyskusja nad rozbieżnymi oczekiwaniami.

5. Pożegnanie rodziców przez nauczyciela.

Literatura

- Białobrzeska J., *Zostań nawiedzoną nauczycielką, czyli jak uczyć, żeby nauczyć*, Didasko, Warszawa 2006.
- Brzezińska A., *Procesy dojrzewania i uczenia się a rozwój dziecka*, w: A. Brzezińska, M. Burtowy, *Psychopedagogiczne problemy edukacji przedszkolnej*, UAM, Poznań 1985.
- Gniewkowski W., *Podstawy biomedyczne pedagogiki przedszkolnej*, w: M. Kwiatowska (red.), *Podstawy pedagogiki przedszkolnej*, WSiP, Warszawa 1985.
- Lee C., *Wzrastanie i rozwój dziecka*, WSiP, Warszawa 1997.
- Vasta R., Haith M. M., Miller S. A., *Psychologia dziecka*, WSiP, Warszawa 1995.

SCENARIUSZ

Poznajmy się we wspólnej zabawie i pracy (spotkanie nauczyciela z rodzicami i z dziećmi)

Termin spotkania	styczeń/luty
Potrzebne materiały	tekst obrazkowo-wyrazowy na dużym kartonie, obrazki przedstawiające ptaki, elementy do zrobienia karmników, narzędzia, karma dla ptaków
Czas trwania spotkania	około 90 minut

Przebieg spotkania

1. Przygotowanie.

- Nauczyciel kilka dni wcześniej przekazuje rodzicom zaproszenie na spotkanie. Tym razem kieruje je przede wszystkim **do ojców**. W zaproszeniu powinny się znaleźć: temat, data, godzina i miejsce, przewidywany czas trwania spotkania oraz prośba o przyniesienie materiałów i narzędzi potrzebnych do zrobienia prostego karmnika.
- W dniu spotkania nauczyciel aranżuje odpowiednio salę zajęć.

2. Powitanie w kręgu.

Rodzice z dziećmi stoją parami na obwodzie koła. Dzieci tworzą wewnętrzny okrąg, a rodzice – zewnętrzny. Zwróceni są twarzami do siebie. Mówią rymowaną, witają się i osoby z zewnętrznego koła przesuwają się o jedno miejsce w prawo. Ponownie mówią rymowaną i znowu się przesuwają. Robią to tyle razy, aż wszyscy rodzice przywitają się ze wszystkimi dziećmi.

*Już powitania nadszedł czas,
więc w kole tu stoimy.
Podamy sobie ręce wraz
i w prawo przechodzimy.*

3. Odczytanie przez nauczyciela i dzieci tekstu obrazkowo-wyrazowego.

W sali wisi duża plansza z tekstem i obrazkami. Nauczyciel czyta tekst, a dzieci dopowiadają nazwy obrazków.

Przykładowy tekst:

Pomagamy ptakom

(rys. śniegu) zasypał (rys. drzewa), (rys. krzewów), (rys. ziemi pokrytej śniegiem). Ptaki nie miały pokarmu. Fruwały głodne. Wypatrywały (rys. ziarna), owoców. Nic nie znalazły. Ale my mamy pomysł! Zrobimy karmnik.

4. Rozmowa z dziećmi o treści przeczytanego tekstu.

Wyjaśnienie przez dzieci, co to jest karmnik, po co się go robi oraz jakie pożywienie należy przygotować ptakom.

5. Zabawa ruchowa *Układamy karmnik*.

Dzieci dzielą się na 5-,7-osobowe grupy i przy pomocy rodziców układają na podłodze ze swoich ciał kontury karmników.

6. Ćwiczenia *Dzielę słowa na sylaby i głoski*.

- Nauczyciel wymawia słowa z podziałem na sylaby, np.: *pta – ki, karm – nik, o – krusz – ki*. Zadaniem dzieci jest wypowiedzenie całych słów.
- Nauczyciel wymawia słowa z podziałem na głoski, np.: *o – w – o – c – e, p – o – k – a – r – m*. Zadaniem dzieci jest wypowiedzenie całych słów.
- Nauczyciel pokazuje obrazki przedstawiające ptaki, które można spotkać w karmnikach (np.: *gawron, sroka, wróbel, wrona*). Dzieci same lub z pomocą rodziców nazywają ptaki. Dzielą nazwy na sylaby i głoski.

7. Ćwiczenia ortofoniczne.

Dzieci naśladowują głosy ptaków, które można spotkać w karmnikach, np. *wróbel – ćwir, ćwir; wrona – kra, kra; gołąb – gru-chu*, a rodzice odgadują ich nazwy.

8. Zabawa ruchowa do rymowanki *Chodzi sobie ptak*.

Rodzice i dzieci stoją w parach, w rozsypce. Słuchają rymowanki czytanej przez nauczyciela i ilustrują ją ruchem.

Chodzi sobie ptak

*Chodzi sobie ptak po śniegu,
dziobem w niego stuka,
pożywienia szuka.
Stuka tu, stuka tam,
frunie dalej sam.
A my ptaka nakarmimy,
garstkę ziaren
mu rzucimy
i tu, i tam.
Z pełnym brzuchem,
najedzony,*

*ptak przytuli się do żony,
smacznie zaśnie sobie,
ale wcześniej
za twą pamięć
podziękuje tobie.*

9. Wspólne wykonanie karmników.

Rodzice i dzieci dzielą się na kilka grup i wspólnie wykonują karmniki z materiałów przygotowanych przez nauczyciela i rodziców (potrzebne narzędzia przynoszą ojcowie). Karmniki powinny mieć prostą konstrukcję, tak żeby ich wykonanie nie zajęło więcej niż 15 minut. Po wykonaniu karmników dzieci i rodzice porządkują wspólnie stanowiska pracy.

- Umieszczenie karmników za oknem sali lub na placu zabaw tak, aby były widoczne z okna sali. Nasypanie pokarmu.

10. Pożegnanie w kręgu.

Pożegnanie odbywa się w taki sam sposób jak powitanie.

*Już pożegnania nadszedł czas,
więc w kole tu stoimy.
Podamy sobie ręce wraz
i w prawo przechodzimy.*

SCENARIUSZ

Czym skorupka za młodu nasiąknie

Termin spotkania	marzec/kwiecień
Potrzebne materiały	<i>Do rodziców (załącznik d), karta pracy (załącznik e), propozycja lektur dla rodziców (załącznik f)</i>
Czas trwania spotkania	około 60 minut

Przebieg spotkania

1. Przygotowanie.

- Nauczyciel kilka dni wcześniej przekazuje rodzicom zaproszenie na spotkanie. Tym razem zaproszenie kieruje do obojga rodziców. W zaproszeniu powinny się znaleźć: temat, data, godzina i miejsce oraz przewidywany czas trwania spotkania.
- W dniu spotkania nauczyciel odpowiednio aranżuje salę.

2. Przywitanie się z rodzicami.

3. Zapoznanie z wpływem doświadczeń dzieci na ich rozwój.

Nauczyciel odczytuje zdania potwierdzające to, że dzieci uczą się tego, czego doświadczają.

Dzieci uczą się tego, czego doświadczają

Dziecko krytykowane – uczy się potępić.

Dziecko otoczone wrogością – uczy się agresji.

Dziecko żyjące w strachu – uczy się lęklności.

Dziecko doświadczające litości – uczy się rozczulać nad sobą.

Dziecko wyśmiewane – uczy się nieśmiałości.

Dziecko otoczone zazdrością – uczy się zawiści.

Dziecko zawstydzane – uczy się poczucia winy.

Dziecko zachęcane – uczy się wiary w siebie.

Dziecko otoczone wyrozumiałością – uczy się cierpliwości.

Dziecko chwalone – uczy się wdzięczności.

Dziecko akceptowane – uczy się kochać.
Dziecko otoczone aprobatą – uczy się lubić siebie.
Dziecko darzone uznaniem – uczy się, że dobrze mieć cel.
Dziecko żyjące w otoczeniu, które potrafi się dzielić – uczy się hojności.
Dziecko traktowane uczciwie – uczy się prawdy i sprawiedliwości.
Dziecko żyjące w poczuciu bezpieczeństwa – uczy się ufności.
Dziecko otoczone przyjaźnią – uczy się radości życia.

Jeżeli żyjesz w spokoju, twoje dziecko będzie żyło w spokoju ducha.
W jakim otoczeniu żyje twoje dziecko?

Dorothy Law Nolte
za: Dryden G., Vos J. *Rewolucja w uczeniu*

Nauczyciel rozdaje rodzicom tekst (załącznik d).

4. Ćwiczenie *Dokończ zdanie*.

- Kończenie przez rodziców na karcie pracy (załącznik e) zdania: *Moje dziecko żyje w poczuciu... dlatego jest...* Rodzice nie podpisują swoich kartek.
- Zebranie kartek, odczytanie wybranych odpowiedzi i rozmowa o tym, czego mogą nauczyć się dzieci, obserwując swoich rodziców. Rodzice najczęściej podają cechy pozytywne. Jeśli tak będzie, można zapytać o negatywne.

5. Przedstawienie rodzicom wyników sondy przeprowadzonej przez nauczyciela wśród dzieci.

Nauczyciel informuje zebranych, że zadał dzieciom dwa pytania. Zaznacza, że odpowiadały na nie wyłącznie chętne dzieci.

Pierwsze pytanie brzmiało: *Co lubisz w zachowaniu swoich rodziców?* Na to pytanie padały najczęściej odpowiedzi: *wspólne wyjście na plac zabaw, wyjazdy do babci, kupowanie prezentów, rozmowy i czytanie przed snem, przytulanie*. Drugie pytanie brzmiało: *Czego nie lubisz w zachowaniu swoich rodziców?* Dzieci odpowiadały najczęściej: *zostawiania mnie samego w domu, kłótni rodziców, zakazów, których nie rozumiem*.

Rozmowa z rodzicami o tym, które z tych doświadczeń są negatywne i jak można zaradzić takim doświadczeniom.

6. Przedstawienie książek przydatnych w wychowywaniu dzieci i ich krótkich recenzji.

- Irena Koźmińska, Elżbieta Ostaszewska *Z dzieckiem w świat wartości*, Świat Książki, Warszawa 2007.

Według prof. dr hab. psychologii Anny Brzezińskiej jest to ważna książka dla mądrych i wrażliwych dorosłych, często pogubionych w dzisiejszym świecie. Daje im nie tylko wskazówki, ale przede wszystkim pewność i nadzieję, że, opierając swoje działania i kontakty z dzieckiem na wartościach, sprzyjają jego dorastaniu i przekształcaniu się w szczęśliwą dorosłą osobę – ciekawą świata, ale i potrzebującą bliskości ludzi oraz umiejacą dawać ją innym.

- Renate Zimmer *Dzieci potrzebują wiary w siebie. Zabawy ruchowe, które czynią mądrymi i silnymi*, Wydawnictwo Jedność, Kielce 2007.

Według autorki fundament dla zdrowej wiary w siebie kładziony jest w pierwszych latach życia. Dzieci, które wszystkimi zmysłami mogą badać świat wokół, doświadczają siebie jako osoby samodzielne i kompetentne. Zabawy ruchowe są do tego idealnym środkiem. W książce są podane przykłady takich zabaw dla dzieci i rodziców.

7. Rozdanie rodzicom kartek z informacjami o rekomendowanych książkach (załącznik f).

8. Podsumowanie pracy z dziećmi.

Przedstawienie przez nauczyciela (całościowe) osiągnięć grupy w pierwszym semestrze w zakresie nauki czytania, pisania, rozumienia pojęć matematycznych, dojrzałości emocjonalnej i społecznej.

Uwaga! W przypadku występowania u dziecka zaburzeń czy trudności nauczyciel informuje o tym rodziców w rozmowach indywidualnych. Próbuje wtedy wspólnie z rodzicami temu zaradzić. Może zaproponować dodatkowe ćwiczenia dla dziecka do wykonywania w domu lub skierować dziecko do specjalisty (logopedy, pedagoga, psychologa).

9. Pożegnanie rodziców.

SCENARIUSZ

Bawimy się razem!

(spotkanie nauczyciela z rodzicami i z dziećmi)

Termin spotkania	maj
Potrzebne materiały	tekst płaśu, apaszki przyniesione przez rodziców, tekst piosenki na pożegnanie
Czas trwania spotkania	około 90 minut

Przebieg spotkania

1. Przygotowanie.

- Nauczyciel kilka dni wcześniej przekazuje rodzicom zaproszenie na spotkanie. W zaproszeniu powinny się znaleźć: temat, data, godzina i miejsce oraz przewidywany czas trwania spotkania, a także prośba o przyniesienie stroju umożliwiającego wykonywanie ćwiczeń na podłodze.
- W dniu spotkania nauczyciel aranżuje odpowiednio salę.

2. Powitanie płaśem *Wesoły płaś*.

Wesoły płaś

*Autor słów
i kompozytor nieznani*

Dwóm tań - czyć się za - chcia - ło, za - chcia - ło, za - chcia - ło, lecz
im się nie u - da - ło, fa - ri, fa - ri, fa - ro. Kló - ro.

*Dwóm tańczyć się zachciało, zachciało, zachciało,
lecz im się nie udało, fari, fari, faro.*

*Kłócili się ze sobą, ze sobą, ze sobą,
ja nie chcę tańczyć z tobą, fari, fari, faro.*

*Poszukam więc innego, innego, innego,
do tańca zdolniejszego, fari, fari, faro.*

Dzieci z rodzicami dobierają się w pary. Podczas pierwszej zwrotki obracają się w koło. Podczas drugiej zatrzymują się i przeciągają ręce od siebie – do siebie. Podczas trzeciej zwrotki rozchodzą się i wybierają nowych partnerów. Zabawa rozpoczyna się od nowa.

3. Zabawa *Masażyk na poprawienie nastroju* (zabawa włoska w opracowaniu M. Bogdanowicz).

Rodzice z dziećmi dobierają się parami, siadają jedno za drugim (najpierw rodzic za dzieckiem, potem dziecko za rodzicem) i wykonują palcami na plecach partnera czynności, o których mówi i które pokazuje nauczyciel. Nauczyciel opisuje czynności, jakie wykonuje się przy pieczeniu pizzy.

Kolejne czynności:	Wykonuje rodzic, a potem dziecko:
sypiemy mąkę,	przebiera opuszkami palców obu dłoni po plecach partnera,
zgarńmy ją,	brzegami obu dłoni wykonuje na plecach ruchy zgarniająca,
lejemy oliwę,	rysuje palcem falistą linię, począwszy od karku, aż do dolnej części pleców,
dodajemy szczyptę soli, no, może dwie, trzy,	lekko, kilka razy, szczypie w plecy,
wyrabiamy ciasto,	lekko ugniata plecy,
wałkujemy,	porusza dłońmi zwiniętymi w pięści w górę i w dół pleców,
wygładzamy placek,	głaszcze plecy,
na wierzchu kładziemy: pomidory,	delikatnie stuka w plecy dłońmi złożonymi w miseczki,
krążki cebuli,	rysuje dłonią koła na plecach,
oliwki,	naciska palcem w kilku miejscach,
posypujemy serem i...	szybko muska po plecach opuszkami palców obu dłoni,
buch! do pieca,	przytula się do pleców dziecka,
wyjmujemy i kroimy: dla mamusi, dla tatusia, dla babci i dla brata,	naśladuje krojenie, przesuwał po plecach brzegiem dłoni,
dla ciebie, dla...	dziecko wymyśla, dla kogo jeszcze będą kawałki pizzy,
a teraz polewamy keczupem,	kreśli palcem na plecach linię z pętelkami,
i... zjadamy, mniam, mniam, mniam.	naśladuje gryzienie, chwytając plecy dłońmi.

4. Rodzice siedzą w kręgu, na krzesłach, dzieci w środku, na dywanie. Wszyscy słuchają opowiadania D. Niewoli *Deskorolka* czytanego fragmentami przez chętnych rodziców.

Deskorolka

Jaś dostał na urodziny deskorolkę.

– Super! – cieszył się. – Jest taka, jaką sobie wymarzyłem! Czerwona!

Oczywiście zaraz pobiegł na podwórko, musiał ją przecież wypróbować.

Jeździł po asfaltowym placu, podskakiwał i przewracał się.

– Spójrz, potrafię kręcić deskorolkowe piruety – chwalił się koledze.

– Nieźle! Ale na pewno nie potrafisz zjechać z tej górki.

– Właśnie, że potrafię!

– Bujasz!

– Wcale nie! Zaraz się przekonasz!

„Górka” była podjazdem dla wózków, który łączył się z chodnikiem, usytuowanym obok osiedlowej drogi.

– Też mi wyczyn! – dodawał sobie otuchy Jasiek.

Rozpędził się i po chwili mknął w dół. Z dużą prędkością przejechał przez chodnik i wpadł na jezdnię. Całe szczęście, że ulica była pusta i chłopcu nic się nie stało.

– I co? Mówiłem, że potra...

Jasiek nie dokończył, bo spostrzegł zagniewanego tatę, który podążał w jego stronę. Miał minę niczym chmura gradowa. Zabrał synowi deskorolkę.

– Widzę, że nie możesz jeszcze na niej jeździć – powiedział. – Przykro mi, ale muszę zamknąć w piwnicy twój urodzinowy prezent.

Jak sądzicie, czy tata Jasia słusznie postąpił?

- Wypowiedzi dzieci na pytanie zadane na końcu utworu.
- Kończenie przez dzieci i rodziców zdania: *Chcę być bezpieczny, dlatego...*

5. Zestaw zabaw ruchowych w parach metodą W. Sherborne.

- **Poznawanie własnego ciała.**

Chodzenie po sali parami, stykanie się wymienianymi przez nauczyciela częściami ciała (rękami, plecami, udami, plecami, czołami, uszami itp.).

- **Kształtowanie pewności siebie i poczucia bezpieczeństwa.**

Rodzice i dzieci bawią się w parach. Rodzic klęka i opiera dłonie o podłogę. Dziecko przechodzi pod spodem, obchodzi rodzica na czworakach, próbuje przejść przez niego.

Prowadzenie *ślepcy* – rodzic prowadzi dziecko, które ma zamknięte oczy. Potem następuje zmiana ról.

- **Nawiązywanie kontaktu.**

Ćwiczenia z: rodzic tworzy ze swojego ciała fotelik, a dziecko siada w nim. Rodzic obejmuje dziecko i delikatnie je kołysze.

Ćwiczenia *przeciwno*: *piłowanie drzewa* – naprzemienne przeciąganie rąk.

Ćwiczenia *razem*: rodzic i dziecko, trzymając się za ręce, próbują usiąść, a potem wstać.

- **Ćwiczenia kreatywne.**

Improwizacje przy muzyce tanecznej z wykorzystaniem szyfonowych chustek.

6. Wspólny poczęstunek.

Posiłek powinien być przygotowany wcześniej przez dzieci z pomocą nauczyciela. Może to być chłodna herbata miętowa z miodem i kajmak albo wegetariańskie kanapki. Należy zadbać o to, żeby dzieci same rozłożyły serwetki i kubki oraz udekorowały stoły.

7. Pożegnanie uczestników spotkania.

Nauczyciel umieszcza tekst piosenki w widocznym miejscu. Wszyscy stają w dużym kole, podają sobie ręce i, kołysząc się, śpiewają tekst na melodię *Mam chusteczkę haftowaną*.

Piosenka na pożegnanie

*Wszyscy w kole tu stoimy,
żegnać się będziemy.
Odpoczęliśmy tu dobrze,
weseli wyjdziemy.
Do widzenia, do widzenia,
wszystkich dziś żegnamy.
Już niedługo, już niedługo
znowu się spotkamy.*

Literatura

- Bogdanowicz M., Kisiel B., Przasnyska M., *Metoda Weroniki Sherborne w terapii i wspomaganii rozwoju dziecka*, WSiP, Warszawa 1996.
Niewola D., *Chcę być bezpieczny!*, Impuls, Kraków 2004.

Załącznik a

Wywiad z dzieckiem przeprowadza i wypełnia nauczyciel, potem przykleja z tyłu kartki z portretem rodzica narysowanym przez dziecko.

Imię dziecka

Najbardziej lubię:

(pokarm)

(zabawka)

(sytuacja)

.....

Najbardziej nie lubię:

(pokarm)

(zabawka)

(sytuacja)

.....

Załącznik b

Czy znam swoje dziecko?

Imię dziecka

Moje dziecko najbardziej lubi:

(pokarm)

(zabawka)

(sytuacja)

.....

Moje dziecko najbardziej nie lubi:

(pokarm)

(zabawka)

(sytuacja)

.....

Załącznik c

Czego oczekuję od rodziców powierzonych mi dzieci?

Dzieci w domu nie powinny:

- oglądać programów i filmów dla dorosłych,
- słuchać i używać wulgarnych słów,
- być świadkami nieporozumień między dorosłymi,
- być karane fizycznie.

Dzieci w domu będą mieć:

- ustalony rytm dnia (m.in. porę wstawania i kładzenia się spać),
- ustalone obowiązki (np. wynoszenie śmieci, podlewanie kwiatów),
- zapewniony czas na zabawę z opiekunami (minimum godzinę dziennie, w tym czytanie przed snem),
- ustalone reguły postępowania i związane z tym nagrody i kary,
- wybierane audycje telewizyjne, a czas oglądania telewizji nie będzie przekraczał 2 godzin dziennie,
- wpajany szacunek do innych ludzi,
- wpajane zasady grzecznego zachowania.

Załącznik d

Dzieci uczą się tego, czego doświadczają

Dziecko krytykowane – uczy się potępiać.
Dziecko otoczone wrogością – uczy się agresji.
Dziecko żyjące w strachu – uczy się lękości.
Dziecko doświadczające litości – uczy się rozczulać nad sobą.
Dziecko wyśmiewane – uczy się nieśmiałości.
Dziecko otoczone zazdrością – uczy się zawiści.
Dziecko zawstydzane – uczy się poczucia winy.
Dziecko zachęcane – uczy się wiary w siebie.
Dziecko otoczone wyrozumiałością – uczy się cierpliwości.
Dziecko chwalone – uczy się wdzięczności.
Dziecko akceptowane – uczy się kochać.
Dziecko otoczone aprobatą – uczy się lubić siebie.
Dziecko darzone uznaniem – uczy się, że dobrze mieć cel.
Dziecko żyjące w otoczeniu, które potrafi się dzielić – uczy się hojności.
Dziecko traktowane uczciwie – uczy się prawdy i sprawiedliwości.
Dziecko żyjące w poczuciu bezpieczeństwa – uczy się ufności.
Dziecko otoczone przyjaźnią – uczy się radości życia.
Jeżeli żyjesz w spokoju, twoje dziecko będzie żyło w spokoju ducha.
W jakim otoczeniu żyje twoje dziecko?

Dorothy Law Nolte

za: Dryden G., Vos J. *Rewolucja w uczeniu*

Załącznik e

Moje dziecko żyje w poczuciu

.....,

dlatego jest

.....

Załącznik f

- Irena Koźmińska, Elżbieta Ostaszewska *Z dzieckiem w świat wartości*, Świat Książki, Warszawa 2007.

Według prof. dr hab. psychologii Anny Brzezińskiej jest to ważna książka dla mądrych i wrażliwych dorosłych, często pogubionych w dzisiejszym świecie. Daje im nie tylko wskazówki, ale przede wszystkim pewność i nadzieję, że, opierając swoje działania i kontakty z dzieckiem na wartościach, sprzyjają jego dorastaniu i przekształcaniu się w szczęśliwą dorosłą osobę – ciekawą świata, ale i potrzebującą bliskości ludzi oraz umiejącą dawać ją innym.

- Renate Zimmer *Dzieci potrzebują wiary w siebie. Zabawy ruchowe, które czynią mądrymi i silnymi*, Wydawnictwo Jedność, Kielce 2007.

Według autorki fundament dla zdrowej wiary w siebie kładziony jest w pierwszych latach życia. Dzieci, które wszystkimi zmysłami mogą badać świat wokół, doświadczają siebie jako osoby samodzielne i kompetentne. Zabawy ruchowe są do tego idealnym środkiem. W książce są podane przykłady takich zabaw dla dzieci i rodziców.

Załącznik g

Podkreśl wybraną odpowiedź.

Spotkania z nauczycielem i rodzicami kolegów i koleżanek mojego dziecka:

podobały mi się

nie podobały mi się

nie mam zdania

Co Pani/Pan zmieniłaby/zmieniłby w tych spotkaniach?

.....,

.....,

Notatki

dr Małgorzata Kwaśniewska

Ukończyła WSP w Kielcach i Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu – dr nauk humanistycznych. Posiada wieloletni staż pracy w przedszkolu oraz w Instytucie Edukacji Szkolnej Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach. Jest autorką 61 artykułów zamieszczonych w czasopismach pedagogicznych i pozycji zwartej z zakresu edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej.

Wiesława Żaba-Żabińska

Ukończyła Uniwersytet Śląski w Katowicach i Akademię Świętokrzyską w Kielcach. Posiada wieloletni staż pracy w przedszkolu. Jest autorką i współautorką książek i podręczników dla dzieci w wieku przedszkolnym, przewodników metodycznych i różnych publikacji pomocniczych dla nauczycieli. Prowadzi kursy i warsztaty dla nauczycieli. Pracuje w wydawnictwie MAC Edukacja.

ISBN 978-83-7873-706-3

9 788378 737063
indeks 880656
nr zlecenia 100707

